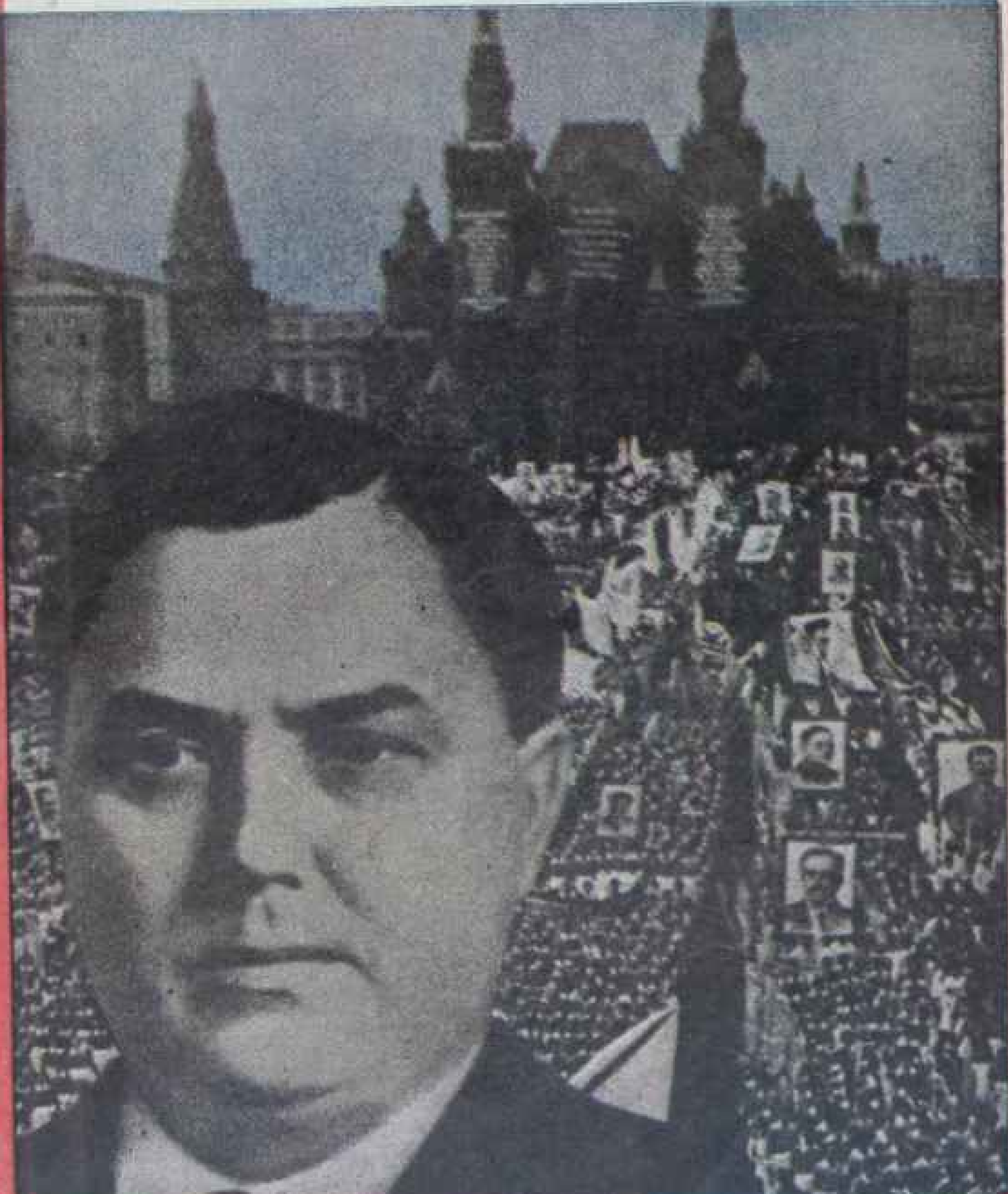
AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

SHEAFFER'S

DOLMA KALEMLERİ

memleketimizin ileri gelen mağazalarında satılır

A K İ S

Haftalık Aktüalite Mecmuası

Denizciler Caddesi
Yeni Matbaa • Ankara
P.K.82 — Tel: 18992

Fiatı: 60 Kuruş

*

İmtiyaz Sahibi:
Metin TOKER

*

Yazı İşlerini fiilen idare eden :
Cüneyt ARCAYÜREK

*

Ressam:
İzzet ÇETiN

*

Karikatür:
TURHAN

Fotoğraf:
ASSOCIATED PRESS— ZÜHTÜ ÖVEN

Klişe :
Cemal YENAR

*

Abone Şartları:

3 ayhk	**(12** nüsha) :	6 lira
6 aylık	(25 nüsha) :	12 lira
1 senelik	(52 nüsha) :	24 lira

*

ilan Şartları:
4 Renkli arka kapak (Tam **sayfa) :** 350 **lira**
Kapak içi 300 **lira ve** metin **sayfaları** Santimi 4 **lira**

*

Dizildiği ve Basıldığı Yer:
Yeni Matbaa — **Ankara**

Kapak Resmimiz

Georgi Malenkof

Kızıl yıldızı söndü

Kendi aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları

Her şeyin olduğu gibi Demokrasinin de bir iptidaisinin, bir daha az iptidaisinin, bir de mütekamilinin bulunduğu gün geçtikçe daha iyi anlaşılıyor. Bu safhaların birinden ötekine geçmek için ne kadar zamana ihtiyac olduğu elbette ki meçhuldur. Daha doğrusu böyle bir sualin cevabını aramak akıl karı değildir. Zira sosyal hadiselerin riyazı kanunlara riayet etmedikleri bilinen bir hakikattir. Bazı cemiyetler, olgunluklarına göre mesafeyi kısa müddette katederler, baskaları daha fazla vakte lüzum hissederler.

Demokrasi hareketinin memleketimizde başlamasından bu yana dokuz yıl gecmiş. bulunuyor. Dokuz yıldır tam bir demokrasi içinde yaşamıyorsak da bir demokrasi denemesini karaya oturtmadan yüzdürüyoruz. Ama bu tehlike tamamile ortadan kalkmış mıdır? Demokrat Parti ileri gelenlerinin ifadelerine inanarak rejimin tekrar sulara gömülmeyeceğini ileri sürüp rahat uykuya dalabilir miyiz? Bize kalırsa bu, fazla nikbinlik olur. Çünkü Demokrasimiz, henüz iptidai bir demokrasi olmaktan kurtulmuş değildir. iptidai demokrasi ne demektir, daha az iptidaisi nedir, mütekamili olarak biz ne çesit bir rejimi kastediyoruz? Böyle bir mefhumu, bu çeşit tasniflere tutmanın bir aksak tarafı bulunacağını elbette ki hatırdan çıkarmak doğru değildir.

Demokrasinin en iptidaisi, teminatı liderlerin sözünden ibaret bulunan demokrasidir. Bizim halen bu safhada bulunduğumuzu her gün görüyoruz. En büyük rejim davamız, partiler arası, daha doğrusu liderler aras münasebettir. Bakıyorsunuz iktidarın basında bulunan zat, başvekil olduğu halde kendisine müracaat eden muhalefet temsilcilerini kapısından geri çeviriyor. Meclis kürsiisüne çıkıyor, "Kanuni mecburiyetlerin dışında muhalefet partisini tanımayacağız" diyor. Bu söz üzerine, bu hareket üzerine memleket bir huzursuzluğa duçar oluyor. Yürekleri korku kaplıyor. Nitekim, bunlara hak verdirecek fiiller cereyan ediyor. Antidemokratik kanunlar çıkarıhyor, bunların tatbikatı akla durgunluk verecek kadar sert oluyor, muhalefete rey veren vilayetler kasaba haline getiriliyor ve iş Mecliste yumruklaşmaya kadar gidiyor. Bakıyorsunuz muhalefetin başında bulunan zat, yeni Meclisin açılışında gidip de Reisicumhuru tebrik etmiyor, hatta reyini kullanmamak için çıkıp gidiyor. Bunun üzerine bir dargınlık, bir küskünlük devri başlıyor. Tabii iktidar ile muhalefet arasında tesir farkı mevcut bulunduğundan hareketin zararı ilk bakışta iyi sezilmiyor,

Sadece bu son hüküm bile iptidai demokrasinin karakterini çizmektedir. Seçim serbest de bulunse, teminat, liderlerin hareket tarzı olunca, sinirleri elbette ki birinci planda rol oynayacaktır. Hem kendi hayatlarında değil; milletin hayatında...

Demokrasinin daha az iptidaisi mevcuttur. Bunda nizam, şahısların arzusu ile değil, kanunlarla tesbit edilir. Anayasa antidemokratik kanunlara müsaade etmez. Zaten Meclis de aklına esen veya işine gelen fikri kanunlastırmak hakkına sahip değildir. Bir kontrol organı vardır. Vatandaşlar, liderin gece rüyasına girmekten değil, kanunlara aykırı hareket etmekten korkarlar. Hakim teminatı, basın hürriyeti lekesizdir. Bunlardan şikayet olunmasına rastlanılmaz. Her şey, bir sistem dairesinde cereyan eder. Keyif, rol sahibi değildir. İş başındakiler hareketlerinde demokrasi organlarını, Maclisleri, Adliyeyi, basını hesaba katmak zorundadırlar.

Bu demokrasilere misal aranırsa Batı Avrupaya bir nazar atfetmek icap eder. Fransada, Almanyada, İtalyada rejim budur: kanuni teminat rejimi. Ama gene Batı Avrupada Hitler, Maurras veya Mussolini "daha az iptidai demokrasi" nin ne kadar nahif olduğunu ispat etmek ister gibi ortadadırlar. Bugünden yarına yeni Almanyada bir yeni Hitlerin, yeni Fransada yeni albay La Rocquelerın, yeni italyada yeni Mussolinilerin çıkmayacağını, o kanuni teminatı ayaklar altına alıp diktatörlük kurmayacaklarını veya buna çalışmayacaklarını hiç kimse temin edemez. Elbette ki bunlar, diktatörlük kurmak arzularını açıkca ortaya atamazlar. Ama, varacakIan hedef bundan başka şey değildir. Dünyanm en sağlam kanunları, vatandaşlarından siyasi bakımdan bir kaç gömlek üstün bir adamı diktatörlük yolunda engelleyemez.

İçinde bulunduğumuz ilk safhadan arzuladımız son safhaya geçmemiz için daha kaç sene uğraşmamız gerekiyor acaba? "Kaç sene olursa olsun uğraşacağız" diyebilirsek, davayı yan yarıya kazanmış oluruz.

Saygılarımızla.

AKİS

• Demokrasi

Adnan Menderes

Sözden fiile geçecek **mi?**

iyi yolun başında

Meydanı on binlerce insan dolduruyordu. Bu on binlerce insana, hoparlörler şu sözleri naklettiler:

"... artık siyasi kanaatlerinde şu veya bu partiye mensup olmasından dolayı vatandaşlar arasında hükümet vazifeleri ve amme hizmetleri bakımından en küçük bir tefrik yapabilmek mümkün değildir. İktidara mensup olmak en küçük bir imtiyazın ve üstünlüğün sebebi olamıyacağı gibi, muhalefette bulunmanında en küçük bir taksir ve eksiklik telakki edilmesi bu memlekette bahis mevzu değildir. İşte vatandaşlar ancak bu manevi iklimde hürriyetin nimetlerinden faydalanabilirler."

Bunları söyliyen Başvekil Adnan Menderes idi. Adnan Menderes, hakiki bir devlet adamının ağzı ile konuşuyordu. Bu sözlerden biraz sonra Izmir'de Alsancak limanının temeli atıldi. Törene katılanlar arasında C.H.P. fin İzmir İl Baskanı Şevket Adalan da vardı. Menderes tatlı havayı bozmamıştı.

Sıra fiillerde

"Başvekil, pembe gözlüklerle hale mi bakıyordu, istikbale mi? Bu husus merak uyandırdı. Menderes artık siyasi kanaatlerinden veya bu yahut şu partiye mensup olmasından dolayı vatandaşlarımız arasında küçük bir tefrik yapabilmenin mümkün olmadığını söylemişti. Acaba mümkün olmayacak mıdır, demek istiyordu, yoksa hakikaten şu anda mümkün olmadığı kanaatinde miydi? Eğer ikinci f ikirde ise, bunun fazla ehemmiyeti yoktu. İktidar, vatandaşlar arasında tefrik yaptığını hiç bir zaman söylememişti. Halbuki Başvekil hemen oracıkta, izmir'de bir muhalif gazete ile bir muvafık gazeteyi açıp ilan sayfalarına şöylece göz atsa idi "Hükümet vazifeleri ile amme ve amme hizmetleri bakımından" bile vatandaşlar arasında tefrik yapabilmenin miimkün olup olmadığını gözleri ile görecekti. Bu, misallerin en masumu idi. Vaktiyle olduğu gibi şimdi de iktidara mensup olmak büyük bir imtiyazdı üstelik muhalefette bulunmak bugün 1947 den evvelki kadar hatta ondan da mühim bir taksir, bir eksiklik idi. Bu memleketin her tarafinda açıkça seziliyordu. Menderes o tarihte İnönü gibi bu havayı dağıtmak lüzumunu hissetmişmiydi?

Şimdi asıl temenni Başvekilin İzmir'de kondurduğu nokta ile söz faslının tatlıya bağlanıp kapanması ve fiiliyata geçilmesidir. Bunun bir tek günde gerçekleşmesinin mümkün olmadığı aşikardır. Fakat gerçekleşmesi için bir tek adımın dahi henüz atılmadığı da aynı şekilde ortadadır. Bizzat Menderes'in doğru bulmadığı hava durmaktadır.

O kadar ki, Başvekil İzmir'de o güzel sözleri söylerken kabinesindeki Adliye Vekili memlekete nazi Almanyasından mülhem kanunlar getiriyordu.

Adliye

Bir misal: Nazi Almanyası

***G* azeteciler evvela yanlış anladıklarını sandılar. Demokratik bir memlekette, demokrasiyi gerçekleştirmek vaadi ile iş başına gelen bir partinin vekili her şeyden bahsedebilir amma, gazetecilerin yanlış anladıklarını zannettikleri mevzudan bahsedemezdi. Halbuki, işte Osman Şevki Çiçekdağ bir tasarının ve o tasarıda getirilen iki yeni tevkif sebebinin müdafaası zımmında 1935 Almanyasın misal getirmişti.**

1935 Almanyası.... Gazeteciler tekrar düşündüler: Acaba tarihte hata mı vardı? Ama hayır! Adliye Vekili hakikaten 1935 Almanyası demişti. Yani Hitler diktatoryasının memlekete yerleşmeğe ve muhalif ses çıkaranları temizlemeğe basladığı yıl.. Osman Şevki Çiçekdağ, ceza usulü muhakemeleri kanunu tadil edecek tasarı ile getirilen iki yeni tevkif sebebinin - sanığın serbest bırakıldığında başka suç işlemek sureti ile bu serbestiyi suistimal edeceği kanaatinin uyanması veya sucun ağırlığı ve bu yüzden halkın üzerinde husule getirdiği heyecan sebebi ile maznunun serbest bırakılmasına tahammül olunamıyacağının sezilmesi - 1935 tarihli Alman Ceza Usulü Muhakemeleri kanunun 122 inci maddesinde bulunduğunu söyliyerek efkari umumiyeye kabul ettirmek istiyordu.

Hadise Ankara'da Adliye Vekaletinde Adliye Vekili Osman Şevki Çiçekdağın tertiplediği bir basın toplantısında cereyan ediyordu. Çiçekdağ teklif edilen iki yeni tevkif sebebinin uyandırdığı büyük tepki ve dehşet karsında gazetecileri teskin etmeyi lüzumlu görmüştü. Hakikaten ilk defa AKİS'in üzerinde ısrarla durduğu mesele az zamanda günün belli bash mevzuu haline gelmişti. Ve hemen bütün gazeteler tehlike canım çalmağa başlamışlardı. Sadece gazeteler değil, milletvekilleri de endişe içinde idiler. Daha evvelce de işaret ettiğimiz gibi, bu tevkif sebebleri tasarıdaki şekilleri ile kanunlaştığı takdirde Türkiye Cumhuriyeti hudutları içinde kimin ne zaman ve hangi sebeble tevkif olunabilecegi hususu tamamiyle meçhul hale gelecek ve **her** vatandaş en ufak şikayet karşısında tevkifhaneyi boylamak tehlikesi ile karşı karşıya bulunacaktır. Bunun misali de **yok** değildir. Bedii Faik davası henüz hatırlarda idi. Bu tevkif sebebi henüz Meclis'e getirilmediği halde Bedii Faik ile Devlet Vekili Dr. Mükerrem Sarol arasında tartişma başlayınca muharririn daha fazla SUÇ işlemesine mani olmak üzere mahkeme, ihtiyati bir tedbir olarak Bedii Faik'i **tevkif** etmişti.

Şimdi getirilen tevkif sebeblerinin tehlikesi burada **idi.** Hakime öyle bir takdir hakkı tanınıyordu **ki,** itiraz etmeğe imkan yoktu. Sanığın serbestliği suistimal edeceği kanaati uyanabilirdi. **Kim** ne söylebilirdi? Yahut sanığın **tevkif** edilmemesinin halkta uyandıracağı aksülamelin dayanılmaz

Osman Şevki Çiçekdağ

Yakında kaz adımları da gelecek mi?

Medeni Münasebetler

Bazı hadiselere o kadar büyük bir ehemmiyet veriyoruz ki, duyanların şaşmamasına imkan yoktur. Mesele, ehemmiyet vermemizle kalmıyor. Üstelik o hadiselerden bir takım neticeler çıkarıyor, onlar üzerine planlar bina ediyoruz.

Eğer bu işler gündelik hayatımızda kalsaydı, mühim sayılmayabilirdi. Fakat hadiseler umumiyet itibarile siyasi bir hüviyet taşıdığından, vardığımız neticeler milleti ve memleketi 90k yakından alakadar eden neticeler oluyor.

Sefa Kılıçoğlu muhalif bir gazetenin sahibi olarak tanınır. Hakikaten Yeni Sabah -Türkiyenin 2 numaralı büyük gazetesi- uzun müddet iktidarın ve bilhassa başvekilin şimşeklerini Üzerine çekmiş bir gazetedir. Adnan Menderes, dört ay evvel, memleketin muhtelif yerlerinde söylediği nutuklarda, ismini de tasrih ederek bu gazeteye ve sahibine hücum etmiştir. Yeni Sabah bilhassa Cumhuriyetçi Millet Partisini tutmuştur ve Şükrü Baban tarafından yazıldığı bilinen başmakalelerinde iktidarı belki de her gazeteden sert şekilde tenkid etmiştir.

Bir gün bakıyoruz ki Başvekil Adnan Menderes, herkesin hayretten açılan gözleri önünde Sefa Kılıçlıoğlunu refakatine almıştır ve seyahate çıkmıştır. Bundan "yumuşama" manası çıkarıyoruz. Ama, yumuşayan iktidar mıdır? Yeni Sabah gazetesine ve başmakalelerine bir göz atmak aksini anlamaya yeter. Yeni Sabahın po--tikası değişmiştir. Artık iktidara hücum bir yana, başvekil Menderesi hararetle övmektedir. O halde, Adnan Menderes bir muhalif gazeteciyi refakatine almış değildir ki...

Bir gün bakıyoruz, başvekil Prof. Nihad Erime Şamdan baklava getirmiş. Bunu, partiler arası münasebetlerde gelişme olarak vasıflandırıyoruz. Hakikaten Nihad Erim şahsen Menderesin en amansız muhalifi, hatta düşmanı olmuştur. Onun peşine fotoğrafçılar takmış, hususi hayatına merak sarmıştır. "Peron" lafı, onun keşfidir. Başvekilin ve Demokrat partinin her hareketini -hareket ne olursa olsun- şiddetle tenkit etmiştir. Bu zata başvekilin baklava getirmesi memlekette hakiki demokrasiye doğru bir gidişin başladığına işaret sayılıyor. Ama, Menderesin baklava getirdiği Profesör ile Menderese Peron diyen Profesör aynı değildir ki... Baklavanın geldiği tarihte Nihad Erim, başvekile "Millet lideri" diye hitap eden ve baklavayla beslenen bir beslemedir!

İnsanların kendilerini oven kimseleri yanınaa alıp seyahata çıkması veya gelirken hediye getirmesi . demokratik değil, olsa olsa medeni bir harekettir. İki avukat düşününüz. İki aynı tarafın vekilidirler. Bunlardan biri mahkeme huzurunda bile karşı tarafı tutarsa, o avukatların sonradan birbirilerile ahbaplık etmelerinin kıymeti kalır mı Hareket, son derece tabii bir hareket olur. Avukatlar, mahkeme huzurunda hakaret etmeden, ama gerektiği gibi ve son derece sert şekilde birbirlerine hücum eder, ondan sonra dostluk yaparlarsa onun bir manası bulunur.

Siyasette de durum aynıdır. Sana yaklaşan kimseyle dost ol! Bunun şerefi, böyle muazzam değildir. Asil seni tenkit edenlerle dostluk kurabiliyor musun, onlara karşı müsamaha edebiliyor musun, tenkitte devam ettikleri müddetçe de güler yüz gösterebiliyor musun, taraftarlarına ve aleyhtarlarına aynı muameleyi yapabiliyor musun, kısacası Cumhuriyeti Millet Partisini tutarken de Yeni Sabahın sahibini refakatine alıyor, dönmemişken de Nihad Erime baklava getirebiliyor musun, işte iftihar edilecek devlet adamlığı budur.

Menderes bunu yaptığı gün -o günün geleceğine hala inanıyoruz- milletin ve dünyanın hakikaten hayranlığına hak kazanacaktır. Demokratik yol, işte o zaman açılacaktır.

bir hal aldığı sezilebilirdi. Kim ne karışabilirdi? Bu gibi kanaat veya sezişlere itiraz olunamazdı ki... Mesele şahsi takdir meselesi idi.

Endişenin büyüğü, tevkif sebeblerinin başına ve umumiyetle siyasi suçlara karşı kullanacağının hatıra gelmesinden doğuyordu. O takdirde, bırakınız hükümeti, mesela Adliye Vekilinin aleyhinde yazı yazan hiç muharrir her an tevkif tehlikesi ile karşı karşıya kalabilirdi.

Osman Şevki Çiçekdağ basın toplantismda bu tehlikenin mevcut bulunmadığım söyledi. Iddiasına göre, "Yakın ve uzak tatbikatımız bize göstermistir ki baa hallerde, ezciimle intikam ve ailevi husumet sebebi ile maznunlar serbest bırakıldıklarında yeni suçlar islemektedir" .

Adliye Vekili, tevkif sebeblerinin hiç bir suretle matbuat suclarına matuf bulunmadığını da ifade etti.

Bir taktik hatası

Fakat sayın Adliye Vekili bir hata yaptı. Bıraknız ki, hem de pek yakın tatbikat - Bedii Faik meselesi - basın suçlarının da maddelerin şumulüne gireceğini ispat ediyordu ama gazeteciler şöyle bir sual sordular :

"— Madem ki öyle, tasarıda basın suçlarını bu tevkif sebebleri dışında tutacak bir kayıt bulundurulamaz mı?

Şimdi, bu suale Osman Sevki Çiçekdağın verdiği cevabı dikkat ve ibretle okuyunuz :

"— Hükümler basın hürriyetine müteveccih olmadığı cihetle buna lüzum yoktur. Mamafih gazeteci, vatandaşın şeref ve haysiyeti ile oynar ve bunda israr ederse, bu hükümlere ihtiyaç vardır."

Bu sözler, tasarıyı getiren ve tatbik edecek elan vekilin zihniyetini hiç bir tefsire lüzum hissettirmeyecek kadar açık sekilde ortaya koymaktadır. Osman Şevki Çiçekdağ, tevkif sebeblerinin getirilmesindeki hakiki maksadı böylece ifade etmiştir. Bir gazetecinin tenkidleri "vatandaşın şeref ve haysiyeti ile oynuyor" zehabını uyandırırsa, hakkındaki hükmü beklemeden tevkif kararı verilebilecektir. Ve nitekim verilmiştir.. Tasarının bırakınız basın hürriyetini, sadece hürriyetlerimiz için bile nasıl tehlikeli olduğu bu basın toplantısında bir defa daha ortaya çıkmıştır. Zaten 1935 Almanyasında mevcudiyetleri ileri sürülerek müdafaaları yapılan maddeler tehlikesiz olamazdı.

Osman Şevki Çiçekdağ, bütün basın toplantısında gazetecilerin iki şeye peşinen inanmalarını istemiştir.. Demokrat Parti basın hürriyetini tahdit etmez ve Demokrat Parti hakimlere tarn teminati vermiştir. Bu peşin hükümlere inanılırsa, mesele elbette yoktur. Ama, bir gazeteci sunu sormuştu :

"— Almanya'da ceza usulü muhakemeleri kanunun bu maddelerine dayanılarak tevkif edilenlerin hangi sebeblerle tevkif olundukları hakkında vekalette istatistik malumat var mıdır?"

Adliye Vekilinin cevabı şudur:

"— Bu sualin altında, bizde kanunun suistimale uğrayacağı gibi bir süphe bulunmaktadır. Biz hakimlerimize sonsuz bir itimat beslemekteyiz. zaten, adalete itimat esastır. Yeni fıkralar tevkifi hakimin tamamen takdirine bırakmaktadır."

Gazeteciler, işte bu takdire bırakılmak keyfiyetinin tehlikesi üzerinde durulduğunu vekile anlatamayınca demişlerdir ki:"

"— Anladık, siz basın hürriyetine ve hakim teminatına canu gönülden inanmışsınız. Allah razı olsun. Sizin idarenizdeki adliye hata işlemez. Ama

maazallah bir başka parti iktidara gelir veya siz vekillikden ayrılırsanız bu tevkif sebebleri tehlikeli silahlar olur. Böyle silahları meydana çıkarmak doğru mudur?"

Vekil buna cevap vermemeği tercih etmiş, gazetecilerden yukarıda bahsedilen iki peşin hükmü münakaşa etmemelerini istemiştir.

Meclis'e düşen vazife

Sadece bu basın toplantısı bile tevkif sebeblerinin hürriyetlerimizi nasıl tahdid edeceğini beliğ şekilde göstermektedir. Demokrat Partinin iyi niyetinden kimse şüphe etmiyebilir. Fakat devlet idaresi kanunlarla olur, tek başına iyi niyet kafi gelmez. Üstelik gene böyle iyi niyete dayanacağı bildirilen basin kanunu tecrübesi de ortadadır. Dr. Mükerrem Sarol - Bedii Faik davasında Burhan Belge'nin meşhur Türksesi gazetesinde yazdığı dikkate şayan bir makaleyi AKİS iki sayı evvel hatırlatmıştı. O zamanlar Burhan Beige istedikleri nesriyatı kestirmek yetkisinin savcılara tanınmasını tavsiye etmişti. Böylece, hoşa gitmiyecek yazılara "paydos" denilebilinecekti. Yeni tevkif sebebleri, aynı gayeye baska yoldan gitmektedir. Bunlar kanunlaştığı takdirde ne basin, ne masını hiç bir hürriyetimiz emniyet altında sayılamaz. O zaman Türkiye'de gazetecilik yapmak ancak maceraperestlerin cüret edebilecekleri bir hareket olacaktır. Hoşa gitmiyecek her yazıdan dolayı tevkif edilme ihtimali belirecektir.

Demokrat Parti Meclis grubu, arazi vergisinin arttırılması teklifine şiddetle karşı koymuştur. Zira böyle bir zam, milletvekillerinin büyük kitleden rey almalarını giiçleştirecekti. Ceza usulü muhakameleri kanununu tadil eden tasarımın öyle bir netice verebileceğini sanmak delilik olur. Büyük kitle, meselenin üzerinde pek fazla durmayabilir. Ama demokrasimiz belki de darbelerin en büyüğünü yemiş olacaktır. Bir kanunun aksak tarafını görmek için, mutlaka tatbikatını ve kurbanlar vermesini beklemiyelim. Bu teklif aksaktır. Tehlikelidir. Millevekilleri sadece reylerinin değil, hürriyetlerimizin de bekçiliğini yapmak mecburiyetindedirler.

Buna rağmen en basit realizm, eğer Başvekil israr ederse tekliflerin kanunlaşacağını göstermektedir. Adnan Menderes'in bu yola gitmemesini istiyoruz. Sadece istemiyor, bekliyoruz. Hükümetin, bu tasarıyı geri alması en halisane temennimizdir. Iki yeni tevkif sebebi kanunlaşmamalıdır. Eğer maksat, sadece kan davaları veya mümasil vakalar ise başka bir formül bulunabilir. Fakat "Çiçekdağ teklifleri" Nazi Almanyasındaki şekilleri ile kanunlaştığı takdirde, demokrasi rejimimize bir fatiha okumaktan başka yapacak şey kalmıyacaktır.

O zaman, bunca miicadeleye yazık olmaz mı ve bu milleti aynı mücadeleleri yeniden yapmağa mecbur etmek bugün iktidarda bulunanlara ne fayda verir?

D. P.

Ölmek ya da kalmak

O gün gazetelerin birinci sayfaları, bin türlü havadisle doluydu Büyük manşetler gözleri çekiyordu. Malenkofun istifasının dünyada uyandırdığı şaskınlık devam ediyordu. Türkiye - Irak paktının hazırlıkları ilerliyordu. Gelir vergisi tasarısı komisyonda kabul edilmişti. Arazi vergisine ait itirazlar devam ediyordu. Fakat bir mühim haber, bırakınmız büyük manşetleri, birinci sayfaya bile layık görülmemişti. Hatta pek çok gazete bunu bahis mevzuu bile etmemişti. Belki Ankara'daki muhabirleri haberdar olamamışlardı, belki gazetelerin gece sekreterleri hadiseye ehemmiyet vermemişlerdi. Demokrat Partinin Genel İdare kurulu toplanmıştı.

Demokrat Parti Genel İdare Kurulunun toplanması başlı başına bir fevkaladeliktir. Zira tam 40 ay dan beri vazife görmesine rağmen, hele seçimlerden bu yana bahis mevzuu kurul hiç bir faaliyet göstermedi dense yeridir. Parti ile alakalı hadiseleri bile bu kurulun sayın azaları çok zaman gazetelerden ğgrenmekte, bazılarına pek ziyade şasmaktadırlar. Azalardan bir kısmı - hem de büyücek bir kısmı: Fuad Köprülü, Osman Şevki Çiçekdağ, Sıtkı Yırcalı, Emin Kalafat, Samed Ağaoğlu... - vekildir de... Buna ragmen olup bitenlerin mesuliyetinde galiba kendilerine fazla bir hisse düşürülmemeye ihtimam - gösterilmektedir. Bütün bu sebepler, Kurulun bahis mevzuu toplantısını gene ehemmiyetsiz bir toplantı addettirebilirdi. Fakat hakikat başka türlüydü.

Hakikaten, bir kanadı Zafer gazetesi tarafından işgal edilen Demokrat Parti Genel Merkezi binasının en üst katındaki büyük salonda, beyzi masanın etrafında Genel Kurul azaları saat 17 de toplandığı zaman bir meselenin üzerinde büyük ehemmiyetle duruldu: Arazi vergisi

Anadoluda kopan fırtına

Hükümet Meclise bir tasarı sevketmişti. Tasarı, Maliye vekaleti tarafından hazırlanmıştı ama, direktif bizzat başvekilden gelmişti. Paraya ihtiyaç vardı. Bir yandan Gelir vergisi fazla kazanç sahiplerine daha büyük mükellefiyet yüklerken öte taraftan adeta unutulmuş bir vergiye el atılıyordu. Eğer işin doğrusu istenilirse, arazi vergisi adeta ismi var, cismi yok bir mahiyet taşıyordu ve zengin çiftciler vergi diye bir şey bilmiyorlardı. Halbuki, hem arazinin kıymeti artmıştı, hem de çiftçiler daha çok para kazanıyorlardı. Hükümet, biraz karakuşi hükümle arazi vergisinin herkes için dokuz misli arttırılmasını teklif ediyordu. Niçin dokuz misli de mesela sekiz veya on misli değil? Buna, makul bir izah tarzı bulmak son derece müşkildir. İhtiyaçlar göz önünde tutularak böyle münasip görülmüştü. Ama, teklifin doğurduğu heyecan büyük oldu. Demokrat Parti teşkilatı, bir anda ayaklandı. Mebuslara gelen mektuplar arttıysa, bunların pek çoğu hükümet tasarısından şikayeti ihtiva ediyordu. Hem mektupların en ehemmiyetlileri Ahmet ağa veya Mehmet ağa değil, mebusların seçim bölgelerindeki mutemed adamları veya parti teskilatını elinde tutan kodamanlar tarafında kaleme alınmıştı. Bunlarda korkunç bir hakikat - Demokrat mebuslar icin korkunç - bir

Demokrat Partinin reyleri

Arazi vergisi çıkmaya görsün

tek cümleyle ifade ediliyordu : Eğer arazi vergisi arttırılırsa, 1958 seçimlerinde iktidar Anadoludan rey beklememeliydi. O zaman mebuslar, tasarıya karşı var kuvvetlerile harekete geçtiler. Teşkilat böyle istiyordu. Bu arzuya karşı koymanın imkanı yoktu.

Mebusların gayreti

T asarı bir karma komisyona havale edilmişti ve orada müzakere olunuyordu. "Efendimiz seçmen" teklife muhalif olduğu için komisyonu teşkil eden mebuslar cansiperane mücadele ediyorlar, tasarının tadilini de değil, doğrudan doğruya reddini istiyorlardı. Komisyon müzakereleri kapalı olmakla beraber görüşmeleri takip eden mebusların içinde muvafıkı da muhalifi de bulunduğundan mebuslar dertlerini açıkça ifade edemiyorlar, teklif kanunlaşırsa Anadolunun kendilerine artık rey vermeyeceğinden endişe ettiklerini söyleyemiyorlardı. Mamafih "ilmi izah" etiketi altmda içlerinden bir çoğu Meclisten böyle bir kanun çıktığı takdirde seçim bölgesine gidemeyeceğini, zira seçmenlerinin kendisine hangi yüzle geldiğini soracaklarını bildirdi. Müzakereler gazetelere de aksettiğinden, teklifin aleyhinde bulunmanın seçim kampanyası bakımından da faydası vardı. Mebuslar secim bölgelerine gittiklerinde "tasarıya karşı miicadelemiz epeyce şiddetli oldu ama, işte elhamdulillah muvaffak olduk, kanunlaşmasını dinledik" diyebileceklerdi. Bunun ise, ise yarayacağından hiç şüphe yoktu.

İtiraz, tasarının vergi adaletine muhalif olduğu sebebine dayanıyordu. Evet, arazi kıymetlenmişti, mahsul de daha çok para getiriyordu ama memleketin muhtelif bölgelerinde durum aynı değildi. Bazı yerlerde köylü ve çiftçi rahattı, işleri iyi gidiyordu, bazı yerlerde ise borç içindeydi ve Bankaya olan borcunun geriye bırakılmasını istiyordu. Şimdi, durum bu iken arazi vergisinin tam dokuz misli birden arttırılması nasıl düşünülebilirdi? Mebuslar "bazı yerlerde vaziyetin iyi olduğunu" söylüyorlardı ama, hiç biri bu vaziyetin kendi bölgesinde böyle olduğunu bildirmiyordu. Bilakis, kendi seçmenlerinin müskil halinden bahsediyordu. Neredeydi bu iyi bölgeler? İhtimal ki başkalarının seçim mıntakalarında

Eğer münakaşalara bir tarif bulmak gerekirse, "gemisini kurtaran kaptandır" denilebilirdi. Hakikaten, tasarı top yekün kaldırılırsa elbette çok daha iyi olacaktı. Ama kalırsa, seçim bölgesini kurtaracak mebus kendi reylerini de emniyet altına alacaktı. O takdirde, durumun iyi olduğu yerlerin mesela Kırşehir, mesela Malatya, mesela Kars veya Sinoptan başka yer olmadığının ilanından başka çare kalmayacaktı. Hakikaten, Demokrat Parti teşkilatının mebuslar üzerindeki tazyiki muazzamdi ve dayanılır gibi değildi.

Vekil de paratoner arıyor

S eçmenlerinden veya mahalli teskilatından sert mektuplar elan, sadece mebuslar değildi. Vekiller de aynı durumdaydılar. Bilhassa Eskişehirli hemşehrileri Maliye vekili Hasan Polatkana ateş püskürüyorlardı. Hepsi -veya çoğu- tasarıdan dolayı onu mes'ul tutuyor, ver yansın ediyorlardi. Maliye vekilinin kuvveti, korkunç, bir sukut gösteriyordu. Vaziyet adeta tehlikeli hal almaya başlamıştı. Eskişehirdeki parti teskilatı da verginin artmasını istemiyordu. Halbuki, Hasan Polatkan buna mani olmak kudretini elinde tutmuyordu. Arazi vergisinin arttırılması için talimat almış ve bunun sadece teknik tarafını hazırlamıştı. Hakikatin duyurulmasında fayda gördü, karma komisyonun bir toplantısında tenkitleri "gereken yere" duyuracağını bildirdi. İfadesine göre, tasarıyı getiren Maliye vekaleti değildi. Hükümet karar vermişti. Yapılan tenkitlerin de hükümet tarafından cevaplandırılması gerekiyordu. Bu bakımdan, hakiki muhatap Hasan Polatkan değildi. Bu demekti ki: hakiki muhatap Adnan Menderestir. Maliye vekili, tasarımın müdafaasını yüklenmek istemiyordu.

Yırcalı - Karaosmanoğlu

En son haberdar oluyorlar

Kapalı kapılar arkasında

F akat Demokrat Parti Genel İdare kurulunun toplantısı, tam manasile kapalı kapılar arkasında cereyan ediyordu. Karma komisyonun müzakerelerine, çorbada tuzunun bulunmasını isteyen yüz kadar mebus açıktan karışmıştı. Halbuki Rüzgarlı sokaktaki Demokrat Parti merkezinin büyük salonuna Genel İdare Kurulu azalarından başka kimse alınmamıştı. Bu bakımdan iktidarın ileri gelenleri daha serbest konuştular. Eğer arazi vergisi dokuz misli artarsa Demokrat parti iktidara veda etmeliydi, zira Cumhuriyet Halk Partisi ve Cumhuriyetçi Millet Partisi muhalefetlerinin bundan azami surette istifade edeceklerinden hiç şüphe yoktu. Genel İdare Kurulunun bazı azaları, düşündüklerini söylemekten çekinmediler. Hükümet, partiyi kaale almaksızın bir tasarı hazırlamıştı. Bütün teskilattan mektup yağıyordu. Böyle bir vergiye lüzum olabilirdi ama, parti politikası bakımından tehlike vardı. Aynı toplantıda bazı iç ve dış meseleler de görüşülmüştü. Ancak, en mühim dava buydu.

Hakikaten, arazi vergisini bugünden yarına dokuz misli arttımak parti bakımından son derece tehlikeliydi. Belki hükümetin paraya ihtiyacı vardı ve arazi vergisi olarak son derece gülünç meblağlar ödeniyordu. Ama, bilhassa 2 Mayıstan sonra Demokrat Parti büyük şehirlerde ekseriyeti, gözle görülür şekilde kaybetmişti. Son kanunlar ve son hadiseler, partinin prestijine tamir kabul etmez bir darbe indirmişti. Münevver zümre, 2 mayısa kadar Demokrat Partiden ümidini tamamen kesmiş sayılmazdı. Büyük şehirler gerçi daima muhalif olurlardı ama, buna ragmen 1954 de Demokrat Partiye bir defa daha rey vermeyi tercih etmişlerdi. Halbuki şimdi sukutu hayale uğramışlardı ve bir araseçimi olsa iktidarın zaferi o kadar kolay gerçeklesemezdi Büyük şehirlerden sonra Demokrat Partinin asıl dayanağı olan köyler de kaybedilirse iktidarın demokratik tarzda nasıl ayakta kalacağı meraka değerdi.

Genel İdare kurulunun toplantı sında ortaya atılan şikayetler, sadece azaların şikayetleri değildi. Partinin şikayetiydi. Hükümet partinin hükümetiydi ama, aslında her şey sanki parti hükümetin partisiymiş gibi cereyan ediyordu. Bir çok mühim mesele, partinin en yüksek kademesine haber verilmeksizin tedvir ediliyordu. Arazi vergisinde düşünülen arttırma, bunların ifade edilebilmesine vesile verdi. Genel İdare kurulu toplanmaya mütecanis manzarasını kaybetmişti. Hakikaten bir çok meselede mesela Adnan Menderes başka, Samet Ağaoğlu başka, Emin Kalafat, Fethi Çelikbaş, Rıfkı Salim Burçak başka, Sıtkı Yırcalı başka, Atıf Benderlioğlu, Osman Şevki Çiçekdağ başka, Fevzi Lütfi Karaosmanoğlu başka, hatta düşündüğü zaman Dışişleri vekili Fuad Köprülü iç meselelerde başka düşünüyordu.

Zamma niçin lüzum var

H ükümetin paraya, hem de çok paraya ihtiyacı vardı. Vatandaşlarımızın ise - memurlar hariç - lüzumu kadar vergi vermedikleri hakikatti. Bir memleketin kalkınması ise milletin yardımı sayesinde olabilirdi. Halbuki, meşhur kalkınmadan en ziyade faydalanan köylü, çiftçi ve tüccar cüz'i bir vergi ödüyorlardı. Hükümet gelir vergisinin fazla gelirlere fazla mükellefiyet yükleyen tarzda tadili tasarısı ile arazi vergisinde dokuz misli bir artma derpiş eden tasarıyı aynı zamanda Meclise sevketmisti. Bunlardan birincisinin büyük şehirlerde hoşnutsuzluk doğuracağını biliyordu. Fakat öteki ile bunu azaltacağı ve ,miikellefiyetin herkes için eşit olduğunu göstereceğini ümid etmisti. Çiftcilerden - büyük çiftcilerden- vergiyi az alırken gelir vergisi nisbetlerinde artırma yap-

mak doğru değildi. Hakikaten bilhassa İtstanbulun tüccar muhitlerinden derhal tatsız sesler yükselmişti. Halbuki, Demokrat Partinin iktidara gelmesinde aynı muhitlerin maddi yardımları büyük rol oynamıştı.

Bundan başka, arazi vergisinin artırılması için son derece makul sebepler vardı. Ciftçiler çok kazanıyor, hiç vergi ödemiyorlardı. Hele bunlardan bir kısmının para harcayış tarzı -105 bin liraya Cadillac alan çiftçi gibi - bütün memlekette dedikodu ve memnuniyetsizlik uyandırıyordu. Hükiimet, arazi vergisinin arttırılmasına bu kadar geniş reaksiyon doğuracağını hesap etmemişti.

Hem Mecliste, hem partinin Genel İdare Kurulunda ve hem de teşkilatta yeni zam tasarısı büyük aksülamel uyandırdığına göre hükümetin tasarısı ne olacak? Adnan Menderes dokuz misli artışın kabulü için ısrar edecek midir? Ederse, bir takım Demokrat Parti Meclis gurubu azasının fikirlerinden vaz geçip teklifi destekleyeceğinden zerrece şüphe yoktur. Zira 2 Mayıstan sonra seçim kanununda yapılan tadilat Parti Genel Başkanına "efendimiz seçmen" den de büyük ve mühim bir rol tanımıştır. Denilebilir ki mebusların hayatı, parti Genel Kurmayının - fiilen, her flu partide de Genel Başkanın - elindedir.

Fakat daha ziyade üzerinde durulan ihtimal, hükümetin tadili tadil edecek yeni bir tasarı getirmesi ve bunca itiraz doğurmuş olan eskisini geriye almasıdır. Zira belki Meclis gurubu veya Genel İdare kurulu o kadar mühim olmayabilir. Ama, teskilatın ikazlarına parti genel başkanının kulaklarını tıkamasına imkan yoktur. Maliye vekili Hasan Polatkan, karma komisyonda karşılaştığı itirazları "gereken yere" arzetmiştir. Bizim öğrendiğimize göre, hiikümet başka bir formül bulacaktır.

Gelir vergisinin fazla kazançlara koyduğu fazla vergi nisbeti ise, bazı mebusların muhalif kalmalarma ragmen kabul edilmistir. Fakat işin garibi, bu nisbetin makabline -1954- de şamil tutulmasıdır.

İnsanın bu gibi kararlara bakıp "Demokrasi kelle başına reydir" fikrine iştirak edeceği geliyor ya...

Meclis

Beş dakikalık kelam

Konuşabilip konuşacacaklarını en ziyade merak edenlerin başında Urfa mebusu Dr. Feridun Ergin ve onun gibi düşünenler geliyordu. Gerçi mebuslar Meclis kürsüsünden istedikleri gibi söz söyleyebilirlerdi ama Meclisin bir de iç tüzüğü vardı ve o tüzüğe dayanılarak bu hak kısılabilirdi. Bütçe müzakereleri münasebetile alınan karar gereğince mebuslar beser dakikadan fazla konuşamayacaklardı. Buna, bütçenin tümü hakkındaki konuşmalar da dahildi. Eğer bir hükümetin iktisadi politikası beş dakika içinde izah, teşrih ve tenkit olunabilirse mesele yoktu. Ama olunamazdı ve "beş dakikahk kelam" kararı olunmasın ve bütçe kolayca geçsin diye alın-

Nüvit Yetkin

Konuşabilecek mi?

Dr. Feridun Ergin ve arkadaşları iktidar partisine değil, muhalefete mensup bulunsalardı bütçenin ya tümü, ya da muhtelif fasılları üzerinde gurupları namına söz alır ve bütçe komisyonunun yarı kapalı kapıları arkasında ifade etmek fırsatını bulduklan fikirlerini ortaya dökebilirlerdi. Zira müzakereler sırasında gurup sözcülerinin konuşmaları tahdit edilmemişti. Ama, bu yılki muzakerelerde, hele mevcut hava muvacehesinde, asıl merakla beklenen tenkitler muhaliflerden değil, muvafıklardan gelecek tenkitlerdi. Onlara da set çekilmişti.

Meclisin kararına yol açan teklif, hemen orada Riyaset Divanının aklına gelmiş 'bir tedbir değildi. Daha evvelden düşünülmüş, tasarlanmıştı. Bütçe komisyonunda hakim olan hava hoşa gitmemişti. Gazeteler bu havayı kafi derecede vüzuhla vermişlerdi. Umumi efkarda iktisadi politikamızın hakikaten sakat bir yolda olduğu hususunda kanaat beliriyor, bu kanaat her çarşıya çıkışta bir kat daha kuvvetleniyordu. Hayat pahalılanıyordu.

Gerçi bütçe komisyonunun pembe gözlüklerle hazırlanan raporunda - raportörü Hadi Hüsmen - mutad vechile hayat pahalılığını ifade için "halkın istira kabiliyetinin artmış olması" tabiri kullanılıyordu ama bunun pek az kimseyi ikna edebileceği aşikardı. Rapor, bütçe komisyonundaki müzakerelerin havasını katiyen aksettirmiyordu. Hatta Hadi Hüsmenin, raporunu o müzakereleri dinleyerek mi yoksa dinlemeden mi kaleme aldığı pek ala sorulabilirdi. Üstelik, rapordaki tezi ispat için kullanılan istatistik malumatın pek büyük kısmı hatalı veya tek taraflı idi. Şimdi, bütçe komisyonunda başka fikirler ileri sürmüş olan Demokrat Partili mebuslar o malumatı tashih sadedinde bile etraflın şekilde konuşamayacaklardı. Bunu beş dakika içinde yapmalarına maddeten imkan yoktu.

Meclis böyle bir kararı ilk defa almıyordu. Hemen her sene, müzakerelerin bir muayyen noktasından sonra "beş dakikalık kelam" hakkı konurdu. Bu yıl, çocuğun testi kırıldıktan sonra değil, testi kırılmadan dövülmesinde fayda bulunduğu tezi galebe çalmış ve tahdit, daha bastan konmuştu.

Ya muhalefetler?

AKİS'in bu sayısı intişar ettiği gün Mecliste 1955 yılı bütçesine ait müzakereler de başlamış olacaktır. İki büyük Muhalefet partisinin temsilcileri gurupları adına, birer heyet tarafından hazırlanmış olan umumi tenkitleri okuyacaklardır. Bu heyetleri - bilhassa Cumhuriyet Halk Partisininkini - mebuslardan ziyade mebus olmayanlar teşkil etmekteydi. Bu bakımdan, gurup sözcülerinin yapacakları bir bakıma kıraatten ibaret kalacaktı. Mebusların pek çoğu tecrübeden mahrum bulundukları ve iktisad ilminde ne ihtisasları, ne tetkikleri, ne çalışmaları olduğundan hükümetle münakaşaya girişecek vaziyette değillerdi. Hükümet hemen hepsini, kolaylıkla susturabilirdi. Bu bakımdan bütçenin tümü üzerindeki metin okunduktan sonra karşılıklı bir münakaşanın açılması bahis mevzuu sayılamazdı.

Vekalet bütçelerine gelince, heyet onlar hakkında da metinler hazırlamıştı. Onlar da kürsüden kıraat olunacaktı. Ama asıl esaslı tenkitler, umumiyetle yazılı metinlerin dışında olur. İşte bu sene, onlar olamayacaktı. Cumhuriyet Halk Partisinin Meclis gurubunda Faik Ahmet Barutçudan başka mesela bir Cahit Zamangilin, bir Cemal Resid Eyüboğlunun, hatta mazide kalan Server Somuncuoğlunun yerleri boş duruyordu. Bütün ümid - olgun ve dolgun bir bütçe müzakeresi için - demokrat partinin genç iktisatçı mebuslarında kalıyordu. Onların da ağızlarına kuvvetli bir kilit vurulmuştu. Hükümet sözcüleri istedikleri kadar konuşabilecekler, diğer hatipler ise fikirlerini beş dakika içinde müdafaa edeceklerdi. Bunun tad ve tuzu kaçıracağından zerrece şüphe yoktu. Fakat hükümetin istediğii, tad ve tuz değildi.

Bütçeden sonra

Bütün bu sebeplerden dolayı bütçenin, sakin şekilde geçeceği anlasilmaktadır. Ne muhalefet, ne muvafakat ciddi bir münakaşaya girişemeyecektir. Böylece, meşhur "yumusak hava" nıh bozulması pek bahis mevzuu değildir.

O halde, bütçeden sonra ne olacak? Pek çok kimse, bir kabine degişikliğine ihtimal vermektedir. Ancak hiç kimsenin bu mevzuda esash bir fikir beyan etmesine imkan olmadığı da ortadadır. Adnan Menderesin ne düşündüğü tamamile mechuldur. Hatta yumuşak havadan istifade edip demokrasi yolunda ilerleyecek midir, yoksa kuvvet gösterisi ile zaptetmiş olduğu kalelerde kalacak midir bir şey

söylenemez. Muhalefet saflarında o havanın propagandasını yapanlar bile su anda tereddüt halindedirler.

Eğer istikamette bir değişiklik olacaksa, bunun evvela kabine değişikliği ile tezahürü icap eder. Hakikaten bugünkü kabinede, dünkü gidişte birinci derecede rol - tesir ve tatbik suretiyle - oynadıkları bilinen kimseler mevcuttur. Adnan Menderes onları uzaklastırdıktan sonra umumi efkar karşısına daha kuvvetli şekilde çıkacaktır.

Tabii umumi efkar, normal demokrasilerde olduğu gibi bizde de adam yerine konuluyorsa...

Basın

İşte kanunun mahzuru

Havadis, Dünya gazetesinde çıktı. Levi'den bahsediliyordu. Kimdi bu Levi? Bir yahudi tacir. İthalat yapıyormuş. Memleketin tenekeye en ziyade ihtiyaç hissettiği devirde kendisine bir kaç defa yüz tonluk teneke ithali miisaade verilmiş, fakat üstad sadece onar ton getirmiş, fakat gümrük resmini yüz tonmuş. gibi ödemiş, böylece dışarda muazzam miktarda döviz biriktirmiş. Tarn yakalanacağını anladığında, binip tayyareye Parise kacmıç. Şimdi, Paris civarındaki Enghien kumarhanesinde yüz binlerce franga kağıt çekiyormuş.

Haber burada bitseydi, "alçak herif!" denilip gecilebilirdi. Fakat hayır. Gazete şunu ilave ediyor: "Nüfuslu politikacılardan birinin Levi ile sıkı dostluğundan bahsedilmekte ise de bu zatın kaçakçılık ve kaçma hadiseleriyle alakadar olup olmadığı bilinmemektedir."

Bu satırlar, bütün bir iktidarı saibe altında bırakabilirdi, eğer Dünya gazetesini idare edenler ve gazetelerin tabi tutuldukları kanunlar bizce meçhul olsaydı.. Hakikaten, yazıda bir "nüfuzlu politikacı" dan bahsediliyor, ama ismi verilmiyor. "Nüfuzlu politikacı" mız bir değil, beş değil, on de-il, yüz değildir. İktidar partisine mensup ocak başkanlarının bile - oo, hele bucak başkanlarını hiç saymayınız -nüfuzlu politikacı sayıldıkları bir devirde böyle bir imadan alınacaklar çıkabilir. Bu arada Bursada son günlerde beraat ile neticelenen bir dava son derece alaka uyandırıcıdır. İçinde hiç bir isimden bahsedilmeksizin, "bize neden hücum ediyorlar, biz selahiyetimizi kullanarak devlet malını ucuz fiyatla, kurduğumuz bir şirkete mi sattık" denilen bir yazıdan dolayı Demokrat Partinin Meclis gurubu başkanı Hulusi Köymen tarafından, yazı sahibi aleyhine "bana ima var" diye dava açılmıştır. Şimdi, bir takım nüfuzlu politikacılarımızın da Levi ile münasebatından bahsedilen şahıs benim diye Dünya mesulleri aleyhinde dava ikame etmeleri gibi garip bir hadise ile karşılaşırsak, ağlamak mı gerekir, gülmek mi?

Halbuki gayet iyi anlaşılmaktadır ki Dünya gazetesinin bir bildiği vardır. Bahis mevzuu "nüfuzlu politikacı" nın kim olduğunun da gazetece meçhul bulunmadığı ortadadır. Fakat muharrir, bunu yazamıyor. Zira nüfuzlu politikacı eğer kendisini dava ederse, gazete yazdığının hakikat olduğunu ispat edemez. Bursadaki davada sanık, yazı ile Hulusi Köymeni ima etmediğini anlatabildiği için beraat etmiştir. Fakat Dünya gazetesi "nüfuslu politikacı" nın ismini yazdığı takdirde derhal mahkum olurdu. Müdafaa Sadedinde ne diyebilirdi? Politikacının, Levi ile alakası bulunduğunu ispat etmek istese, kanun maniydi. İspat hakki yoktu. Kim ne isterse yapabilirdi. Leviyle karışık ve kirli işler de görebilirdi, hatta kaçakçılık ve kaçma hadiselerini kolaylastırabilirdi de.. Polis ve adliye yakasına yapışırsa ne ala. Aksi halde, başka demokrasilerin aksine basin meseleyi ortaya atamazdı. Gene demokrasilerde nüfuzlu politikacıların, başının rolü olmazsa kendilerini polis ve adliyeden nasıl kolaylıkla

Ahmet Emin Yalman

Günahını itiraf etse

kurtarmayı başardıkları da bilinen hakikatlerdir.

Şimdi ne oluyor? Gazete, Levinin ortağının adını yazamıyor. Ama kanun, "nüfuzlu bir politikacı" dan bahsetmesine mani değildir. Böylece, Levinin ortağının himayesi uğrunda, yüzlerce "nüfuzlu politikacı" bir şüphenin altına giriyor. Bunun hangi faydayı sağlayacağını anlamak hakikaten müşkildir. Halbuki gazetecilere ispat hakki tanınsa, bunun yanında davasını ispat edemeyenler için muazzam para cezaları verilse - yüz binlerce lira -, hatta hapis bile mubah görülse bu mahzur ortadan kalkardı.

işte Türkiye Büyük Millet Meclisine, Bütçe müzakerelerinden sonra Burdur milletvekili Prof. Fethi Çelikbaş ve arkadaşlarının getirecekleri tadil tasarısı bu neviden mucip sebepleri ihtiva etmektedir ve bu yüzden getirilmektedir.

iki teklif

Mecliste Basın kanununun ele alınması iki vesile ile olacaktır. Hakikaten, iki tadil teklifi hazırlanmaktadir. Hatta bunlardan biri, Edibe Sayar tarafından Meclise tevdi edilmiştir. Edibe Sayar küçük çocuklara ve kadınlara rızaları hilafında tecavüz vukuunda kurbanların isimlerinin nesrinin yasak olunmasını istemektedir. Meclisin bunu kabul edeceğinden şüphe yoktur. Hakikaten Levinin ortağının ismi yazılmazken dokuz yasmdaki bir masumun veya kaçırılan bir evli kadının gazetelerde teşhiri tecviz olunamaz.

İspat hakkı meselesinin daha fazla gürültüye vesile vereceği şüphesizdir. Ancak hukukçu mebusların çoğu ve onlarla beraber bütün umumi efkar kanunun bugünkü halinin mahzurlarını görmüştür. Gerçi bunda geç kalınmıştır, zira aksak kanun pek çok gazeteciyi evvela mahkemelere, sonra hapishanelere sürüklemiştir. Ama, mahzurun anlaşılmış olması bile bash başına bir kar sayılabilir. Bu bakımdan, gazetelerimizin ve bir zamanlar kanunu yalnış anlayarak veya iyi görmeyerek müdafaasını yapmış başmuharrirlerimizin - . Falih Rıfkı Atay veya Ahmet Emin Yalman gibi ispat hakki lehinde vaziyet almaları, Meclis umumi heyetinin de tasarıyı desteklemesi bekleniyor.

Hatta sadece, iktidarın menfaatini düşünerek dahi olsa...

Gümrük

Diplomatik pasaport

Tam iki haftadır - geçen Salıdan bu salıya - iktidar partisinin Meclis gurubu bir, mesele ile meşgul bulunuyor. İstediğiniz kadar akıllı olabilirsiniz, hadiseleri istediğiniz kadar iyi takip edebilirsiniz, iktidar partisinin Meclis gurubunun neyle uğraştığını imkam yok bulamazsınız. Halbuki bu gurup, bütçenin arefesinde iki defa toplanmış ve Gümrük - İnhisarlar vekilini sigaya çekmiştir. Hem de öylesine şiddetli bir isticvap ki kapak sıraları tıngırdamış, "istifa et, istifa et!'" sesleri Meclisin emektar salonunun yüksek kubbesini doldurmuştur.

Ne yapmıştır bu vekil? Vatana mı ihanet etmiştir, Partiye mi ihanet etmiştir, işleri iyi mi görmemiştir, yoksa nüfuz ticaretine mi girişmiştir? Bunlardan hiç birini yapmamıştır. O halde nedir günahı? Dinleyiniz :

İki mebustan hiddetlisi, , Bilecik mebusu Talat Oran çıktı. Talat Oran, AKİS'in evvelki hafta gümrükteki maceralarının hikayesini naklettiği mebuslardan biridir. Hikaye hatırlardadır: Büyük Millet Meclisinin Sağlık Komisyonu azaları, vaki bir davet üzerine bazı ilaç fabrikalarında tetkiklerde bulunmak üzere Avrupaya gidiyorlar. Tabii bunun için kendilerine hem pasaport, hem de günde 90 Türk lirası karşılığı döviz veriliyor. Mebuslarımız yabancı memleketlere gidişlerinde bu miktar üzerinden harcırah ahrlar. Talat Oran, ihtimal fazla muktesid bir zattır. Harcirahının hepsini yemiyor. Belki otelin fenasında kalıyor, belki lokantanın üçüncü sınıfında yemek yiyor.. Orası, elbette kendisinin bileceği iştir. Netice şudur ki üstad döviz biriktiriyor.

Biriktirdiği dövizi ne yapıyor? Eğer işin idealini ararsam, bunu getirip Merkez Bankasına teslim etmesi lazımdır. Ama, ideale uymadı diye sayın mebuse kabahat bulmak caiz değildir. Merkez Bankasına, artan dövizini getirip teslim eden kaç vatandaş vardır ki Dr. Talat Oran'dan bunu isteyelim? Tutuyor, parasım orada harcıyor. Ama nasıl? Bir takım esya alarak.. İşin tuhafı şudur ki, bunlar hep kadın çamaşırıdır ve çoğu naylondandır: naylon kilot, naylon kombinezon, naylon gecelik... Sayın mebus bunları ticaret yapmak için mi getiriyor? Elbette o da değil.. Avrupadan evine eli boş dönmek istememiştir. O kadar ki, kadın çamaşırlarının yanında bir de çocuk bisikleti satin alıyor. Sonra, aynı komisyondaki arkadaşlarından İzmir mebusu Necdet İncekara ile beraber Semplona biniyor ve memlekete müteveccihen hareket ediyor. Necdet İncekara İşe kadın çamaşır ile vakit geçirmemiş, bir astragan manto almıştır. Anlaşılan günde 90 lira karşılığı döviz ona da çok gelmiştir. (Avrupada iki hafta kalırsa, günde harcırahın yarısı tasarruf olunsa elde 665 lira kalır.. Demek ki Avrupa pek ucuz!.)

Emin Kalafat

Grubu idare zor olacak

Mebuslar, hududumuzdan içeri girdiklerinde gümrükçülerle münakaşaya başlıyorlar. Doğrusu istenilirse trene binen muayene memuru, yolculara fena muamele ettiğinden dolayı İstanbuldaki işinden alınmış ve oraya verilmiştir. Hakikaten, iki ahbaba da dürüst davranıyor. Dürüst, ama dürüst.. Zira, nihayet yaptığı vazifesinden ibarettir. Mebuslara, deklare edilecek bir şeyleri olup olmadığını soruyor, bavullarını da tamamile açıp araştırıyor. Dr. Talat Oran ve arkadaşı deklare edilecek eşyaları bulunduğunu söylüyorlar ama bavullarının açılmasını, esyalarının araştırılmasını istemiyorlar. Sonradan anlaşılacaktır ki sayın Bilecik mebusu, diplomatik pasaportla seyahat edenlerin eşyalarının gümrüklerde aranmayacağının sanmaktadır. Tabii yanılmaktadır. Diplomatik pasaport, sadece vize hususunda kolaylık temin etmektedir. Yoksa, gümrükten muafiyet değil. Hatta aslına bakarsanız, gümrükle hiç bir alış verişi yoktur.

Sirkecide mebuslar, bu eşyaların Ankara'da teslim almayı arzu ettiklerini bildiriyorlar, bunun üzerine esyaları mühürleniyor ve Ankara gümrüğüne sevkediliyor. Deklare ettikleri kadın çamaşırları ve astragan manto ile bisiklet vesaire hakkında zabıt tutuluyor. Ortada bir hadise mevcut bulunduğundan gazeteler de havadisi neşrediyorlar.

Guruba takrir

Fakat Dr. Talat Oran, bunu affetmiyor ve kendilerini muayene etmek isteyen memur hakkında evvela Gümrük ve İnhisarlar vekiline şikayette bulunuyor. Bununla da kalmıyor - zira Emin Kalafat için yapacak bir şey yoktur - Demokrat Parti Meclis gurubuna gümrük memurlarının diplomatik pasaportu hamil yolculara karşı yaptıkları muamele hakkında hükümetin ne düşündüğünü soran bir sual takriri veriyor. Takriri, Gümrük ve İnhisarlar vekili Emin Kalafat cevaplandırıyor.

Bu vesileyle gurupta bazı mebuslar, memurlar aleyhinde yeniden kampanya açıyorlar. Hatırlardadır: bundan bir kaç ay evvel de döviz elde edemeyen, daha doğrusu getirdikleri otomobili içeri sokamayan bir takım mebuslar gurup kürsüsünden Hazine Umum Müdürüne çok şiddetli hiicumlarda bulunmuşlar, o memurun kellesini istemişlerdi. Müzakereler öylesine kızısmıştı ki, bizzat Adnan Menderes müdahale mecburiyetinde kalmış ve memurları hem müdafaa etmiş, hem de övmüştü. Şimdi, aynı oyunun ikinci perdesi gurupta oynanıyordu. Zira dışarı sık sık çıkan diğer bazı mebuslar da gümrükte muayene olmaktan hoşlanmamaktadırlar.

Dr. Talat Oran

Naylonlu tetkik gezisine paydos!

Hakikat şudur ki diplomatik pasaportu hamil bulunmak ve mebus sıfatını taşımak vatandaşlara nizamları hiçe saymak hakkını vermez. Bahis mevzuu mebuslar Avrupaya tetkik maksadile gitmişlerdir ve kendilerine pasaport ile döviz de bunun için verilmiştir. Bu dövizle bol bol alış veriş yapabildiklerine gore, bir nokta ortaya çıkıyor: verilen harcırah çoktur. Bunu, azaltmak icap eder. Memleketin parasına yazık değil mi? Hem de, dövizsizlikten bir tek vidanın gelmediği devirde... Her halde Maliye vekaleti "yediklerini yesinler, yemedikleri ile naylon don alırlar" diye bir mütalaa ile harcırah miktarını tesbit etmemiştir. Bunu tekrar gözden geçirmesi - guruba ikide bir böyle takrirler verildiğine göre - zaruret haline gelmiştir. Maliye vekilini, harekete geçmeye davet ediyoruz.

Bundan başka mebuslaruız, öteki vatandaşlardan başka muamele görmek sevdasından vaz geçmelidirler. Vazifelerini ifa ederken sadece memurlardan değil, herkesten yardım ve kolaylık isteyebilirler. Bu onlann en tabii hakkıdır. Böyle bir yardımı yapmayan, aksine güçlük çıkaran memurları en şiddetli şekilde cezalandırmanın yerinde olacağına da kani bulunuyoruz. Ama, gümrüğe naylon kadın eşyası veya astragan manto deklare etmenin seyahattan sonra bavulların muayene olmasının mebusluk vazifesi ile ilgisini anlamak hakikaten pek güçtür. Hatta sayın mebuslarımızın, turistik seyahatleri haricindeki seyahatlerinden dönüşte bir takım eşyayla avdet buyurmaları sureti katiyede yasak edilmelidir.

Seyahatten boş dönülemeyeceği ileri sürülebilir ve mebuslara da böyle bir hak tanınması istenilip "canım, insan Avrupaya gider de ailesine iki şey getirmez mi?» diye düşünülebilir. Unutulmamalı ki bizim kastettiğimiz seyahat, vazifeten yapılan seyahattir. Böyle seyahatlerden hiç kimsenin bir şey beklemeye hakkı olamaz. Bu, "tetkik seyahati" namı altında yapılan ve son zamanlarda sayıları pek artan seyahatlerin de hakiki mahiyetleri üzerinde durulması lüzumunu ortaya çıkarmaktadır. Elzem olmayan tetkiklere müsaade olunmazsa, galiba ithal edilen kadın çamaşırı miktarı hayli azalacak.

Vekil Emin Kalafat ne yaptı, ne şekilde hareket etti? Kalafat, mebuslara karşı bu şekilde hareket eden memurların işine son verdi, fakat bu işe son veriş ile mebusların, yakınlarının - kudret gösterisi olarak - yaptıkları tefsir arasında dağlarla fark vardır.

İKTİSADİ VE MALİ SAHADA

Maliye

Bütçe hakkı

Haziran 1927 tarihli muvazenei umumiye kanunu altıncı maddesinde büyçenin tarifini yaparken "bütçe bir kanundur" der. Madem ki bütçe bir kanundur öyle ise bütse de Meclis, Parlemento veya kamaralarda her kanun gibi usulünene göre müzakere ve kabul edilecektir. İşte bütçenin bu tarzda tesrii merciler tarafından münakaşa ve kabulünü maliyeciler "bütçe hakkı" yla ifadelendirirler. Gerçekten demokrasi kelimenin menşe manasına göre halk kuvveti demektir. Lakin bu kuvveti devlet. işlerini yürüten, harekete getiren kuvvet manasında anlamalıdır. Bu manada kuvvet anayasacının hudutsuz emretme yetkisi diye tavsif ettiği hakimiyettir. Madem ki hakimiyet modern cemiyetlerde kayıtsız şartsız milletindir. O halde Parlementoların bütçe üzerinde nihai sözü söyleme yetkileri olmalıdır. Zira bütçe bir yandan hükümetin icraat programımının akçeli yönü olduğu gibi diğer yandan da vatandaşların devlet masraflarına iştirakinin hududunu tayin eden bir kanundur. Bugün pek tabii karşılanan bu hakkın iktisabi kolayca olmamıştır. Gerçekten hakimiyetin hukumdarın şahsında toplandığı bir zamanda devlet giderlerini ve devlet varidatını vatandaşların temsilcileri vasıtasile müzakere ve kabul etmeleri düşünülemezdi.

Devlet varidatı vatandaşların iktisadi servetlerinin muayyen bir kısmının mecburi olarak hazineye aktanlması demek olduğundan ilk önce vergi hakkı veya verginin kanuniliği prensibini elde etmek için uğraşılmış, mücadele edilmiştir. Bu mücadelenin ilk örneklerini demokrasi hareketinde ileri gitmiş memleketlerde ' görüyoruz. Mesela İngilterede halk daha onuncu asırda vergi hakkını elde etmişti. Meşhur büyük şartta "Magnacharta Iibertatum" da 1215 yılında kanunsuz olarak halktan vergi alınamıyacağı prensibi vazolunmuştu. Vergi hakki on yedinci asırda bir ara müstebit krallar tarafından riayet edilmemiş, fakat Cromwell'in idare ettiği hareket 1648 de muvaffak olarak tekrar vergi hakkının halka tanınmasıyla neticelenmiştir. 1688 yılında Guillaume of Orange İngiltere tahtına oturduğu vakit halkın vergi hakkına riayet edeceğini vadetmiştir.

Vatandaşın devlet varidatına iştiraki bu suretle İngilterede bazı kaidelere bağlanırken Amerika Birleşik Devletleri yalnız vergi hakkını elde edebilmek için istiklal mücadelesine girişmiştir. Bazı anayasacılarla maliye tarihçleri devlet masraflarının millet temsilcileri tarafından murakabe hakkının ve devlet masraflarına mezuniyet verme prensibinin vergi hakkından sonra vatandaşlar tarafından iktisabını bir tarihi vakaya istinad ettirmek isterler. Bilindiği üzere başlangıçta devlet varidati hemen hemen devlet emlakinden elde edilen gelirlerden ibaretti. Vergiye zaman zaman müracaat ediliyordu. Devlet emlaki ise hükiimdarın şahsi malı durumundaydı. Onun için devlet masraflarına milli *t* meclisler tarafından mezuniyet prensibi devlet varidatı içinde verginin on safa geçmesinden sonra baslar.

Vergi hakki Fransada sekizinci asra kadar geriye gider. Vergilerin Onarması "Etats Generaux" ya aittir. Fakat gerek vergi hakkının gerek devlet masraflarının meclislerin önceden mezuniyet vermesine dayanması prensibi ancak 1789 inkılabıyla mümkün olmuştur.

Memleketimizde vergi hakki Büyük Reşit Paşanın Gülhane Hattı Hümayunu ile vatandaşa tanınmış bütçe hakkı ise 1876 anayasası ile iktisap edilmek üzere iken Aldülhamitin meclisi - kapatmasi bu hakkin ancak ikinci meşrutiyet ile halka tanınması neticesini vermiştir. İkinci Meşrutiyeti müteakip Osmanh İmparatorluğu Bulgaristanın istiklalini ilan etmesi, Bosna Hersek'in Avusturya tarafından ilhakı, Balkan Harpleri, Cihan Harbi gibi her biri çok yönden ehemmiyetli vakıalarla karşılaştığından gerçek manada bütçe hakkına cumhuriyet devrinde kavuştuk dersek hatamız büyük olmaz.

Buraya kadar verilen, izahat bütçe hakkinin tarihi tekamülünden ibarettir. Zamanımızda biitçe klasik manasını kaybetmiştir. Artık büyçe vatandaşa yüklenen külfetlerin ve devlet tarafından ifa edilecek hizmetlerin bir taslağından ibaret degildir. Bütçe deyince milli ekonomiyi muyazene ha- --

Para

Dr. Kemal BEKATA

Döviz kıtlığını ve eşya fiyatlarının yükselmesini önlemek için alınan ve alınmak istenen tedbirler arasında istihlaki tahdid edici bazı teşebbüslere de geçileceği duyulmaktadır.

Para ekonomisinin cart olmadığı devirlerde düşünülebilecek istihlaki tahdid edici tedbirler bugün için ne faydalıdır, ne de miimkündür.

Para ekonomisine gecHdikten sonra bu gibi hallerde alınacak tedbirlerin, bu ekonominin hususiyetlerine uygun bulunması lazımdır. Bu tedbirlerde ise istihlakin tahdidi değil daima teşviki lazım geldiğinin, aksi halde her türlü tedbirin neticesiz kalmağa mahkum bulunduğunun unutulmaması lazımdır.

Çünktü para ekonomisini karakterize eden istihlaktir. Filhakika para, insanlık hayatında onun gelişmesinin muayyen bir basamağında ortaya çıkmıştır. Sadece hususi ihtiyaçlar için istihsal yapıldığı ve malların mübadelesi sadece münferid ekonomik varlıklar arasında karşılıklı değişmeye dayandığı müddetçe paraya ihtiyaç duyulmamıştır. istihsal ve mübadele sahalarının genişlemesi üzerine bir değiştirme vasıtasına ihtiyaç hasıl olmuş ve bunun için ilk zamanlarda tabii para veya fayda para adı verilen bir para kullanılmıştır. İstihsal in artması, mübadele sahasının genişlemesi ve nihayet bu sebeblerle paranın ortaya çıkması ise bir tesadüf eseri değildir. Filhakika istihlakin artması, talebi de artınca bu istihsali teşvik etmiş, fazla istihsal de mübadele sahasını genişletmiş, bu ise birbirine yabanci insanları karşı karşıya getirmiş, ve bu suretle harcıalem bir mübadele vasıtasına lüzum hasıl olmuştur.

Para ekonomisi tabii ekonomiden is bölümü ve mübadeleye dayanan millet ekonomisine geçişin bir neticesidir. Diğer taraftan para aynı zamanda bu kabil bir gelişmenin zaruri şartı ve bu gelişmeyi teşvik eden unsurdur.

Bütün bunlar göstermektedir ki istihlakle oynamak bugünkü iktisadi şartlar içinde bütün bir cemiyetin hayat ve istiklali ile oynamakla denktir.

Yukarıdaki izahat bizde tasarruf mefhumunun maalesef yanhş anlaşıldığını açıklamaktadır. Filbakika tasarruf kelimesi ile ifade edilen istihlakde yapılan kısmalardır. İktisatta tasarruf ise: ihtiyaçların tahdidi değil para ekonomisi için de yaşıyan bir cemiyette ekonomi prensibi ile telif edilen kullanmanın tanzimidir. Bu iki anlayış arasında büyük farklar vardır.

ihtiyaclarda tasarruf ihtiyaçları, bilvesile istihsali azaltır, işsizli çogaltır. işçiyi ucuzlatır, ehliyetsizleştirir, vergi gelirini tahdid eder, tatmin edilmemiş arzulara yol açarak medeni gelişmeye mani olur; Kullanmada tasarruf ise ihtiyaçtan inceltir, işçiliği kıymetlendirir, kalifiye işsizliği doğurur, ücretleri arttırır, vergi gelirini genişletir, medeni seviyeyi yükseltir.

linde tutan hükümetin icraat programı hatıra gelmektedir.

Bütçenin mahiyetinde vukubulan bu degişiklik bir bakıma devletin mahiyetinde husule gelen diğer bir değişikligin tezahüründen başka bir şey değildir. Zamanımızda artık devlet yanlız siyasi bir teşekkül olmaktan uzaktır. Bu teşekkülün siyasi karakterine iki tane daha yenisi eklenmiştir. Bunlardan birincisi içtimai ikincisi iktisadidir.

Bütçe üzerinde genel müzakereler Büyük Millet Meclisinde başlamak üzeredir. Bundan evvel de AKİS sütunlarında yazmış olduğumuz bir yazıda bütçenin fonksiyonlarını üç kısımda toplamış ve bunlar iktisadi hayatın inkişafını temin, iktisadi hayatın muvazenesini sağlama ile içtimai adaletin gergekleştirilmesidir demiştik. İşte bu bakımdan denilebilir ki bütçenin fonksiyonlarında vuku bulan değişmeler bütçe hakkının mahiyetine de bazı yenilikler getirmiştir. Onun için ümit ediyoruz ki bu sene bütçe müzakerelerinde yalnız bütçenin gelir ve gider tahminleri üzerinde durulmıyacak aynı zamanda mezkur bütçenin fonksiyonlarını ne dereceye kadar ifa edeceği suali cevaplandınlmağa çalışılacaktır. Daha bütçe kendi adını taşıyan komisyonda iken diğer senelerdekinden farklı olarak yapılan tartışmalar bu seneki bütçe müzakerelerinin seviyeli olacağına dair bazı kanaatleri vatandaşlarda daha şimdiden doğurmuş durumdadır.

Çalışma

İşsizlik mi

Memleketimiz bazı iktisadi güçlükler içindedir, iktisatçıların bazılarına göre bu guçlükler geçicidir, istikbalde Türkiyeyi aydın günler beklemektedir. Diğer bazıları da aksi kanaattedirler. Türk ekonomisini idare edenier yanlış yol üzerinde bulunmaktadırlar bunlara göre iktisadiyatımızın gelecekte daha büyük güçlüklerle karşılasması ihtimali mevcuttur. Bu iki tezden hangisi doğrudur, hangisi doğru değildir. Bunu bize zaman gösterecektir. Fakat bugün güçlükler içinde bulunduğumuz da muhakkaktır.

Milli iktisadiyatımızı kurmak üzere bir sıra hamleler yaptığımız son yıllarda kalkınmanın yükünü daha ziyade emeklerini is piyasasına arzeden işçilerle dar ve değişmez gelirliler çekmiştir. Artık bugün bu yükün daha adilane bir tarzda vatandaşlar arasında paylaşılması düşünülmektedir adalet çerçevesinde vatandaşlar arasında taksim edilecek kalkınma yükü, adilane paylaşılacağı için kolaylıkla vatandasların omuzlarında taşınacaktır.

Gelir vergisinde ıslahatın düşünüldüğü, aşırı satınalma güçlerinin bu suretle cebri olarak hazinede toplanacağı haberlerini memleket ekonomisi için hayırlı adımların başlangıcı sayarken, sanayi şehrimiz İstanbuldan gelen haberler ümit kırıcıdır. Bu haberlere göre binlerce iğ boş kalmıştır, buna sebep ham madde yokluğudur;

Hasan Polatkan
Yeni gelir arıyor

bir memleket iktisaden kalkınırken elbette iktisadi güçlüklerle yüzyüze gelecektir. Fakat kalkınan bir ekonomi de karşılastığımız güçlüklerin milli sanayi dallarının takatleri altında "under capacity" çalışmaları değil de tarn kapasitede çalışabilmek için teknik bazı noksanlar olmalıydı; Türkiye son yıllar zarfında 1933 ten 1938'e kadar olduğu gibi yeniden sanayiini

İşçinin endişesi
"Yarın" mükemmel olmalı

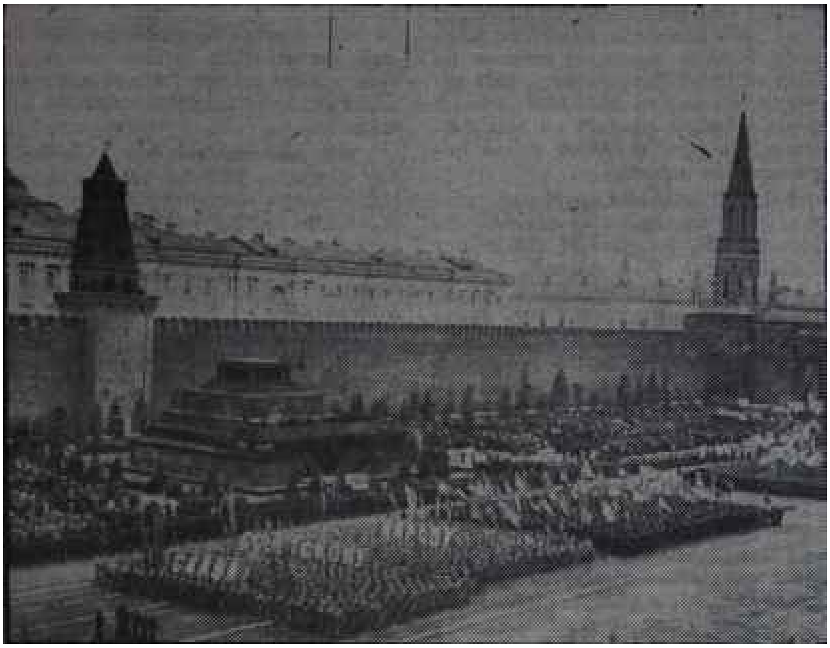
kurma devrindedir. Böyle bir sanayide sermaye bilindiği gibi sabittir; onun için kronik ahenksizlikler halinde sermayenin bir istihsal dalından diğer bir istihsal dalına geçmesini beklemek doğru değildir. Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı meseleye biğane kalmamıştır, bundan böyle ham madde için her ay 10 milyon liralık tahsisler yapmağa karar vermiştir bu tahsislerin milli ekonomi ihtiyaçlarını ne dereceye kadar karşıdayacağını kat'i olarak bilmiyoruz, yalnız ortada emek piyasasına emeklerini arzedenlerin bir nevi huzursuzluk içinde bulundukları muhakkaktır. Onun için milli ekonomimizin ihtiyaçlarını bir an önce tesbit etmek ve elimizdeki imkanlarımızı iktisat ilminin tavsiyelerine gore kullanmak mecburiyetindeyiz. Bu tavsiyelerden birincisi herhalde işçimizi "yarın" endişesinden kurtarmak olacaktır.

Rusya

Bütçe

Maliye Vekili Arseni G. Zverev Yüksek Şura'ya Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliğinin en büyük bütçesini sunmuştur. Bütçede göze çarpan hususiyet milli savunma masrafların geniş ölçüde artrmış olmasıdır. Filhakika bu seneki Rus bütçesinde milli savunma masrafları 112 milyar 1(00 milyon rubledir. Bu geçen seneki milli müdafaa masraflarına nazaran 11 . milyar 800 milyon rublelik bir artışı ifade etmektedir. Gerçekten Rus askeri masraflarının ne miktara balig olduğunu iyice anlıyabilmek için 4 rus rublesinin resmi kur üzerinden bir dolar değerinde olduğunu hatırlamak gerekir. Bu duruma göre askeri masraflar önümüzdeki senede 28 milyar dolara ulasacaktır. Askeri masrafların bu derece artmasını maliye vekili su sözlerle izah etmiştir: "Dünyanın içinde bulunduğu bugünkü şartlar askeri ihtiyaçların kısılmasını mümkün kılmamıştır. Hükümet bu sene-yalnız bütçeyi denk getirmekle yetinmiyecektir. Rus bütçesi aynı zamanda 6 milyar 700 milyon ruble civarında fazlalık verecektir"

Geçen sene rus bütçesinde varidat 571 milyar 800 milyon ruble idi. Bu seneki varidat ise 589 milyar civarında olacaktır. Cari masraflar 562 milyar dokuz yüz milyon rubledir. Bu kalemdeki artış bir evvelki yıla nazaran 200 milyon rubledir. Bu bütçede askeri masraflar umum bütçe hacminin yüzde 19,9 udur, geçen sene ise yüzde 17,8 ini teşkil ediyordu. Maliye vekilinin rus bütçesi hakkındaki izahlarından anlaşılan diğer bir husus da yatırımların önümüzdeki mali yılda 190 milyar ruble civarında olacağıdır. Bu meblağın 111 milyar rublesi doğrudan doğruya devlet tarafından temin edilecek geri kalanı da sanayiin otofinansmanı yoluyla sağlanacaktır. Gene bu seneki bütçenin hususiyetlerinden biri ağır sanayie fazla değer verilmesindedir. Zira önümüzdeki senede maden, petrol, elektrik, kimya ve makine sanayiine büyük ehemmiyet verilecektir. Ziraata tahsis edilen yatırım-

Rus bütçesini yutan ordu

Fakat insan kanı için...

lar 65 milyar 200 milyon rubledir, bunun 55 milyar yüz milyonu devlet tarafından temin edilecek geri kalanı ise zirai sanayiin otofinansmanı kanalıyla sağlanacaktır. Bu da geçen seneki zirai yatırımlara nazaran iiç kat bir fazlalık arzetmektedir. Çünkü geçen seneki zirai yatırım hacminin 21 milyar rubleden ibaret olduğunu hatırlamak gerekir.

Rus bütçesi hakkında bilgilerin efkarı umumiyeye arzedilmesi bir zarurettir. Çünkü Rusya hem Türkiyeye komşu bir memleket, hem de Türkiye ile son seneler zarfında dostane münasbetler tesis edememiş bir devlettir. Bu dostluğun kurulamamış olmasının sebebi Rusyanın memleketimiz hakkında iyi niyetler beslememiş olmasından ileri gelmektedir. Bu durum karşısında onu daha yakından tanımak zarureti bir derece daha artar. RUS bütçesinin büyük rakamlarına bakıp kötümser kanaatlere sahip olmamak gerekir. Zira dört rublenin bir dolar değerinde olması resmi kur üzerindedir. Halbuki ancak yedi rus rublesi ile bir dolar satin alınabilmektedir. Kaldı ki devletlerin bütçeleri üzerinde mukayeseler yaparken göz önünde tutulacak husus her iki memleketin bütçelerinin ne meblağlara ulaştığı değil belki bu meblağlarla her iki memlekette neler satın alınabileceğidir. Çünkü para satınalma gücü nazarı itibara ahnmaksızın - kati bir mukayese unsuru olamaz. Rus ekonomisi iizerinde ve Rusyadaki geçim sartlarıyla ilgili mevzularda etiidler yaptıran bazı İngiliz ve Amerikan gazete ve mecmua sahipleri Rusyanın yeryüzünün en pahah bir memleketi olduğunda hemen hemen müttefik gibidirler. Mesela takribi rakamlar Rusya'da bir kilo tereyağı Türk, parasıyla yirmi lira, bir kilo et Türk parasıyla on lira civarındadır. Demek ki rus bütçesinin umumi bir değerlendirilmesi yapılırken iki noktayı ihmal etmemek gerekir. Bunlardan birincisi 7 rus rublesinin bir dolara eşit olduğu, ikincisi de bir doların Rusya ve Amerika Birleşik devletlerinde aynı miktarda mal ve hizmetler satınalamadığıdır. İşte bu iki husus göz önünde tutulunca Rus bütçesi astronomik rakamlara ulaşan büyüklüğünü kaybetmektedir.

Rus maliye vekilinin Rus bütçesi hakkında verdiği izahlara gelince Bundan bazı neticeler çıkarmak mümkündür. Bir kerre Rusyada Stalinin ölümünden itibaren girişilmiş olan refah ekonomisi siyasetine son verilmek üzeredir. Zira ağır sanayiye ayrılan tahsisler ve yapılan yatırımlar büyük meblağlara baliğ olmaktadır. Bu arada son defa Malenkov'un istifanamesinde de göze çarptığı gibi ziraat sanayiinde şimdiye kadar elde edilememiş müsbet neticelere bir an once vasıl olabilmek için zirai yatırımların hacmi de üç misli artırılmıştır. Rus bütçesinin fazlalığı ise modern maliye görüşlerine göre fazla değer ifade etmemektedir. Zira mühim olan bütçenin denk veya fazla olması değil milli ekonominin muvazene halinde bulunmasıdır. Hatta zamanımızda bütçe muvazenesinden değil milli iktisadi bütçe muvazenesinden bahsolunmaktadır.

Rusya Ikinci Cihan harbinden sonra meydana gelen iki bloktan komünist alemin liderliğini yapmaktadır. Yalnız Amerikan biitçesi ise - diğer devletlerin bütgeleri nazan itibare alınmaksızın - Rusya bütçesinden daha büyük bir değer ifade etmektedir. Amerikan bütçesinde askeri masraflar ise federal devlet bütçesinin yüzde otuz beşini teşkil etmektedir. Amerika Birleşik devletlerinin iktisadi gücünün Rusyaya nazaran arzettiği üstünlüğe rağmen Rus bütçesinde askeri masrafların 12 milyar ruble civarında artmış olmasını ilerisi için iyi bir emare telakki etmemelidir. Kaldı ki Amerika Birleşik devletlerinin askeri masraflarında bu masraf hacminin yüzde onu nisbetinde bir azalma vardır. Rusyadaki artış ise askeri masraf hacminin yüzde onu nisbetinde dir.

Tarih şimdiye kadar göstermiştir ki silahlanma yarısı hiçbir zaman daimi bir sulh tesis edememiştir. Buna ragmen Rusya, şayet bütçe bir memleketin hiikümetinin icraat programı ise, yeniden şiddet politikasına doğru yönelmek iizeredir. Zaten Komünist Çinin Uzak - Doğuda takip ettiği - şiddet politikasıyla Rusyada Malenkov'un istifasıyla neticelenen post kavgasının basit bir tesadüf olmadığı merkezindeki kanaat gün geçtikçe kuvvetlenmektedir.

Milletlerarası

Mültecilere iş yardımı

Doğu Avrupa memleketlerinin Rus işgali altında bulunması bazı doğu avrupa sakinlerini memleketlerinden hicret etmeğe zorlamıştır. Mülteciler meselesi denilen muhacirler meselesi harp sonunda ortaya çıkmış olan davaların en önemlilerinden biridir. İnsanların önceden barınmakta oldukları memleketlerini terkettikten sonra yerleştikleri yeni memleketlerde is. bulabilmeleri ise pek kolay olmamaktadır. Onun için mütecilere yardım yapmak bir zarurettir. Çünkü işsizlik kadar sosyal bir afet tasavvur olunamaz. İste bu hususu gözden ırak tutmamış olan Amerika Birleşik Devletleri ile Federal Almanya Cumhuriyeti müşterek bir plan hazırlamışlardır. Hazırlanmış olan bu programa gore mültecilere bu sene yapılacak ikrazın tutarı 15 milyon mark civarındadır. İkrazlar uzun vadeli olacaktır, haddi de pek düşük tutulmuştur. Halen Batı Almanya'da doğu Almanyadan veya diğer doğu Avrupa memleketlerinden hicret edip de iş bulamamış olanların miktarı 240.000 kişidir. İkraz fonu Batı Almanyanın Amerika Birleşik Devletlerine ödiyeceği vadesi gelmiş borçların bu gayeye tahsis edilmesi suretiyle teşekkül edecektir. Mülteciler meselesiyle yakından alakadar olan Dr. Conald Amerika Birleşik devletlerinin mültecilere tahsis edilecek ayrı bir dolar fonu olmadığını bildirmistir bundan sonra 1945 senesindenberi Batı Almanyaya 11 milyon 200 bin muhacirin iltica ettiğini belirten Dr. Conald Almanyanın bunları işe yerleştirmek suretiyle muazzam bir iş başardığını belirtmiş ye fakat Hür alem nazarında bu işin icabettiği gibi taktir edilmediğini sözlerine ilave etmiştir.

Nüfus hareketleri tarihin her devrinde olagelen hadiselerdir. Fakat 1945

ten sonraki nüfus hareketleri mahiyetleri itibariyle bundan evvelkilerden ayrılır; günkü tarihteki muhaceretler hemen hemen yalnız iktisadi amillerin tesiri altında vukubulmuşlardır. Bu seferkiler ise siyasi bit mahiyet arzetmişlerdir; insanlar bu defa daha iyi hayat şartlarına kavuşacaklarından ötürü değil ve fakat daha hür olacakları için batıya muhaceret etmektedirler. Batı Almanya iktisadi ve politik harp sonu meseleleri arasında 11 milyonu asan bir kitleyi ise yerleştirebilmiştir bu husus çok büyük bir ehemmiyeti haizdir. Çünkü işsizlik batılı bir alimin dediği gibi "demokrasinin en büyük düşmanıdır" Milyonlarca kişiyi işe yerleştirmiş olan Batı Almanyanın son 240.000 kişiyi de iş güç sahibi yapacağından şüphe etmemelidir.

Amerika

Gıpta edilecek rakamlar

Selahiyetli bazı kimselere nazaran, Amerika Birleşik Devletlerinin ekonomisi, 1955 senesinde, 1953 senesinde tesis edilen rekorları dahi geride bırakacak bir gelişme gösterecektir.

Halbuki 1954 başındaki tahminler bu derece nikbin olmaktan çok uzaktı. Amerika Birleşik Devletlerinin muazzam ekonomisi 1954 senesine girerken bir duraklama göstermiştir. Hatta bazı sahalarda hafif bir gerilemenin arifesinde bulunuyordu; fakat senenin ortasına doğru muvazene tekrar temin edilmiş ve sene nihayetine yaklaşıldıkça umumi seyir düzelmeğe yol tutmuştu.

Bugün ise Eisenhower'in iktisat mütehassıslariyle ekonomi aleminin ileri gelenlerinin çoğu Kore harbini takip eden ve hayli endişeyi mucip olan gerileme devresinin nihayet bittiği hususunda ittifak etmektedirler.

Hükümet ricaliyle hususi teşebbüs erbabı; 1955 senesinde :

1) Milli istihsalin artacağı, kıymet itibariyle, 1953 senesinin 365.000.000 dolarlık hacmine yaklaşacağını ve belki de geçeceğini,

2) İş ve çalışma mevzularında terakkiler kaydedileceğini,

3) Yılın ilk aylarında işsiz adedinin 1.000.000 artarak 3.750.000 ne çıkmasına rağmen bunun arızi olacağını ve bilahare azalacağını,

4) Perakende satış fiatlarının tedricen 2 ila 2,5 a duşeceğini,

5) Eisenhower'in, halen tesebbüsler üzerinden tarh olunan vergi ve resimlerin indirilmesine muarız bulunduğu ve Demokratların kontrolü altında olan kongrenin, Cumhurreisinin bütçe açığını azaltmak hususundaki gayretini ilerde destekliyebileceği cihetle, vergilerde ehemmiyeti haiz herhangi bir tenzilatın yapılmıyacağını,

6) Sanayiin bugünlerde çetin bir rekabet mücadelesine girmek üzere olmasına rağmen kar hadlerinin muhafaza edileceğini, tahmin etmektedirler.

1955 senesinin Ekonomik bakımdan çok müsait olacağı şeklindeki mütalaalara esas olan faktörler şunlardır:

a) 1953 senesinde Amerikan Ekonomisi, bilhassa insaattaki gelişme ile tahrik edilmişti. Bu inkişafın, 1954 senesinde kaydedilen 34.000.000 dolarlık kıymetin üstüne çıkacağı ve bazı mütehassıslara göre 39.500.000 dolara baliğ olacağının tahmini;

b) Milli istihsalin gayri safi tutarının (bilumum emtea ve hizmet karşılıkları) 1954 senesindeki 356 milyar dolara nazaran % 5 artacağı,

c) Dünyanın en büyük sigorta şirketlerinden olan «Prudential Life İnsurance Company» nin iktisat mütehassıslarının istihlakde 1954 e nazaran 9 milyar' kadar artma olacağının tahmini,

d) Cari sene zarfında külliyetli miktarda araba satışı yapılacağının tahmini.

Milli ekonominin zayıf görünen yegane tarafı ziraattir.

Filhakika ziraatten elde edilen kar, 1954 senesinde % 6 nispetinde azalmıştır. Çiftçinin iştira gücüyle ölçulen hakiki zirai gelir son 10 senenin en düşük seviyesine inmi§tir ki, bunun, cari yıl içinde bir az daha düşmesi mümkündür.

Muhakkak olan şudur ki, 1954 yılının sonbaharında iş aleminde müşahede edilen inkişaf, sanayi erbabının derin bir nefes almasını mümkün kılmıştır.

1953 senesinin son aylarında başlayan gerileme, 1954 ün başında devam etmiştir. Ana sanayii sayılan çelik endüstrisinin istihsal endeksi geçen temmuz ayında % 62,9 inmişti. Bugün **ise** bu endeksi % 60 çıkarmak mümkün olmuştur. Bunun % 85'e erişeceği limit edilmektedir.

1934 senesinin iktisadi vaziyetine mütedair olarak aşağıdaki rakamları veriyoruz:

Şahsi gelirler 286 milyar dolara baliğ olmak suretiyle 1953 senesinde kaydedilen rakama yaklaşmaktadır.

İstihsal endeksi 1953 e nazaran % 10 düşüktür.

Gayri safi istihsal tutarı 1964 deki 365 milyar dolara mukabil 356 milyar dolardır.

Safi gelir 1953 senesine nazaran % 1 kadar artmış olup 253 milyar dolara yaklaşmaktadır.

pecya

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Sovyet Rusya

İstifa

Şubat Salı günü Moskova'da dış siyaset hakkındaki hükümet raporunu dinlemek üzere müşterek bir oturum yapan Yüksek Şura Meclisleri bir sürprizle karşılaştı. Başvekil Malenkof Şura Presidium Başkanlığı*na* gönderdiği bir mektubla Başvekillikten istifa ettiğini bildiriyor ve sebep olarak hükümet işlerindeki tecrübesizliğinden ve bilhassa zirat sahadaki faaliyette başarısızlığından bahsediyordu.

Bu, kominizm doktirininde (kendi kendini tenkid) tabir edilen usulün en üst kademedeki tatbikatı idi.

Şura, istifayi ittifakla kabul etti. Yine ittifakla Parti Birinci Sekreteri Kruşçefin bir teklifini kabul etti: Malenkof' un yerine Mareşal Bulganin Başvekil olmuştu.

Mareşalın deruhte etmekte olduğu Müdafaa Vekaletine de Mareşal Jukof getirildi..

İlk bakışta bu işin büyük mağlubu Malenkoftu. Sabık Başvekil'in en kısa bir zamanda hiyanetle itham edilmesi veya Beria gibi gizli bir muhakemeden sonra idam edilmesi, yahut da bir daha ismi anılmamak üzere ortadan kaybolması beklenebilirdi. Öyle olmadı. Malenkof, esasen istifanamesinde kendisine verilecek başka bir işte çalışabilecegini bildiriyordu. Ona elektrik santralları vekaletini verdiler. Aynı zamanda Başvekil yardımcısı da oluyordu.

*

Malenkof'u daha sonra nasıl bir akibetin beklediğini hiç kimse bilemez. Sabık başvekil öbür dünyaya veya sadece Sibirya'ya gönderilebileceği gibi daha uzun zaman yaşadıktan sonra rahat döşeğinde de ölebilir ve nihayet günün birinde tekrar birinci plana gelmesi ihtimali de vardır. Bu, esasen bütün komünist liderler için de bahis mevzuudur. Hiç birinin istikballeri garanti içinde değildir. Bu bakımdan Malenkof için şimdilik kaybedilmiş büyük bir şey yoktur.

Buna mukabil Malenkof hadisesinin aydınlattığı iki nokta vardır ki, bunlar Sovyet Rusya ve umumiyetle komünist alemi hadiselerini tahlil bahsinde ilerisi için faydalı ip uçları olabilir :

1 — Komünist aleminde liderlerin tasfiyesi umumiyetle anı olarak ileri sürülen ağır ithamlar neticesinde otomatik muhakeme ve idam şeklinde vuku buluyor. Kendi kendini tenkid (autocritique) ile kabahatlinin affedildiği manasını tazammum ediyor. (Autociritique) den sonra tasfiye -cismani- hemen hiç görülmemistir.

2 — Sovyet Rusya'da büyük bir harbi zaferle bitirmiş bir ordunun kadrolarının gelismiş ve itibar kazanmış olmasına, diğer taraftan kalabalık

Fransa'daki Yeni Buhran

Aydemir BALKAN

PARiS... Şubat

Hükümetime kasdinizin sebepleri baskadir..."

Bu cümle Meclisin basamaklarından balkonuna kadar aksetti. Meclis garip bir sükut içindeydi. Ne itiraz eden, ne protesto eden oldu. Bu sessizlik anlatıyordu ki Fransız hükümetinin kaderi belli olmuştu. Kuzey Afrika zeminde ve zamanda müsait bir bahaneydi. Asıl olan bu adamın, bu tehlikeli başbakanın, bu genç, dinamik ve pervasız devlet adamının devrilmesiydi.

Bitkin bir çehreyle Meclis kürsüsünde bu cümleyi söyleyen, keder ve isyan içindeki bu adam Fransa başbakan Mendes - France'tı...

*

Mendes - France'ı deviren §u veya bu parti, şu veya bu politika değildir. Bunlar üzerine tahminler yapmak hatalıdır. Mendes - France'ı yıkan bir zihniyet ve bu zihniyetin temsil ettiği küçük fakat çok kuvvetli ve müessir bir zümredir. Bu zümrenin liderleri sağdan sola kadar her partiye dağılmışlardır. Teitgen, Bidault, Reynaud, Martinaud - Deplat, Marie, Laniel, Mayer gibi insanların temsil ettiği bu zümre harp sonundan beri Fransa politikasını kendi imtiyazları, kendi inhisarları altına almışlardır. Her popüler bakan, her yenilik, her reform karşılarında bazan sert, bazan kaypak fakat daima bu kliği bulmuştur.

Fransanın kara günlerinde dinamik ve karakterli bir insana ihtiyaç vardı. Bu insan on senedir süren kanlı Hindiçini savaşının ayıbını, süprü temizlemeli, aynı zamanda barışı yapabilmeli, barışın mesuliyetlerini üzerine alabilmeliydi. Mendes - France'ta aranan bu şartlar vardı. Sonra... Sonra onun da elbet icabına bakılırdı. işte Fransa Meclisinin politikasına hakim zümrenin iç yüzü bu idi.

Fakat Mendes - France umulduğundan daha da sert ceviz çıktı. Şahsiyeti büyük bir perestij kazanmıştı. Halk arasında itibarı iyiydi. Tutulmaktaydı. Hele gayet süratli ve azimli olması rakiplerine vakit bırakmıyordu. Fakat en büyük silahi popüler olmasıydı. Muhalifleri, yani o mahut zümre, beklediler. Londra anlaşmaları, Almanyanın silahlandırılması Mendes'in popülaritesini azaltacaktı. Mecliste bu müzakereler olurken lehte oy kullandılar. Fakat istedikleri kıvamına gelmek üzereydi. iki ay sonra, müsait bahane bulundu. Kuzey Afrika meselesi..

Fransa tarn on senedir kuzey Afrikada tazyik ve sindirme siyaseti tatbik etmişti. Bunu yapanlar ise Mendes'in bu günkü muarızlarıydı. Mendes - France Kuzey Afrikada anlaşma ve reform taraftarı ileri düşünceli bir hükümet başkanıydı. Fakat etraf, polis müdürleri, valiler, emniyet sistemi, mahalli liderler mahut zümrenin adamları ile doluydu. Zorbalıkta ve baskı siyasetinde berdevamdılar. Mendes bunların hepsini teker teker değiştirmege başladı. Ve... Ve zülfü yara dokunmuş oldu. Kendi partisinin dahi reaksiyoner unsurlarını karşısında buldu. Bilinen neticeye varıldı.

Olan olmuş, "tehlikeli adam" devrilmişti...

*

Mendes - France'ın düşmesini Kuzey Afrikada elim hadiselerin takip edeceğine şüphe yoktur. günkü itidal unsuru bertaraf edilmiştir.

Diğer ve belki de en mühim tesir Almanyaya, ve Alman parlamentosuna olacaktır. Silahlanmaya karşı Almanyadaki mevcut cereyan büsbütün kuvvetlenecek, Adenauer ve partisini tazyik edecektir.

Mendes - France'ın düşmesinde Batılıların da payı vardır. Alman silahlanması için kendine yapılan mütemadi baskı, popülaritesini azaltmış, düşmanlarına hükümeti devirme cesaret ve imkanım vermiştir. Batılıar şimdi hem Mendes gibi iki blok arasında büyük rol oynayabilecek bir elemanı kaybetmişler, hem de Fransada sonucu şimdilik pek belli olamıyan yeni bir hükümet buhranı karşısında kalmışlardır. Üstelik Alman silahlanması büsbütün kritik bir hale girmiştir. Bunlar daha ziyade kimin işine gelir malum.. Batı siyaseti hala hatalar içindedir..

Fakat Mendes - France'ın bir gün yine iş başına geleceğinden şüpheniz olmasın. Hem de bu dönüş ilk gelişten daha da parlak olacaktır...

Mareşal Bulganin
Şimdilik yıldızı parlak

mevcutlu bir devlet cihazının bütün bürokrasisinin ve organlarıyle yerleşmiş olmasına rağmen, parti, Komünist Partisi yine en son sözü söyleyen ve bütün organların üstünde otorite olarak kalmaktadır.

*

Burada, Parti Birinci Sekreteri Kruşçefin oynadığı role işaret etmek gerekir.

Stalin öldüğü zaman Malenkof hem Başvekil, hem Parti Merkez Komitesi Residiyum'nun Birinci Üyesi, hem de Parti Birinci Sekreteri olarak iktidara gelmişti. Fakat aradan bir ay bile geçmeden Parti Birinci Sekreterliğini Kruşçefe devretti. O zaman ileri sürülen mucip sebep Malenkof un tamamen hükümet işlerine hasrı nefsetmek arzusu idi. Fakat bu devir muamelesinin ne gibi şartlar altında yapıldığı tabiatiyle mecbul kaldı.

Öte yandan, Parti Merkez komitesi Presidium'nundaki sıra da terkedildi. Artık en başta Malenkof zikredilmiyor, dokuzt üyenin adları alfabe sırasıyle diziliyordu.

Bu suretle Malenkof aleyhine iki bakımdan tasviye vaki oluyor, buna mukabil Parti Birinci Sekreteri Kruşcef'in kendisi daha sık olarak ön planda yer aldığı görülüyordu.

Şura toplantısından evvel 25-31 Ocak günleri yapılan Parti Merkez toplantısında Kruşçef' in okuduğu raporda zırai faaliyetin şiddetle tenkid edildiği bildirildi. Malenkof'un istifanamesinde ileri sürdüğü başlıca sebep de bilhassa zirai sahadaki başarısızlığıdır.

Bu suretle Malenkof'un sukutunda partinin ve Parti Birinci Sekreteri Kruşçefin oynadığı rol bariz olarak meydana çıkmaktadır.

Bu 'değişikliğin Sovyet İç ve Dış siyasetinde de bir değişiklik yapması ihtimaline gelince, dahilde daha ağır bir baskıya intizar olunabilir. Hariçte ise, Sovyet siyasetinin sertleşmesi için Malenkof'un sukutuna hacet yoktu. Paris anlaşmalarının tasdiki ve buna karşı Sovyet Rusya ve peyklerinin alacakları müşterek askeri tedbirler münasebetleri nasıl olsa gergin bir hale getirecekti.

Malenkof, daha sonraki muhtemel bir gevşeme siyaseti için şimdilik yedek parça olarak anbalaj edilmiştir demek de mümkündür.

Mamafih Rusya'nın iç bünyesi üzerinde yapılan bütün tahminlerin isabet dereceleri doğruya yakın olmaktan uzaktır. Demirperdenin içinde cereyan eden vakaların cereyan tarzlarını ve kimin lehinde veya aleyhinde inkişaf ettiğini bilen yoktur. Uzun bir müddetde olmıyacaktır.

Kapaktaki Politikacı :

Malenkof

Geçen Salı günü Sovyet Yüksek Şurasına gönderdiği bir mektupla Başvekillikten istifa eden Yorgi Malenkof 1902 yılında şimdi Cakalof adın almış bulunan Orenburg'da doğmuştur. Bir kazak subayının oğludur. Annesi tarafindan eski Rus burjuzisi ile alakası vardır. Malenkof un fransızca bilmesi ve diğer Sovyet liderlerine nazaran daha Avrupai bir intiba uyandırması eski Rus burjuvazisinde fransızcaya ve umumiyetle fransız yaşama tarzına ve modasına verilen ehemmiyetle ilgili sayılmak lazım gelir. Filhakika, son zamanlarda Rusyayı ziyaret etmiş olan parlemento üyeleri ve gazeteciler, Malenkof'un "ağır fakat dürüst bir fransızca konustuğunu" yazı ve beyanlarında kaydetmekte idiler. Hatta bir Amerikali gazeteci, Malenkof'un Avrupalı tarafını belirtmek maksadile" Başvekilin yemekte bıçağı daima sağ elinde tuttugunu ve mesela Amerikalıların yaptığı gibi çatalı arada bir sağ eline geçirmek ihtiyacını katiyen duymadığını" yazmistir.

Malenkof'un da bu intibai takviye etmek için bazıü fırsatlardan faydalandığı görülüyor. Mesela, Komünist Çine giderken Moskovaya da uğramış ve Sovyet liderleri tarafından kabul edilmiş olan İngiliz parlemento heyetinin kadın üyesine Malenkof'un bahçeden bizzat topladığı çiçeklerden bir demet takdim etmesi, Sovyet liderlerinden hiç birinin akıl edemeyeceği veya lüzum görmeyeceği bir fantezi olarak kaydedilmiş ve uzun boylu nesriyata yol açmıştır.

Bununla beraber, Malenkof bir fantezist obmaktan ziyade fırsatlardan faydalanmasını iyi bilen pratik zekalı bir realist, bir entellektüelden ziyade az çok teknik formasyonu da bulunan bir Parti adamı olduğunu her fırsatta isbat etmiştir. filhakika Malenkof'un ihtilalle ilk teması Parti yolundan değil, Ordu yolundan olmuştur. İhtilal savaşlarından sonra mühendislik tahsil eden Malenkof'un Parti içindeki rolü de militan'likdan ziyade bürokratlıktır. Malenkof Partiye intisabından pek az zaman sonra, Stalin'e yaklaşmanın yolunu, Diktatar'ün odasına sık sık girdiği bilinen parti memuru bir kadınla evlenmekte bulmuş ve bu metodun semerelerinden hakkile faydalanmıştır. Gerçekten, onu daha 925 den itibaren Stalin'in hususi sekreteri mevkiinde görüyoruz. Bundan sonra yol açılmıştır ve yükseliş şöyle bir grafik çizmektedir: 930 da Moskova komünist federasyonu teşkilat amirliği, 934 de Parti Orgbüro üyesi, 939 da Parti Sekreterlik üyesi, 941 de Politburo namzet üyesi, aynı tarihte harp dolayısile ihdas olunan Müdafaa Komitesi üyesi, 946 da Politbüro üyesi ve Moskova mebusu ve nihayet 952 de XIX uncu Kongre raportörü.

Malenkof'un yükselişi daima Stalin'in gölgesinde ve Parti Sekreterliğine bağlılık nisbetinde olmuştur. O. ustası Stalin'in de bu yoldan yürüdüğünü ve Lenin'in yerini bu suretle ele geçirdiğini biliyordu. Yine biliyordu ki, Stalin ölünce onun yerine geçmeye namzet daha yaşlı, daha tanınmış, ihtilale daha çok hizmet etmiş şahsiyetlerle mücadele etmek zorunda kalacaktır. Bunun için en emin çare Partinin kumanda mehevelalarını elde bulundurmaktır.

XIX uncu Kongrede Malenkof'un Stalin adına raporu okuması onun namzetliğini teyid etmiş ise de, işin sonunda Molotof'un yine de ağır basacağı zannolunuyordu. Fakat Stalin'in ölüm haberinden yirmi dört saat sonra Malenkof'un başvekil, Parti Presidium başkanı ve genet sekreterliğine getirildiği ilan olundu. Parti ağır basmıştı.

Malankof'un 24 Mart 1953 de Parti Genel Sekreterliğini Kruşcef'e bıraktığının ilan edilmesi ile, yıldızının solmaya başlamış olduğu söylenebilir. Filhakika Malenkof'un istifasında Kruşcef'in başlıca amil olduğu bu gün artık herkes tarafından bilinen bir vakıadır.

Uzak doğu

Çu - En - Lai
Gözü Formozada

Formoza Çıkmazı

Amerika'nın, müdafaa karar verdiği Formoza'nın iki yüz mil kuzeyinde yirmi bin kişilik bir Milliyetçi *Çin* garnizonu tarafından tutulan Taşen takım adalarının tahliye edilmesi hususunda Can-Kay-Sek'i ikna etmesi Formoza siyasetinde ilk yapıcı ve müspet faaliyet olmuştur. Bu adalardan sonra, Çin sahiline çok yakın olan Kemoy ve Maço adaları da boşaltılırsa, o zaman en az bir müddet için iki Çin arasında silahları kullanacak zemin ve fırsat kalmıyacaktır. Gene o zaman belki Formoza meselesi "konusulabilecektir".

Bu konuşmaya evvela güvenlik konseyinde teşebbüs edildi. Lakin mesele iki Çin arasında bir dava imis gibi vazedildiği için, müzakereye katılması yolunda Komünist *Çin* hükümetine yapılan daveti Çu-En-Lai red etti.

Gerçekten, dava 55 milyon nüfusa hükmeden Pekin Hükümeti ile vasati yaşı otuzu asan yarım milyonluk ordusu ile Formozaya sığınıp Amerikanın himayesinde idame-i hayat eden Çan-Key-Şek arasında bir dava degildir. Dava *Çin* - Amerika davası idi. Bunu herkes bilmektedir. Gene herkes bilmektedir ki, Formoza Çin'indir. Ve Amerika haklı sebeblerle de olsa, bir iç davaya müdahil durumdadır.

Amerika, Pasifikte komünist yayılmasına karşı, ilk müdafaa dahilinde saydığı Formoza'yı bırakamaz. Ama Pekin Hükümeti de bir milli parola haline getirip kütlelere mal ettiği (Formoza'yı kurtarmak) davasından vazgeçemez. Amerika, Taşen takım adalarını tahliye etti. Pek muhtemelen Kemoy ve Magu'da boşaltılacak. Bu, ateşin kesilmesini sağlayabilir. Fakat Formoza davasını hal eder mi? Bu tahliye hareketleri Pekin'i Formoza - dan vaz geçirtecek derecede tatmin edecek midir? Edemez. Zira Pekin istese bu adaları alırdı. Hatta Pekin, bu adaların kendisine (verilmesinden) ziyade bunları (almağı) tercih ederdi. Çünkü ihtilal içinde bir rejimin jestlere ihtiyacı vardır, tasarruf ve ihtiyata değil.

*

Tahliye hareketi devam ederken bir konferans fikri canlandı. Madem ki Güvenlik Konseyinde davanın rüiyeti kaabil olmamıştır, o halde Cenevre tipi bir konferans toplanmalı dendi. Fakat bu konferansa kimler istirak edecek.

Amerika, yalnız komünist Çin'in hazır bulunacağı bir konferansa yanasmıyor. Komünist Çin ise Formoza mümessili ile aynı masaya oturamaz.

Konferans fikri bu suretle bir çıkmaza girince, bu sefer Triyeste meselesinde takip edilen usul akla geldi. Doğrudan doğruya alakalılar konuşacaklardı, fakat uzaktan uzağa ve aracılar vasıtasıyla komünist Çin'i Sovyet Rusya, Milliyetçi Çin'i Amerika temsil etsin dendi.

Fakat bu da meseleyi iki Cin arasındaki bir dava gibi mütelaa etmek değil mi? Galiba değil. Çünkü bu tarz müzakereyi tasarlıyanların fikirleri arkasında şu var: Amerika doğrudan doğruya komünist Çin ile konuşamaz. Sovyet Rusya delaletile konuşsun.

Mesele bu zaviyeden ele alınınca yürüyebilir. Ama o zaman Çan-Kay-Sek ne olacak?

İşin sonunda Formozanın Çin'e ait olduğu kabul edildiğine göre ve bazı devletler tanınmasa bile Pekin Çin'in yegane hükümeti olduğunu haykırmakta olduğuna nazaran, mesele Çan-Kay-Şek'i göz önünde tutarak değil Amerikan - Çin menfaatlerinin telifini kollıyarak ele alınmalıdır.

Fransa

Düşen zihniyet

Cuma gününü cumartesiye bağlıyan 5 Şubat gecesi sabaha karşı Fransız, Milli Meclisinde reye başvuruldu. Ve yedi buçuk aya yakın bir zaman Fransayı idare etmekte olan Mendes - France hükümeti 270 oya karşı 319 ademi itimat reyi ile sukut etti.

Bey neticesinden sonra söz alan Başvekilin sesi gürültüler, protesto feryatları arasında işitilmez oldu. Başvekilin muhalifleri: "Artık müzakere bitmiştir. Hükümet yoktur, git, Reisicumhura istifanı ver." diye bağırışıyorlardı.

Bu son gösteriler, Mendes - France'nin sukutunun sebeblerini en iyi izah eden belirtilerdi. Hükümet, surf parlemento tekniği bakımıdan, kuzey Afrika hakkında sunulan sorular yüzünden düşmüştü. Fakat ademi itimattan, Mendes - France siyasetinin heyeti umumiyesine yöneldiği ve Hükümetin bu siyasetin tamamı yüzünden düştüğü pekala biliniyordu. Kuzey Afrika siyaseti, sadece muhalefet için en müsait hücum zemini olduğundan seçilmişti.

Bu umumi siyasetin arkasında da Mendes - France'nin şahsına hücum edildiği anlaşılıyordu. Muhalifleri, Mendes - France'da seneler senesi devam edegelen tereddütlerini, muvaffakiyetsizliklerini, küçüklüklerini yedi ay içinde karara, başarıya ve itibara kalbeden bir sihirbaz görüyorlardı. Mendes - France'ın çehresi onlara daimi surette acizlerini, hatalarını hatırlatıyor, vicdan azabı doğuruyordu.

Mendes - France hükümetinin sukütu büyük ölçüde bu psikolojik sebeblere dayanmaktadır.

Bununla beraber, hadise sadece istirkap, gayz ve kin ile de izah edilemez. Fransızın içinde, müfekkeresinin derinliklerinde batan bir endişe, sivrilmeğe yüz tutan şahsi otoritelere karşı duyulan nefret de bunda rol oynamıştır. Hükümetin sukutundan bir gün evvel, bir Fransız gazetesi bunu su surette ifade ediyordu :

"Siyasetini desteklemek için doğru dürüst bir çoğunluk arıyacağı yerde herşeyi şahsi otoritesi ile hal etmeğe çalışan bu adam günün birinde elbette düşecektir."

Bir çoğunluk.... Fransız parlementosunun bu ezeli derdi, her halde Mendes - France'a yükletilemez.

Mendes - France giderken ardında, beynelmilel hadiselerin olağanüstü karışıklığı içinde bir seri önemli kararlar vermek zorunda bulunan bir Fransa bırakmıştır.

Buhran uzun sürmese bile, gelecek hükümetler bu kararların yükünü çok güç kaldırabileceklerdir.

Herhalde yedi buçuk aylık bir hamle ve cesaret devrinden sonra, Fransa şimdi gene mizacının istediği hayata dönmektedir.

Mendes-France'ın son beyanatı
Gene vazifeye çağrılacak

K A D I N

Moda

İlkbaharın **ilk** modelleri

Bu sene Paristeki hazır elbisecilerin zafer senesidir denebilir. Bugüne kadar hiçbir zaman, moda matbuatı, onlarla bu derece alakadar olmamıştı ve hiçbir sene, satışlar bu derece yükselmedi. Hazır elbisecilerin reisleri olan "Albert Lemfereur" bu münasebetle şu izahati vermiştir. "Gayemiz piyasayı aşağı kaliteli hazır elbiselerle tıklım, tıklım doldurmak değil, lüks elbiseleri büyük bir kütleye daha çok ucuza maledebilmektir."

İlkbaharın ilk satışları, hazır elbisecilerin gayelerinde muvaffak olduğunu gösteriyor. Zaten pratiğe, ucuza, rahata ve hazıra doğru böyle bir cereyan başlamıştır ki, uzak görüşlü birçok büyük terziler pahalı modellerini, ucuz fiyata, halka giydirmenin çarelerini aramaya başlamışlardır. Şimdi Paris gazeteleri, gecen mevsim basında vuku bulan bir hadiseyi açıklamaktadırlar. Hazır elbise satan bir müessese, kendisine müracaat eden bir mecmuaya, yeni hazırladığı ve henüz piyasaya sürmediği bir tayyör modelini ilk defa, basma hakkını vermişti. Modeli basan mecmua, alakayı cezbetmek için altına, Paristeki tanınmış bir büyük terzi kadının ismini koymuştu. iki gün sonra, hazır elbise satan müessesenin telefonu çalındı ve meşhur kadın terzi müessese sahibine çatmaya başladı:

Nasıl oluyordu da, kendisinin olmıyan bir modelin altına imzası atılıyordu. Hazır elbiseci :

— Haklısınız madam dedi, mecmua muazzam bir hata işlemiş, derhal bu modelin benim olduğumu ilan edeceğim. Telefonda bir sessizlik oldu sonra meshur terzi:

İlkbaharın ilk modası
Tebessümü kadar güzel

"— Hayır dedi.. bu sizin için ancak bir reklam olur.. Ve o taktirde, size yarım milyon zarar ziyan davası açarım. Çünkü şimdi herkes o modeli benim zannetti ve beğendi. Siz modeli bana satın ve ilk arzuları karşılıyabilmem için derhal 100 tayyör hazırlayın.."

... Ve hazır elbiseci dışarda kazanacağı paranın üç mislini kazanmıştı!. Tabii büyük terzi de bir o kadar!.

Kadınlar bu sene ilkbahar ve yaz için genç gösteren, sade ve çok renkli, iç açıcı elbiseler seçecekler.

Mantolar gine düz hatlıdır. "Dra" kumaşlar, pamuklu kadifeler, ekoseli, çizgili veya düz "Shetland" modadır.

Açık veya kapalı, kollu veya kolsuz elbiseler ekseriya aynı kumaştan yapılmış manto veya ceketlerle tamamlanıyor ve böylece "takım elbise" modası gittikçe artıyor.. Bundan başka mantolarla, aynı kumaştan yapılmış etekler, bu sene çok modadır..

Tayyörlere gelince 1955 senesi onların zafer senesidir. diyebiliriz. Her "style" de her cins kumaştan, her renkte tayyörler modadır. Bu tayyörlerin etekleri dar veya pliseli, veya bol olabilir fakat ceketlerin beli geçen seneki gibi bol değildir.. Görülüyor ki modayı yalnız büyük terziler değil, elbiseleri giyecek olan kadınlar da yapmaktadır. Belleri sıkmayı tercih eden kadınlar H modasını ortadan kaldırdılar.

Aynı kumaştan elbise ve ceket modası, pratik olduğu için devam etmektedir. Bazen bu ceketlerin yakası tamamile aşık olup, içindeki entarinin yakası ile kapanmaktadır. Bazen de ceketler tamamile kolsuzdur ve içindeki elbisenin kolları ceketin kolları imiş hissini verir.

Kokteyt elbiseleri "nylon" kumaş ailesine büyük bir zaaf göstermiştir. Zaten yazın basmadan tutun da, en ağır elbiselere kadar heryerde, sık sık yıkanabilen, buruşmıyan nylon kumaş damgasını göreceğiz.. Bu da rahatın lükse tercih edilmesidir..

Gece için bilekten yukarıda biten elbiseler daha gözdedir. Fakat bunlar cok geniş iş eteklikleri ile şisirilmis ve zenginlestirilmiştir.

Gine gecen yaz gibi, parlak ve beyaz zeminli basmalar, pamuklular gazino, ve dans yerlerinde ipeklilerden daha çok hoşa gidecektir.. Hele bunlar nylon olursa..

Kiremit kırmızısı görünüş

Kadın modasında Parisle bas edemiyeceğini anlamış bulunan Amerikalılar, Şubatın ilk haftasında İlkbahar modellerini teshir edecek olan Paris terzilerinden biraz olsun dünyanın dikkatini çekmek gayretile olacak hiç olmazsa erkek modasında bir ihtilal yaratmak hevesine düşmüş bulunuyorlar. 1955 Ocak ayında Amerikalıların erkek giyimindeki ihtilali başlamış bulunuyor. Gerçi buna ihtilal demek pek o kadar doğru değil, çünkü teşhir edilen modellerden görülüyor ki erkek elbiseleri gene bir ceket ve pantalondan ibarettir. Fakat ne değişik ceket ve pantalonlar!.. Doğrusu bu yeni moda Amerikadan başka hiçbir yerde yaratılamazdı—

Bu mevsim göreceğiz
Okutana değil, okuyana bak

Yeni modanın ilk tohumları plajlarda ve golf sahalarında giyilen çok renkli, "çok desenli gömlekler, kiremit kırmızısı pantalonlar, şortlar ve cimri bir adamın alet sandığından bulunup çıkarılmışa benzeyen şapka ve keplerle atılmış ve tatil günlerini de giyimli gösteren fakat rahatlık bas vasfı olan elbiselerle gelişmiştir. En nihayet, ge--en hafta Manhattan'ın meşhur erkek elbisecisi Brooks Brothers, kırmızı, yeşil, sarı veya siyah sal yakalı ceket ve yanları yeşil yollu, veya yanından aşağı dar ve muhtelif renkli reyeli veya ekose bir bandı inen siyah pantalondan müteşekkil "rahat gece elbiselerini" teshir etmiştir.

Erkek elbiselerinin bu rahatlık ve renkliliği erkek modasına hakikaten bir yenilik getirmiştir. Eskiden bir erkek, gömlek veya elbisesini giyer giyer eskitir sonrada gider yerine bir yenisini alır veya yaptırırdı. Amerikada, yapılan hesaplara göre, bir erkek üç senede bir elbisesini yenilermiş. Halbuki şimdi her yere giyilecek elbiseler, gömlekler, çoraplar değişmiş ve her yer için aynı kıyafetler giymek adet olmuştur.

Erkek kostümlerinin modellerindeki değişiklik de bir hayli dramatiktir. Bundan bir nesil evvel iyi giyinmiş olmak için bir erkek, ekseriya omuzları pamuklu, ve geniş yakalı kruaze elbise giyerdi. (Bu elbiseler aynı zamada biraz şişkince göbekleri kamufle ettiği için, 35 inden sonra kendini koyuvermiş erkekler bu modeli çok beğenirlerdi). Bu gün ise temayül daha rahat, tabii omuzlu, tek düğmeli elbiselere. doğru gitmektedir.

Bu tek düğmeli erkek elbiseleri Brooks Brothers'ın senelerdenberi kolej talebelerine sattığı elbiselere çok benzediğinden, .yeni erkek modasının ismi "Kolej görünüşü" dür.

Senelerdenberi modası hiç değişmeyen erkek şapkaları da bir hayli değişikliğe uğramıştır. Tyrokan'den tutun da dar kenarlı ve bilhassa "Kolej görüniişü" ne uyan şapkalara kadar çeşit çeşit ve bilhassa rengarenk erkek şapkaları vitrinleri doldurmuş ve senelerden beri aynı şapkayı giymekte olan erkekler yeni şapka almağa kendilerini mecbur hissetmeğe başlamışlardır.

Kendi kıyafetlerinde bir sürü yenilik yapıldığını görünce telaşa düşerek akın akın alışverişe çıkan erkeklerin adedi, onların da moda çılgınlığına muaf olmadıklanın isbata kafi gelmiştir. Meğer, kimse onların modası ile meşgul olmadığı için erkekler muhafazakar olmuş. Yoksa onlar da değişik model, renk ve stilden kadınlar kadar hoşlanıyormuş.

Erkeklerin de böyle bir zaafı oldu - ğunu anladılar ya, şimdi erkek modacıları oturmuşlar, yaz için erkeklere, yakasız smokinler, arkaları pilili, kuşaklı, yırtmaçlı spor ceketler hazırlıyorlarmış. Yakında erkek modasında görünen son yenilik şunlar olacakmış: daha ziyade çorap ve gömlek kolunun görünmesini temin eden daha kısa pantalon paçaları ve ceket kollan. Bu son modanın adı da şimdiden konmuş: "Short Look" yani "Kısa görünüş".

İstermisiniz erkekler bir de dekolte giymeğe başlasın!.. — A. G.

Dedikodu

Ağa hanın ifşaatı

Ağa Hanı yalnız kiloları, atları ve hissi maceraları ile tanıyanlar onun, yeni basılan "hatıraları" kitabım okuyunca çok şaşıracaklar. Çünkü bu kitapta o iyi bir müsahit ve yazar olduğunu ispat etmiştir.

Önsüzleri "Somerset Maugham" ve "Jean Cocteau" gibi dünyaca tanınmış iki imza sahibi tarafından yazılan bu kitap çok mühim addedilmektedir. Çünkü kırk senedir, Avrupada "yaşama sanatını" icra eden Ağa han birçok mühim şahsiyetlerle tanışmış ve tarihte rol oynıyan olgun ve makul bir görüşle anlatmaya muvaffak olmuştur.

' O yalnız devlet adamları ile değil halk tarafından sevilen meşhur insanlarla da alakadar olmuş ve, mesela Charlie Chaplin gibi, üzerinde 50k dedikodu yapılan bir insanın meçhul taraflarını aydınlatmıştır. Komünist olarak tanılan bu meşhur artist için bakın ne diyor?.

"Charlie Chaplin bana en samimi bir anında şunları şöyledi"

— Şayet demir perde mevcut olmasaydı, belki komünist olmayı düşünürdüm fakat demir perdenin mevcudiyeti komünizme inanmanın güçlüğünü ispat etmektedir. İnsanlar gösterilebilecek, güzel şeylerini asla gizliyemezler!

Fakat kitapta en çok alaka çeken bahis Rita Hayworth ile Ali hana ait kısımdır. Ağa han oğlunun hayatını şöyle anlatıyor:

Ali han, 1936 da Jniss Guinness ile, benim muvafakatimi alarak evlenmişti. O zamanlar Ali yirmibeş yaşında idi. Gelinimi hakikaten kızım gibi sevdim hala da severim. Aliye iki tane güzel oğul verdi, onlarla iftihar ederim.

İste bu sıralarda Rita "Orson Welles" ten ayrılmıştı. Aynı zamanda Ali de karısından ayrıldı.

Bu izdivaç Ritayı altüst etti. Çünkü o "Orson Welles" i çok sevmişti. Belki hayatında bu derece kimseyi sevmiyecekti. Ve işte o zaman Rita, bedbaht neticelenen aşk macerelarından sonra, ekseri kadınların yaptığı şeyi yaptı. Kendisini ilk rastgeldiği erkeğin himayesine bıraktı.

Rita ile Ali han Amerikada tanışıp, sık sık beraber çıkmaya başladılar ve orada herhalde ne ile meşgul olacağını pek iyi bilmeyen matbuat, onların macerasını dillere destan etti. Iki sevgili "Kan" a, ziyaretime geldikleri zaman beraber çıkan resimleri bütün gazeteleri dolduruyordu. Onlara menfi veya müspet hiçbir şey söylemeden, tetkike başladım. Beraber nasıl yaşadıklarını ve birbirlerini hakikaten sevip sevmediklerini anlamak istiyordum.

Fakat birgün, ikisi de evlenmek istediklerini bildirdiler. O zaman - madem evlenmek istiyorsunuz çabuk olun dedim. Çünkü yakında bozuşacaklarını anlamıştım. İkisinin de boşanma işi biter bitmez, muazzam fair reklam ve dedikodu havası içinde evlendiler.. Bu reklam, tamamile Holivuta yakışacak bir mahiyet taşıyordu. Ve ailece hepimiz bu bayağı reklamdan muazzep oluyorduk.

Rita Hayworth güzel olduğu kadar da cici bir kadındı. Onu seviyordum, fakat Ali ile o hiçbir zaman uygun bir çift olamıyacaklardı. Çünkü Ali hem çok canlı, faal, devamlı surette hareketli yaşıyan bir insandır. Bazen, gun doğarken o tayyareye atlayıp "Kan" dan Parise öğle yemeğine gider, oradan atlarını ziyaret etmek üzere İrlandaya geçer, akşam yemeği, için Londrada "Ritz" dedir. Bu faal hayatı Ritayı olduruyordu. Çünkü filmlerdeki bu canlı kadın, hakikatte çok sakin tabiatlı, melankolik bir insandır, kalabalıktan nefret eder.

Birgün halkın ' hücumuna uğramıştı. Onu muhafaza etmeye uğraşanlar ağladığını gördüler. "Bu kalabalık beni değil, cesedimi istiyor" diyordu.

Çok modern bir hayat süren Ali Han mütemadiyen misafir kabul edip, masraflarını çekmek ister. Rita ise hep istirahat aramaktadır. ' Ve evliliklerinin ilk günlerinden itibaren Rita Hayworth, Polo oyunundan at koşturmaya, ziyafet çekmeye, ava çıkmaya hazır olan kocasını ancak sinirlenerek takib ediyordu.

.... Ve iste böyle bir av gezintisi sırasında, Rita birdenbire kaçtı..

Bundan sonra Ağa Han şikayete başlıyor. Onun neden kaçtığını bir türlü anhyamadım çünkü ne Ali, ne de ben Yasemini, zorla onun elinden alacak insanlar değildik. Şayet Rita Hayworth, bizi biraz daha iyi anlamak zahmetine katlanmış olsaydı dinimizde, küçük çocukların münakaşasız, annelere verildiğini öğrenirdi. Küçük bir yavruyu anneden ayırmak, bizce cinayettir.. Ancak 7 yaşından sonra erkek' çocuklar babaların vesayetine girebilirler. Kızlar ise büluğ devrine kadar annede kahr, ondan sonra da kendi arzularına göre hareket edilir. Bu izdivaçta beni şaşırtan ve üzen yegane şey Rita" nın manasız kaçışıdır. Fakat birgün onun Yasemini, bana getirip göstereceğini ve torunumun baba ailesi He temaslarını mümkün kılacağını ümit ediyorum.

Ağa Han Ritaya ait yazısını şu manidar cümlelerle bitirmiştir.

— Ne olursa olsun ne Ali, ne de ben Yasemini unutmuş değiliz ve o evlenecek yasa gelince, seçeceği erkeği nazarı itibare almakla beraber, ona layık bir çek ve para vereceğiz. Şahsi mülk sahibi olmak hakkı yeryüzünden kalkmadıkça, Alinin fakir olmak ihtimali çok zayıftır, bunu da hatırlatmak isterim!.

Rita Hayworth — Ali Han
İki zıt karakter

Zaman

Plastik devri başlıyor..

Taş devri, tunç devri, maden devri ve bu devirlerde yaşamış olan insanlar hakkında birçok şeyler biliyorsunuz.. Fakat sizin yaşadığınız devrin tarihe, plastik devri olarak geçecegini biliyor musunuz?. Bugiinku evlerimiz taştan imal ediliyor, yarın bunlarda plastikten yapılacak..

Büyük annelerimiz, plastikten tabaklar ve bardaklar tasavvur edebilirler miydi? Halbuki bugün, yemek odasındaki sandalyeler bile plastikten yapılabiliyor.. Vakıa plastik, bugünkü lüks evin her odasına girmiş. değildir çünkü plastigin bol, bol imal edildiği memleketlerde, halk onu güzelliğinden ziyade ucuzluğu, dayanıklığı, ve hafifliği için tercil etmektedir.. Fakat en muhafazakar ve lüks evde bile, bugün plastik bazı sahalara girmiş ve oraları derhal fethetmiştir. Bugün Avrupada, ince zevkli, zengin bir kadın "Limoges" porseleninden yapılmış sofra takımını kaldırıp yerine plastik takım koymaz, sandalyelerini plastikle kaplatmaz fakat mutfağını ve banyosunu hiç düşünmeden baştanbaşa plastikle doldurur, en nefis çamaşırları naylondandır, gece elbisesini "naylon" tülden, yün kazaklarını "Orion" dan tercih eder, kocasına "naylon" poplininden gömlekler, çocuklarına baştanbaşa "naylon" giydirir.. Çorap bahsine gelince, yeryüzünde imal edilen naylonun yüzde otuzbiri çorap fabrikalarında kullanılmaktadır. Ve bugün "naylon" çorap artık dünyayı zaptetmiştir. Bugün en muhafazakar, bir İngiliz lordu bile fildişi tarağını ve meşhur domuz kılı fırçasını terketmemekte inat etse bile, bir disci koltuğuna oturunca, seve, seve plastik maddeye teslim olmaktadır.. Fransada senede 54.000 ton plastik madde sarfedilmektedir.. Bu, adam başına 1 ½ kilo plastik eder.. Daha az muhafazakar olan Amerikada ise, bu miktar, adam başına 7 kilodur..

Gelecek ilkbaharda Fransada, tamamile, plastikten imal edilmiş bir ev teshir edilecektir. Evin yapısında veya eşyalarının imalinde plastikten başka, hiçbir yabancı madde kullanılmıyacak ve bunu, bir çocuk oyuncağı gibi kurmak kabil olacaktır. Bu evi temizlemek her çok kolay, hem çok eğlenceli bir istir.. Bir bez parçası ile, gine plastikten imal edilmiş bir cila, sürülür sürülmez heryer ışıldar.. Bu tarz bir bina, bilhassa zelzele mıntıkaları için, biçilmis kaftandır çünkü yıkıldığı taktirde onu hemen, hemen küçük parmağınızla tutabileceksiniz. O kadar hafiftir..

Bu eşantiyon evin, derhal bizi alıştığımız oturak binalardan çıkaracağını ileri sürmek biraz mübalalı olur. Fakat plastik maddeler, günden güne tekamül edecek ve ev malzemesi sahasını işgal edecektir.. Çünkü daha bugün bile betonun içine ilave edilen plastik bir madde sayesinde betona büyük bir elastikiyet verilmekte ve onun çatlama tehlikesi önlenmektedir..

Plastiğin kadınlar tarafından kullanılan çok yakın bir akrabası Naylon hakkında birçok dedikodular çıkmıştır.. Naylon madenkömüründen elde edilen maddelerden yapılmaktadır.

Naylon sıhhate zararlı mıdır?

Çıkarılan bütün dedikodulara ragmen Naylonun vücuda tamamile zararsız olduğu ispat edilmistir..

1. Naylonun toksik bir hassası yoktur.. Bugün dünyamn her tarafında, ameliyathanelerde ve disci muayenehanelerinde kullanılan naylonun 15 senedir hiçbir mahsuru görulmemiştir.

2. Naylon allerijik de değildir. Aslında zararsız olan bazı maddelerin bazı insanlara, mesela ekzema gibi rahatsızlıklar verdiği bilinmektedir. Bir insan bazı kokuya, bir diğeri herhangi bir saç boyasına, bir cins kürke, yüne, bazı ilaçlara karşı hassastır. Önce Amerikada, son günlerde ise Almanyada, İtalyada, İsviçrede ve Fransada yapılan ciddi tecrübeler, ekzemaya en hassas insanların bile, naylona karşı hiçbir reaksiyon vermediklerini ispat etmiştir. Zaten dünyada, bugün milyonlarca naylon çorap kullanıldığı halde, cilt hastalıklarında hiçbir artış kaydedilmemiş ve mütahassıslar naylon aleyhinde hiçbir müsahedede bulunmamışlardır..

3. Naylon muharriş değildir.. Hatta çok terleyen ve ciltleri hassas olan insanlar bile naylon elbise ve çamaşır giyebilirler.. Yalnız tabii bunlar, havanın içeriye girebilmesini - temin eden gevşek dokumalı naylon kumasi tercih etmeliler. Bugün dünya piyasasında, cins, cins çesit, çesit naylon mevcuttur.

Naylon giyenler onun kaidelerine de riayet etmelidirler. 1 inci sart naylonu çok sık, kabilse hergün yıkamaktır.. Onu yıkarken, kat'iyen sabunlu çıkarmayıp, bol, bol duru suda çalkalayın.

Demek ki, suni kumaşlar zannedildiği gibi, zararlı değildir.. Hatta "Rhovylon" denilen bir cinsi, vücudu ve adeleleri kuvvetlendiren statik elektrik neşretmektedir ki bu "rhumatizmalı", ' "bumbagolu", 'siatikli" insanların ıstırabını kısmen hafifletmektedir.

Bu sene, Pariste, büyük terziler bile, plastikten imal edilmiş kumaşlar kullanmaya başladılar çünkü bu kumaşlar yıkanmaya elverişli, ve pratik-

tir. Buruşmaz ve eskimez. Bu kumaşlardan "paltolar", "empermeabl" ler, yün kazaklar, gündüz ve gece elbiseleri yapılıyor.

"Rhovyline" denilen cinsi güderi ve ince siiet manzarası arzetmekte ve empermeabilize edilmektedir.

"Naylon ve Rhodia" pliseye gelir ve her türlü gündüz elbisesi yapılabilir.. "Cuistal - plastique" ler "empermeabel" ler içindir..

"Orlon ve bucony1" dedikleri cins kokteyl ve akşam elbiselerinde yün olarak bütün hırka ve kazaklarda kullanılmaktadır..

İkinci dünya harbinden sonra kadınlar "naylon" a hücum ettiler. O kadar ki "New - York" ta büyük şirketlerden biri plastikten bir manken imal etti. "Laura" ismindeki bu güzel kız nylon perukası ve uzun nylon kirpikleri ile, tamamile canlı hissini veriyordu. Terziler "Laura" yı baştanbaşa "nylon" la giydirdiler. Nylon korse ve sutien, nylon iç etekliği üzerine nylon elbise, nylon kürk Sonra bu güzel kızı, hiç acımadan, dar bir hücreye kapatıp, yerin dibine indirdiler. "Laura" asırlık uykusuna daldı.

Yüzlerce sene sonra, insanlar, toprakları kazarken, "Laura" hiç bozulmamış olarak, karşılarına çıkacak... Ve yüzlerce sene sonraki torunlarımız bugünkü kadının neler giyindiğini gözlerile görebilecek..

Fakat kim bilir, belki de "Laura" yüzlerce sene sonraki insanların, tıpkı kendisi gibi, tamamile plastikten imal edilmiş oldukları görecek!.. Ve oturup ağlıyacak!.

Çarşı - Pazar

Rüyaların Mutfağı

Son zamanlarda Amerikadan, ev kadınlarını sevindirecek haberler geliyor! Bilhassa Ankarada, para kazanmak gayesile alelacele, itinasız ve içinde yaşayacak olanları düşünmeden inşa edilmiş apartımanlarının daracık, mozaik kaplı, davlumbazsız. karanlık ve kara suratlı mutfaklarında ailesini memnun edecek yemekler pişirmeğe mecbur ev kadınları bu haberlere imreniyorlar. General Motors'un Frigidaire Kısmının bir sergide teşhir ettiği mutfak, ancak Rüyada görüpte inanılmayacak bir mutfaktır. Gergi Amerikalılar da bu mutfağa "Yarının Mutfağı" ismini vermişlerdir ama kadınların rahatım nedense her milletten fazla düşünen Amerikada bu yarının çok yakında geleceği büyük bir ihtimal dahilindedir.

Bu yarının mutfağında bir düğmeye basınca et, sebze ve ekmek kesme tahtaları ve ocaklarla fırınlar derhal elinizin altına düşmekte, bıçaklar hemen hemen mutfakta iş görenin eline kendiliğinden gelmektedir. Yemek hazırlama işi için kullanılan satıhlar bir düğmeye basmakla katlanıp duvara kalkmaktadır. Yüksek raflar istendiği zaman elinizin hizasına kadar inmektedir. Buz dolapları, soğuk su, buz veya döğülmüş buzu otomatik olarak önünüze koymaktadır. Mutfağın bar tarafında ev veya kapıyı kimin geldiğini hanımının oturma odası veya çocuk odasında ne olup bittiğini istediği zaman görebilmesi için bir televizyon aleti vardır. Bu televizyon "ev işlerini planlama masasının" üzerinde durmaktadır. Telefonun öyle hususi bir oparlörü vardır ki mutfakta iş gören bir kimse mutfağın neresinde olursa olsun elini telefona sürmeden telefonda konuşabilmektedir. (Geveze hanımlar artık yemek pişirirken yalnızlıktan sıkılmıyacaklarına çok memnun olacaklardır) Ağır tepsilerdeki yemekler, tavadan sarkan ve istenilen yere hareket eden bir tepsi ile taşınmaktadır. Yemek, istenildiği zaman, otomatik ve kendi bataryası ile işleyen bir tekerlekli araba vasitasile bahçeye taşınabilmektedir. Çift kontrollü fırınlar sayesinde yemek pişirmeğe mutfakta başlanıp başka herhangi bir yerde bitirmek kabildir. Evin içinde ateşte ısgara yapabilmek için ısgaranın dumanlarını fırından geçirip götürecek hususi bir cihaz vardır.

"Yarının mutfağından" vazgeçtik (zira bu mutfak bize ancak bir asır sonra belki gelebilir) söyle penceresi, balkonu, olan mozaik yerine beyaz fayans döşenmiş, içinde sağa sola iki adım olsun atılabilecek temizlendiği zaman temizliğini gösterecek, insanın içini karartmıyan bir yemek pişirme mahalline ne kadar hasretiz. Yemek pişirme mahalli!.. Çünkü rafı, dolabı, hava alacak deliği, davlumbazı ve daha bir çok elzem müştemilatı olmayan yerlere, ev sahipleri ne derlerse desinler, biz mutfak diyemiyoruz.

Acaba bizde, yapılacak evlerde insanların rahatını lüzumlu ihtiyaçlarını temin etmeğe ev sahiplerini mecbur edecek bir makam var mı-

Zamanımıza uyalım

Jale Candan

Bugün medeniyet, bilhassa ev kadınlarını, onların rahatını diişünüyor. Çabucak kuruyan, ütü istemiyen plastik kumaşlar, erkek çoraplarında, tamir meselesini ortadan kaldıran nylon, en kart eti 20 dakikada, pamuk gibi pişiren tencereler, elektrik süpürgeleri, çamaşır makineleri, mutfağımızda binbir kolaylık yaratan icatlar, artık birer hayal mahsulu değildir.

Bilhassa hizmetçi kıtlığı olan memleketlerde, evler son derece makineleşmiş ve aletler kadının sarfedeceği fazla gayretin yerini almıştır. Böylece kadın, evinde daha az çalışarak, daha çok randıman alıyor, sinirleri yorgan düşmüyor, evinin kaba işlerini kolayca yaptıktan sonra onu süslemek, ince ve zevkli teferruatla uğraşmak, mesut olmak imkanını buluyor..

Fakat her yeni icat daima şüphe ile karşılanmış, muhafazakar bir kitlenin itirazlarına maruz kalmıştır. Hatırlarım, iki sene evvel, tanınmış bir muharririmiz, düdüklü tencere alehinde oldukca uzun bir yazı yazmıştı. Bu marifetli tencerenin lezzetsiz yemek pişirdiği tamamile asılsızdır. Bilakis sebzeleri kendi suları ve diğer yemekleri de çok az su ile, kapak açılmadan pişirdiği için, bilhassa lezzetlidir. Muharrir düdüklünün bazan patlıyabileceğini, tavana yapışıp, etraf için tehlikeli olabileceğini söylüyordu.

Çamaşır makineleri, ve diğer yenilikler için ileri sürülen mahzurlar ilk tren, ilk havagazı, ilk otomobil için ileri sürülen mahsurlar gibi ölmeye mahkumdur ve çoktan ölmüştür.

Bugünkü medeniyet, ev kadınını ev hayatında güldürecek, onu mesut edecek çareler arıyor, bugünkü moda bile kadını fazla boyalı, süslü bir bebek olmaktan kurtarıp onu rahat hareket eden, hür adımlarla yürüyen dinamik, cessur ve faal bir insan yapmıştır.

Medeniyetin kadına verdiği güzel hediyelerden istifade ederek, zamanımıza uyarak yaşıyalım.

T I B

Harpte tedbir

Büyük tehlike

isenhower "Dünya bir üçümcü savaş yapabilir. Fakat dördüncü savaş taşlar ve sopalarla olur." diyor. günkü tahrip vasitaları karşısında evletlerin yeni bir harbe girmege cesaret edemiyecekleri sanılmaktadir. fakat eğer insanların kaderi böyle bir ajedinin tekrarını isterse Merih'den gelecekler, yer yer harabeler ve kül ğınlarından baka bir şey bulamıyacaklardır. Bir tek Hidrojen bombasının Paris'teki bütün hayatı bir dakikada yok edeceği söylenmektedir. kago pasif korunma teskilati tarandan tertiplenen bir konferansta Amerikan Atom bilginlerinden Dr. alph Lapp: "iyi seçilmis. noktalara olacak olan 28 hidrojen bombası Amerikan sanayi bölgesinin üçte ikini tamamile tahrip eder ve elli milyon kişinin olümüne sebeb olabilir. toprak sathına yakın bir noktada patyacak olan bir hidrojen bombast 1000 kilometre kare yüz olgusu olan, Laryland eyaleti kadar bir sahayı radpaktif ışınlar yüzünden oturulmaz bir i ale getirir." diyor. Bu arada bir çok hastahanelerin de daha harbin birinci önünde tahrib edilecekleri muhakkaktır.

Milletlerarası anlaşmaların değeri

Hukuk profesorleri bu hususda bazı metinlerden bahsederlerse de bundan çoğu müzelik vesikalardır :

1899 La Haye anlaşması "Balonlardan ve buna benzer yeni vasitalardan bomba veya patlayıcı maddeler tılmasını" menediyordu. Beş yıl için huteberdi. Yenilenmedi.

1907 La Haye nizamnamesinin 26 ici maddesinde "Müdafaasız şehirler, söyler, halka ait binalar ve meskenlerin hangi vasita ile olursa olsun bombardıman edilmeleri ve hücumlara hedef tutulmaları" yasak edilmişti. O tarihlerde havacılık henüz doğmakta li. Sonraki gelişmeleri tasavvur bile dilemezdi. Onun için yukardaki madde kara ordusu harekatı için düşünülmüştü.

Devletlere başka metinler de arzedildi ise de bunlar ne tetkik edildi ne. e imzalandı. Washington'da 1929 da toplanan silahsızlanma konferansında hukuk komisyonu tarafından ileri sürülen, hava savaşlarının kontroluna dair 22 den 25 se kadar olan maddeleri genel silahsızlanma komisyonu tarafından 23. Temmuz. 1932 de teklif edilen hal şekillerini 1934 de Monacola kabul edilen avan -> projeyi 1938 de Bileşmiş Milletlerin Genel Asamblerinde kabul edilenleri milletlerarasi hukuk asamblesinin 1938 eylülünde Amsterdam'da ileri sürdüğü anlaşma projesini bu arada hatırlamak lazımdır. Özet olarak, hiçbir milletlerarası anlaşma sivil halkın kasden bombaanmasını kökünden engelleyemez. Tedhiş veya misilleme amaçlarile bu tecavüzler daiam yapılacaktır. Havacılık bakımından savaşanla savaşmıyan, açık sehirle savurtulan şehir arasında bir ayırma yapmak imkansızdır. 1943 de Casablanca'da yapılan bir toplantı da müttefikler hava bombardmanlarile Alman ordusunun sadece askeri, iktisadi ve sınai gücünü değil silalahlı dayanmaya imkan bırakmıyacak şekilde moralini de yıkmağı ve çökertmeyi karar altına almiş bulunuyorlardıı

Askeri hedefler nelerdir?

Ş avaşanlar için kısmen veya tamamen tahribi askeri bir avantaj sağlayacak şeylere askeri hedef denir. 1922 de La Haye'de hukukçular böyle hedeflerin havadan bombardımana tabi tutulmasını meşru saymışladır. Bunların arasında: askeri birlikler, askeri tesisler, binalar, depolar, silah, cephane, gıda yapan fabrikalar, askeri maksadlarla kullanılan ulaşdırma yolları, ve vasıtaları, kara orduları hare kat sahaları civarında bulunan topluluklar ve binalar vardır. Bahsettiğimiz ulaştırma hatları bütün şehirlerden geçmektedirler. Bunlar bir anda bir çok noktalardan hücumlara uğrayabilirler. 22. Haziran 1944 de Clarion'da Alman ulaştırma hatlarına yapılan taarruzu hatırlayalım. 9000 uçak. bir anda 220 hedefe birden hücum etmişti. Trafik yüzde 90 durmuştu. Bu günkü vasıtalarla bir anda 2000 hedefe burden taarruz etmek de kabildir.

Yukarda saydığımız askeri hedeflerin bombardıman edilmesine kimsenin itirazi yoktur. Yalnız maden ocakları, rafineri, demir eritme ocakları gibi harb sanayiine değiştirilmesi kabil olan tesisler için mesele aynı değildir. O halde memleketin bütün endüstri

Organizasyonu bombardımanlara hedef mi olacakdIr? ASKERLER bu işe : "Evet, harp ekonomisine yarayan hersey!" diye cevab vermektedirler.

Kaide olarak askeri hedef teşkil etmiyenlerin bombardımanlardan istisna edilmesi gerekmektedir. Fakat- bu fikrin aydınlık olmadığı meydandadır. 12. Ağustos. 1949 tarihli Cenevre anlaşması, bu mahzurları ortadan kaldırmak için hava hücumlarına karşı bu anlaşma ile korunmuş yani bombardıman edilmesi menedilmiş. sağlık bölgeleri kurulmasını hasta ve yaralıların buralarda barındırılmasını emretmektedir. Bu önemli bir garantidir.

Bonbardıman uçaklarının imkanları

"Bu günkü bombardıman uçaklarının taarruz kabiliyetleri bütün tasavvurları aşmaktadır. Tesir sahalarının yarı çapı 40000 kilometreyi bulmaktadır. Süratleri de saatte 1000 kilometreye yükselmiştir. Bu uçaklar 12.000 - 15.000 metre yüksekliğe de ulaşabiliyorlar. Dört ton bomba taşıyorlar. Bunlar klasik atom bombası, atom cep bombası, yangın bombası ve alelade bomba olabiliyor. Bu gün hafif bir uçağın atom bombası taşıdığı için geçen harpteki 200 uçaktan daha tehlikeli olduğunu da akıldan çıkarmamak lazımdır. Uçakların süratlerinde, yükselişlerinde ve bütün kabiliyetlerinde hergün - başarılan ilerlemeler insanda hayret uyandırmaktadir. Hava alanları bile yakın bir zaman da kalkacaktır. Bunların yerine uçaklar küçük bir platformdan roketle atılacaklardır. Uçak bu platformun üzerinde çelik kollarla dikilerek uçuşa hazır bir duruma getirildikten sonra altındaki füze ateşlenmekte ve ilk sürat temin edilmektedir. Uçağın bu ilk hızı korkunçdur. Daha şimdiden F. 84 G. Thunder jet adi verilen bu uçaklardan bir çoğu Almanya'ya gönderilmişdir.

Savunma meselesi

Havadan yapılacak hücumlara kar--i savunma av uçaklarıle, uçaksavar bataryalarile, güdümlü mermilerle temin edilmeğe çalışılır. Av uçakları geçen savaşlarda bombardıman uçakları için büyük tehlike teşkil ediyorlardı. Süratli, kullanılması kolay, hareket kabiliyeti fazla, yükseliş süratleri üstündü. Fakat tepkili motorların keşfi bu üstünlükleri ortadan kaldırdı. Bombardıman uçaklarının da av uçakları kadar bir sürate ulaşmasını sağladı. Bugün av uçakları saatte 1000 - 1200 kilometre bombardıman uçakları3 ise 900 - 1000 kilometre sürate varmış bulunmaktadırlar. Her ne kadar av uçaklarının süratleri bu gün de bombardiman uçaklarına nazaran biraz fazla ise de bu, üstünlük sağlayacak bir durum değildir. Bir yandan da bombardıman uçakları kadar yüksek bir irtifaa varamamaktadirlar. Av uçaklarının bombardıman uçaklarile müessir bir savaş yapabilmesi için ayrıca hem alarm tertibatının mükemmel olması hem de geniş radar şebekelerinin bulunması gerekmektedir. Bunlar olmadığı takdirde hem hedefin üzerine varmış olan bombardıman uçaklarını karşılamak için kullanılacak av uçaklarının bir tesiri olmıyacaktır. Hem de düşman uçakları herşeyden

once sınırlardaki radar postalarına hücum edeceklerdir. Görülüyor ki uçağı Uçakla karşılayabilmek ancak zengin memleketlerin dayanabilecekleri büyük bir masraf işidir. Kore'de 272 düşman uçağına karşı 237 uçakla yapılan bir savaşda bunlardan dokuzu düşürülmüşdür. O halde böyle bir savunma ile ancak 26 da bir uçak düşürülmüş demek oluyor.

Kara topçusuna gelince bunlar yüksekten giden bir uçağa müessir olamamaktadırlar. Orta irtifalardaki uçakların istedikleri gibi hareketlerini kösteklemektedirler. Alçaktan uçanlara ise iyi savunma tesiri göstermektedirler. Gece gündüz, iyi, kötü havalarda kullanılmalan mümkündür. Halka emniyet telkin ederler. Ancak bir çok personele ve masrafa ihtiyaç vardır. Kore'de, topçu atışlarile günde binlerce uçuş yapan uçaktan ancak bir tanesi düşürülebilmişdir.

Yukarda güdümlü mermilerin de bombardıman uçaklarına karşı savunmada kullanılabileceklerini söylemiştik. Bunların başlıca dört tipi vardır. Karadan havaya atılanlar, havadan karaya atılanlar, havadan havaya atılanlar ve karadan karaya atılanlar.. Bunlardan - birinci tip yani karadan havaya atılanlar (Engins guides sol - air) düşman uçaklarile savaş için kullanılır. Geçen harpte kullanılan Almanların intikam silahları dedikleri VI ve V2 ler Amerikan ordusunun Nike dediği füzeler bunların güzel örnekleridir. Bu füzelerin hedefe tevcihi nazik bir işdir. Yine sınırlarda geniş radar tesislerinin ve emniyetli alarm sistemlerinin bulunması icab eder. Bir yandan da ses duvarını aşacak süratte ve 15.000 metre yükseklikten uçabilen bir tepkili uçağa tesirli olabilmeleri çok şüphelidir.

O halde hastahanelerimizi nasıl koruyacağız?

Bu sualin cevabı 21.1.1953 tarih ve 6020 sayılı kanunla kabul edilen 12. Ağustos. 1949 tarihli Cenevre sözleşmesinde aranmalıdır. Bu anlaşmanın üçüncü bölümünden, 19 uncu maddede aynen şöyle denilmektedir :

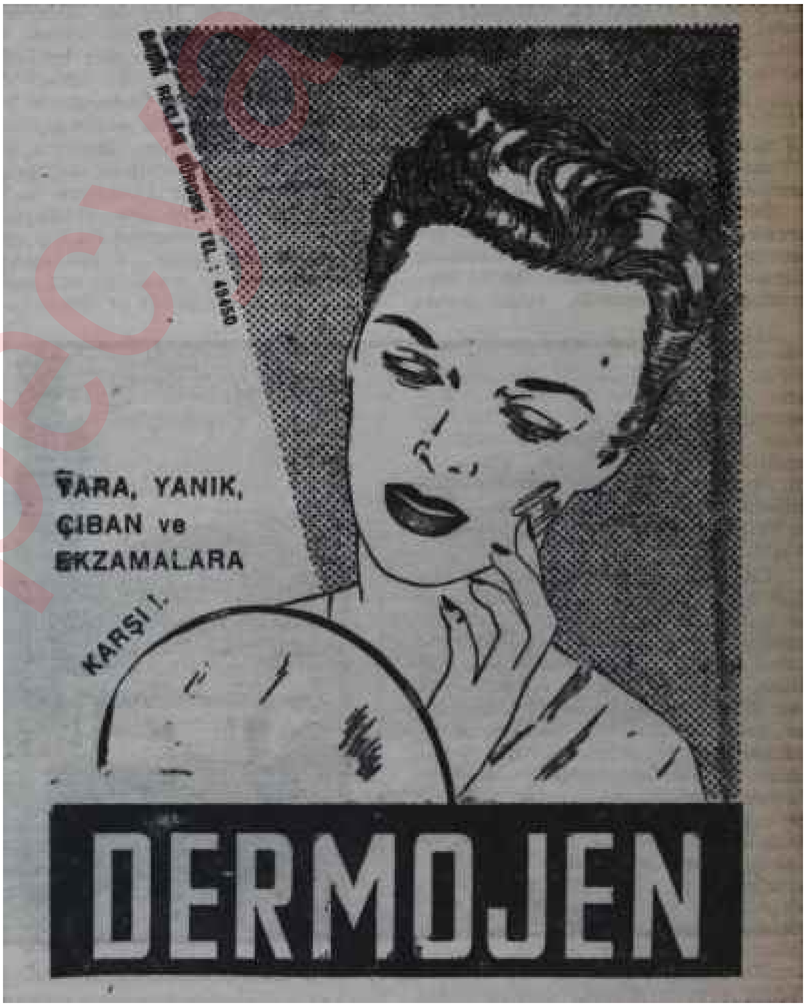
"Sağlık servisine bağlı sabit müesseseler ve seyyar sıhhiye birlikleri hiçbir surette tecavüze maruz bırakılmıyarak muharipler tarafından hürmet görecek ve himaye olunacaklardır. Bu müessese ve birlikler muhasım tarafın eline düşerlerse hasta ve yaralıları için gereken ihtimam ve tedavi esir eden devlet tarafından sağlanmadıkça işlerine devam edeceklerdir. Yetkili makamlar, yukarda mezkur sıhhi birlik ve müesseselerin, mümkün mertebe, askeri hedeflere yapılması muhtemel taarruzlardan tehlikeye düşmiyecek yerlerde bulundurulmalarına dikkat edeceklerdir."

Yine aynı sözleşmenin 23 üncü maddesinde de: "Sözleşen taraflar sulh zamanında ve anlaşmazlık halindeki taraflar da muhasamat başladıktan sonra kendi topraklarında ve ihtiyaç varsa, işgal edilen topraklarda hasta ve yaralıları savaşın tesirlerinden vikaye için sağlık mahal ve bölgeleri ihdas edebilecekler ve bu mahal ve bölgeleri, bunların kuruluş ve idaresini sağlamak ve buralarda toplanan kimselere bakmakla mükellef personeli de koruyacak ' surette teşkilatlandıracaklardır. Anlaşmazlığın başında veya anlasmazlık devam ederken, ilgili taraflar ihdas edecekleri sağlık mahal ve bölgelerinin tanınması için aralarında anlaşmalar yapabileceklerdir. Hami Devletler ve milletlerarası Kızılhaç komitesi, sıhhi mahal ve bölgelerin tanınmasını kolaylaşdırmak için tavassutta bulunacaklardır." kayıtları vardır.

Şu halde bir anda patlayabilecek bir savaşda elimizdeki birçok sıhhi müessese ile depo ve malzemeyi bir anda kaybetmeyi istiyorsak şimdiden, sağlık ve emniyet bölgelerinin tesis edileceği illeri, buralardaki idare ve ikmal organizasyonunu tayin etmeliyiz. Seyrekleştirme (dispersion) isine de önem vermemiz lazımdır. Bu gün mesela Ankara'nın merkezinde bulunan ve daha ilk hava hücumunda felce uğrayacak bir çok sıhhi tesislerimiz vardır. Merkez hıfzısssıhha müessesesi yurdun bütün aşı ve serum ihtiyacını karşıladığı için bunların en önemlisidir. Bu değerli müesseseyi parçalara ayırarak yurdun emniyet bölgeleri taşımak zaruridir. Halkın ihtiyacı hazerde ve seferde karşılamak durumunda olan nümune hastahanesi, tüberküloz hastahanesi, üniversite klinikleri ve mevki hastahanesi gibi tesislerin durumu münakaşaya değer. Bunların hiç değilse nakil planların hazırlanması lazımdır. Nakledileci maddelerin cins ve miktarları, ağırlıkları, tonajları, bunların taşınması için gereken araçlar şim0diden düşünülmeli ve hazırlanmalıdır.

***

Hazırlanmadığı takdirde, bir fe harp tehlikesi karşısında bu felaketin en mühim darbesini bu cepheden, hastahane cephesinden yemem mümkündür. Hatta denilebilir umumi hayatımızı, harp gücümüz felce uğratacak en mühim amil suretle daha harbin başlangıcında kendisini ortaya çıkaracaktır. Bu tedbirleri tespit ettikten sonra, beynelmil teşkilat nezdinde faaliyete geçmem teşebbüste bulunmamız şarttır. Memleketin menfaatleri de bunu göstermektedir. İkaz etmek vazifedir, fak ikazdan sonra ilgililerin faaliyete geçmesi memleket bakımından daha mı him bir vazifedir. — Dr. E. E.

T U R İ Z M

Kongre

Gene heyecan

Dördüncü Turizim Danışma Kurulu toplantıya çağrıldığı zaman hemen herkeste tek bir kanaat vardı; Bu kongrenin de diğerlerinden farkı olmıyacak, diğerlerini taklit etmekten eri kalmıyacak...

Bugüne kadar vatandaş olarak bir çok, binler ve binlerce kongre görmüş işitmiş ve takip etmiştik. Bu kongreerde "memleket çapında" diye bahse girişilen bir çok mevzular ele alınmış, bir çok dertler ortaya dökülmüş, neticede bir çok kararlar çıkmıştı. Fakat netice ne olmuştu? Netice hiç şüphesiz ki vatandaşın sağduyusunda bir olay olarak kalan bir yığın tatbikatsızlık idi. Çünkü alınan kararların hiç irisinin tatbik sahası bulmadığı, sadece gazetelerin günlük sütunlarına büyiük başlıklı haberler olarak sermaye teşkil ettiği görülmüştü.

Biz gene memleket olarak garplı görünmek sevdası ile bir çok büyük işlere girişmiştik. Fakat bu memleketin kaderinden midir, nedir hiç kimse tarafından pek laiki ile anlaşılmış değildir, bu büyük işlere büyük sözler le girişmiştik. Yani "nüve" denilen ve her işin, her derdin hallinde ilk unsurunu ihmal etmiştik. İşte, turizim davamız da böyle başladı. Hiç bir cephesi ile işi halletmek yoluna gitmemiş iken, birden bir umum miidürlüğün ismini değiştirmiş, memlekete turist celbi için artlar ve haller olup olmadığını peşin hesaplamadan, her ecnebiye pis ve geçilmez derecede fena sokaklarımızı, günden güne harabeleşen tarihi kıymetlerimizi göstermeğe, tabiat güzelliği hakim sahalarımıza yol yokken, buraları dünyanın birer cenneti olarak tavsif etmeğe başlamıştık. Hudutsuz bir sevinç içinde idik. Sevincimiz bir kaç Amerikalının memlekete gelmesi, vapurlarının İstanbul'a yanaşması ile kat ve kat üstün oldu. Çünkü artık bu memleket tanınma ve turist celbetme yoluna girmiş diyorduk. Fakat yanılıyorduk..

Çünkü gelen turist otel bulamıyor, gelen turist esnaf tarafından bir soygun ameliyesine tabi tutuluyor, gelen turist dolar karaborsacılarını izaç edici ve sıkıcı, usandırıcı telaşı ile karşılaşıyordu.

Bütün bunlar bir yana, ecnebinin eline, memleketinde, başka bir Avrupa memleketinde hemen verilen bir haritadan, bir tanıtma broşüründen de uzaklarda idik. Sonradan bunları temin etmeğe gayret ettik, fakat Avrupa baskılı bir kaç broşür ile.. Geriye binlerce iş kalmıştı, bizim nemize gerekti. Nemize gerekti ki, oturup yollanmızın durumunu, turistlik bölgelerin tespitine girişelim.. Bunlar sonradan yapılmış, yavaş yavaş bu işleri tasfiye eder, miikemmel hale getirirmişiz. iste dağdağalı faaliyetimizin kısa bir bilançosu.. Geçen seneye kadar bu şekilde bir tempo ile gelindi ve bu sene bu faaliyetin dışına çıkılmadı. Bu sözleri yazarken, en yetkili makamların bizi teyit ettikleri - hem de matbu olarak - görüldü. Çünkü turizm danışma kurulu toplanırken, üyelere dağıtılmak için üzere bir rapor hazırlanmıştı, bu rapor gösterilen faaliyeti ihtiva ediyordu ve raporda -memlekete has- yapılacak işler üzerinde büyük izahlar bulunuyordu. Bu arada, turizm bakımından ne kadar geride kaldığımızı, ne kadar yerinde saydığımızı gösteren bir ifade - hatta ifadeler - vardı. Turizm üzerindeki faaliyetimizi şöyle hülasa ediyordu :

"Memleketin turizm bakımından tetkikine ve kıymetlerinin tespitine yarayan gezilerin çoğalması zaruridir. Ancak, turizm dairesi kadrosunun bir kaç kişiden ibaret olması, bu hususta memleket içinde yapılacak geziler için bir vasıtaya sahip bulunmaması gibi sebeblerle, tetkik gezilerinin daha müsait zamanlara bırakılması zarureti hasıl olmaktadır."

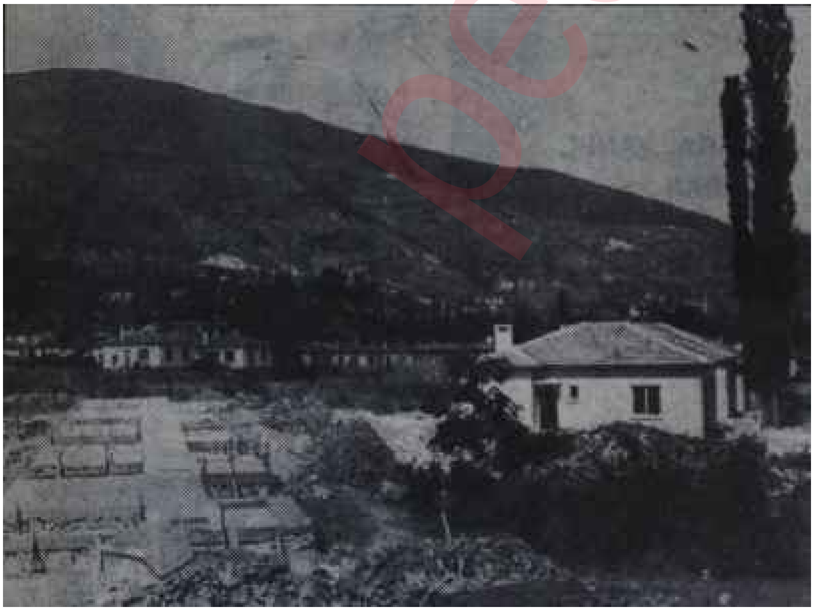
Bu satırlar "turizm danışma kuruluna rapor ve teklifler" ismini taşıyan kitaptan alınmıştır, her satırı ile bizde turizm bir "felaket" derecesinde geri kaldığım ispat edecek değerdedir.

Şimdi meselenin üzerinde iğilen bir insanın, tetkiklerinin, bu cümle -içinde çıkan hakikatler ile birlikte bir izahını yapalım: Turizm ile ilgili makamlarımız, iç turizm için seyahatler tertip etmişlerdir, bu seyahatlar sanıldığı gibi mütehassıs kimseler tarafından yapılmış değildir. Kocaman bir 1954 senesi içinde turizm dairesinden iki ilgili şahıs memleket içinde geziye çıkmışlardır, fakat bu seyahat de hazırlanan bir program gereğince olmuş değildir. Birincisinde Turizm Dairesi başkanı Cumhurbaşkanının bir seyahatine iştirak etmiş ve ifadeye göre, Karedeniz kıyılarında ve bir defasında da yanlız basına meşhur ve malum Efes'te tetkiklerde bulunmuştur. İkinci seyahat bir şube müdürü tarafından yapılmıştır, neticesi ne olmuştur, Allah bilir.

Ve sonra acı bir itiraf gelip çatmıştır. Turist çekmeğe çalıştığımız bu memleketin turistik bölgelerine mütehassısların yapacağı seyahatler vasıta bulunamamasindan, "daha müsait zamanlara bırakılmıştır." Bu bir gerekçedir, bu gerekçenin karşılığında yabancının bu memleketi gezmesini istiyoruz. Henüz turist bölgeleri tespit ve tetkik edecek memurlanmızın, yurt içindeki gezilerini temin etmekten aciz duymaktayız. Ve bu aczimizi kısa, ancak hakikati olduğu gibi ortaya döken satırlar ile kitaplara alıyoruz, diyoruz ki :

Bu memleketin turizm için bir geniş teşkilatı yoktur. Hemen arkasından ilave ediyoruz, bu teşkilat olsa bile memurlarımızı seyahatini de müsait zamanlara, mevsimin müsaade ettiği zamanlara bırakmak zorunda bulunuyoruz.

AKİS bundan evvelki sayılarında turizm davasının ele alınmasını tetkik ederken, bu davanın her şeyden önce bir"teşkilata" ihtiyaç gösterdiğini bildirmiş ve anlatmıştı. Daha turist bölgelerini tespit edememiş bir durumda iken, turizmin en ön işlerini ele almak iddiasi taşımak, bilinmez hakikatleri 1ne derecede ortadan kaldırabilir. Bir küçük müdürlük ve bir kaç kişi ile turizm davasının yürümesine bugün için imkan ve ihtimal yoktur. Turizm her memlekette sanayileşmiş, devleşmiştir. Bu işin fabrikaları insan zekalarıdır. Bu sebeblerden ele almak lüzumunu hissedeceğimiz tek şey, turizm davasının bilen ve anlıyan kimselerin yetişmesine gayret etmek olmalıdır.

Turizm gelişecekmiş

Bu memleketi tanımadıktan sonra..

Bununla birlikte geniş kadrolu bir teşkilat hazırlanmalı ve faaliyete geçmelidir. Bir umum müdürlüğün dar çerçevesi içinde kalınmamalıdır. Bütün hazırlıklarımızı bu cepheden hareket ile tertiplemeliyiz..

Bütün bunlara rağmen turizm kurulunun büyük kararları da olmuştur, otellerde nikah cüzdanı sorulmaması, garsonların daha ehil yetiştirilmeleri, Ve daha mühimmi "her turistik otelde alafranganın şart" haline sokulması!..

Bütün bunların basında bir tek şartı gene unutmuş bulunuyoruz: Turist gittiği memlekette mükemmeliyet aradığı gibi, o memleketin mahalli motiflerine de ehemmiyet verir. Alafranganın neden şart olduğu bedihidir, fakat bunu Türk motifleri ile karışık vermenin de mühim bir unsur olacağı unutulmamalıdır. Her şeyden evvel kendimizi tanımak ve tanıtmak zorunda bulunuyoruz. Bugün bu memlekete bir kaç yabancı geliyor ve para bırakıyorsa hala bu memleketin "peçe" edebiyatı ile Piyer Loti engoztizmine sahip olduğunu zannetmesindendir.

Tekrar edelim ki, her şeyden evvel kendimizi tanımak ve eksikliklerimizi - pek çoktur - düzeltip, bu işleri iyi bir teşkilata bağlamak zorundayız.

***

Y arabbi bari bu işte ilgililerin zihinlerine biraz açıklık ver de "şark" sıfatı ile bütün dünyanın zihnine yerleşmiş olan bu memlekette turist işini, "şark" lafından bol bol ve cakalı şekilde istifade ederek halledebilsinler.

Çünkü, Türkiye ne kadar garplı olursa olsun, gravatı ile, elbisesi ile, ruhu ile garba ne kadar dönerse dönsün, Avrupalı'nın zihninden bir sark memleketi olduğumuzu atamayız. Hem de gelenekleri He hala sark kalan bir memleket olduğumuzu... Ve zannederiz ki, Avrupa kıtasında durmadan gezen, hatta gümrük muayenesinde "turistik bir seyahatin turistik zorlukları" ile karşılaşan milletvekillerimiz de Avrupa indinde şarklı olarak ilelebet kalacağımızı hissetmişlerdir.

K İ T A P L A R

BAŞAK

(Aylık kültür, edebiyat ve sanat dergisi. Müessisi: Şükrü Mumcu. Sahibi ve Yazı işlerini Fiilen İdare Eden, Mesul Müdür: A. Rıdvan Bülbül. Konya 1955 Güven Matbaası. 14 sayfa, Fiyatı: 30 kuruş).

B aşağın ilk sayısı "... Gerçek Türk sanat, edebiyat ve kültürüne" faydalı o,lmak ve "perde arkası meddahlarının, ışıktan korkanların foyalarını yüzlerine vurmak" için çıkıyor. Bu sayıdaki yazılar: Şükrü Mumcu: Başak'a dair, Fevzi Halıcı: Güzel üstüne, Ahmet Kemal Gülersen: İstediğimiz sanat, İsmet Gönülal: Modern sanatta psikoloji, Celaleddin Kişmir: Gariplik (hikaye), Mehmet Uzel: Modern resme dair, A. Rıdvan Bülbül: Dergiler arasında, Mehmet Önder: Konyada bir ceşme kitabesi, kitaplar sayfası ve Ömer Lütfi Özüner, Mehmet Zeki Akdağ, Suad banazır, Remzi Yılmazer, OOğuz Sadık Atay, Ali Sert, Kıymet Karasahin'i şiirleri...

EĞİTiM HAREKETLERİ

(Okulun, ailenin, toplumun eğitim davalarını savunur aylık dergi. 2. sayı. Çıkaran ve nesriyatı idare eden: Hıfzırrahman Rasit Öymen. Ankara, Şubat 1955 40 sayfa, sayısı: 80 kuruş).

D emokratik devletin bir adı hukuk devleti olmak ise, öteki vasfa da kültür devleti seviyesine yükselmektir. Muasır ölçüleriyle alınınca bu hayatın tesirleri ögretim yerlerinin zihin duvarlarını asarak türlü yollardan etrafa yayılır. Ve tesir sahası milletlerarası hudutlara kadar uzanır. Bu ihtiyacın ve bu görüşün mahsulü olarak Çıkan Yurt içinde ve Yurt Dışında Eğitim Hareketlerinin yeni sayısında yazılan ve tercümeleri bulunanlar: Remzi Öncül, Said Yada, Dr. Adolf Damaschke, Münir Raşit Öymen, Muvaffak Uyanık, Wilhlm Bursch, Faik Reşit Unat, Şahap Nazmi Coşkunlar, Mithat Cemal Kuntay, Maria, Piscoel, Carleton Washburn, Sami N. Özerdim, Recai Ant...

TÜRK DİLİ

(Aylık fikir ve edebiyat dergisi. Sayı: 41 Sahibi ve mesul müdürü, Türk Dil Kurumu adına Agah Sırrı Levend. Ankara, Şubat 1955 Türk Tarih Kurumu Basımevi 265 - 330 sayfa, fiyatı: 50 kuruş).

B u sayıdakı yazılardan bazı başlıklar: Mevlanada Türkçe sevgisi, Amasra koyları, M. Guy De Maupassant ve Fransız hikayecileri, Batı uygarlığına doğru, Aşık İrfani, Şir Ali Paşa ve şiirler, kitap tanıtma yazılan, sorular cevaplar...

SUÇUN MADDİ UNSURLARI NAZARİYESİ

(Yazan: İstanbul Üniversitesi Ceza Hukuku ve Ceza Usul Hukuku Profesörü Nurullah Kunter. İstanbul 1955 İsmail Akgün Matbaası. 244 sayfa, fiyatı: 550 kuruş).

S uçun maddi unsurları (hareket - netice - sebebiyet alakası) hakkında müellifin kanatları ve ayrıca rasladiğı konu ile ilgili. "bütün fikir ve kanaatları" içine alan kitap, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınlarındandır. Eserin sonunda konulara ve yazarlara göre tertiplenmiş iki ayrı indeks ve bibliyografya vardır.

TOPRAĞIN ARAŞTIRILMASI METODLARI

(Yazan: Toprak İlmi ve Ekoloji Profesörii Dr. İng. Asaf Irmak. İstanbul 1954 Halk Matbaası 150 sayfa).

E ser, laboratuvarda ve arazide toprağın araştırılması ve terkibinin muhtelif metodlarla bulunmasını incelemektedir.

YUGOSLAVYA SEYAHAT HATIRALARI

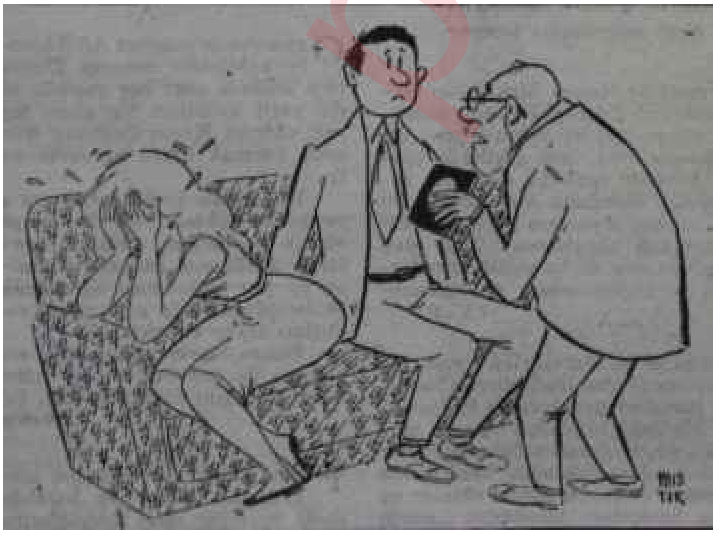
(Yazan: Ziya Şakir. İstanbul 1954 İsmail Akgün Matbaası. 91 sayfa, 25 planş, fiyatı: 250 kuruş).

T ürkiye Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın 1954 yılı sonbaharında Yugoslavyaya yaptığı seyahata ait bir "seyahatname" dir. İyi cins bir kağıda basılmış, karton kapak Türk ve Yugoslav bayraklariyle süslenmiştir. Kitap sonundaki planşlar, bu seyahatname ile ilgili resimlerdir.

İŞ KAZALARI

(National Safety Council, İnc. yayınlarından çeviren: Nizamettin Özbaası. 40 sayfa, fiyatı 159 kuruş).

S hop Safety adlı bir eserin tercümesi olan kitap bastan basa resimlidir. İş kazalarının sebeplerini ve korunma çarelerini resimlerle izah etmektedir.

— Onu anlayabilmek için "KİNSEY RAPORU" nu okumalısın.

BUNLAR HEP HAKİKATTİR

Fransız doktoru Lepondu'nun icat ettiği makine sayesinde yeryüzünde Uykusuzluktan müztarip olan herkes bundan sonra rahat rahat uyuyabilecektir.

Bu makine 4/5 voltluk piller ve bir reosta ihtiva eden ufak bir kutudan ibarettir. Cereyan mili amper'in 2 de biridir. Bu alet uykusuzluktan şikâyet eden kimseye iki elektrot - plaka ile bağlanmaktadır. Bunlardan biri alın üzerine diğeri vücudun herhangi bir yerine takılmakta ve hasta bütün gece -bu şekilde yatmaktadır.

Bu sayede sinirler gevşemekte, hasta kendisini çok rahat hissetmekte ve güzel bir uykuya dalmaktadır. Hasta bir hafta sonra normal şekilde uyumağa başlamaktadır.

(Newsweek)

Almanya'da bulunan Yedinci Amerikan Ordusu subay ve erleri ayda iki defa sıhhi muayeneye tabi tutulacaklardır. Buna sebeb bir çok er ve subayların ordu standardına uymayacak kadar şişmanlamış olmalarıdır.

Ordu mensuplarına, bilhassa kalorisi yüksek olan alkollü içkileri asgari hadde indirmeleri tavsiye edilmektedir.

(New-York Times)

Roma Rasathanesi, şayanı dikkat bazı işaretler kaydetmiştir. İtalyan rasat alimleri tarafından yapılan tetkiklerde, bu işaretlerin Merihten geldiği sanılmaktadır. İşaretler garip bir mors alfabesine benzemektedir. Alimler şimdi sabahlara kadar yeni işaretler beklemektedir.

(New-York Times)

Amerikan Atom Enerji komisyonu, barış devresi için büyük ölçüde ve ucuza mal olacak elektrik sağlamak ve en iyi tipte atom seaktörünü tesbit etmek için beş muhtelif tipte atom seaktörü inşaaya karar vermiş ve tecrübe programına 200 milyon dolar tahsis etmiştir.

Amerikanın ilk ticarî atom elektim fabrikası bu programa göre inşa edilecektir. Penisylvania eyaletine bağlı Pittsburg civarında inşa edilecek olan bu fabrikanın mahalli tespit olunmuştur.

(New York Times)

*

Emile Zatopek'in hayatına dair geçen Haziranda çevrilmeğe başlanmış olan dokümanter filmin tamamlandığını bildirmektedir. Bu film Zatopek'in ilk adımlarını atmağa başladığından 1952 Helsinki Olimpiyatlarında elde ettiği üç büyük zafere kadar olan hayatı aksettirmektedir.

Çekoslovakyalı, koşucuya dair 1953 de Pragda "Azmin Zaferi" adlı bir kitap neşredilmiştir.

(A. P.)

Sen nehri sularının fevkalâde yükselmesi neticesinde Parisin bir çok mahallelerini kaplayan sular yüzünden Paris farelerin istilasına uğramıştır. Binlerce fare su tehlikesinden masun kalmış ev, apartman ve mağazaları hemen hemen kaplamışlardır.

Bu mühim tehlikeyi önlemek üzere Paris belediyesi halka hitaben bir beyanname neşrederek Parislilere fareleri öldürmelerini tavsiye etmiştir. Belediye ev ve müesseselere bol miktarda fare zehiri dağıtmaktadır.

(Daily Telegraph)

**

Nairobi'de Mau Mau'ların gizli genel karargahı olarak kullanılan bir mektepte Mau - Mau'ların şefi olduğu bildirilen bir şahısla yedi Mau - Mau tevkif edilmiştir.

(New York Times)

Helikopterle nakliyat

Kedi yavrusunu taşıyor

Hannover'de Meslek Mektepleri Öğretmenleri Derneği binlerce müesseseye gönderdiği bir anket cetveli ile, bu müesseselerde son günlerde işlerinden kovulan işçilerin, kovulma sebebinin ne olduğunu sormuştur. Bu 'ankete-verilen cevaplara göre, işçilerin vazifelerinden olmalarına âmil olan başlıca sebepler dikkatsizlik, arkadaşlar ile iyi geçinememek ve kıskançlıktır. (A. P.)

Avustralya'da bir fabrika yeni bir cins motor gazı imal etmeğe başlamıştır. Kendine has, lavanta kokusuna benzer bir koku neşreden bu yeni motor yağı, şimdiye kadar bilinen yağlar gibi fena kokmamaktadır. Yeni motor yağı hususi otomobil sahibi olanlar ve bilhassa hanımlar tarafından tercih edilmektedir.

(Newsweek)

Amerikanın Cummins Hapishanesinde, bir ayda otuz yedi kişiyi dolandıran ve gene aynı müddet zarfında seksene yakın kimsenin cebinden parasını çarpan sabıkalı hırsız James Shaw cezasını tamamlayıp hapishaneden çıkacağı sırada elbiselerini bulamamıştır; Yapılan tahkikat neticesinde James Shaw'dan daha azılı bir hırsızın mevcut olduğu ve Pine Bluff ismindeki bu adamın hapishanede dahi huyundan vaz geçemediği anlaşılmıştır.

(Newsweek)

Hollywood'da yeni gelen James •Ailen "Napolyon" filminde Marlon Brando'nun dublörlüğünü yapmaktadır. Çok heyecanlı bir gene olan James Ailen birgün rolünü bitirdikten sonra nişanlısına randevu verdiğini hatırlamış ve telaşla otobüse binmiştir. Otobüs hareket ettiği zaman bütün yolcuların kendine bakarak gülümsemelerine sinirlenen James Ailen, biletçinin yanma yaklaşarak, "Her halde yanıldınız haşmetmeap, Elbe adasına bu yoldan gidilmez" demesi üzerine kıyafetinin farkına varmış ve kahkahalar arasında güç halle kendini otobüsten aşağı atmıştır.

(Newsweek)

Kabalıkları ile meşhur olan Sovyet askerleri hakkında Rusya'da çıkan «Kızıl Yıldız» gazetesi şikâyet etmekte ve askerlere tavsiyelerde bulunmaktadır. Gazeteye göre askerlerin ye hattâ subayların en büyük kusurları sokaklarda öteberi yemeleri, ve yedikleri şeylerin kabuklarını ve posalarım caddelere atmaları ve sepet, bohça gibi çirkin manzaralı bazı eşyaları taşımalarıdır. Üniforma ile bu hareketleri yapmanın halkın da gözüne battığım ve bu vaziyetle Rusyada bulunan ecnebilerin alay ettiğini hükümet erkânı da müşahade etmiş olduğu için orduya bir tamim yayınlamıştır.

(New York Times)

Ormanlarda yaşıyan Afrikanın Warly kabilesine mensup Elcuro Marino isminde otuz beş yaşında bir kadın yerli kadınları bir araya toplayarak «Afrika Kadın Ordusu» isimli bir ordu kurmak üzere harekete geçmiştin.

Kurulacak kadın ordusuna şimdiye kadar seksen yedi kadın gönüllü olarak yazılmıştır. Gönüllülere ilk olarak Afrikanın mahallî silâhı olan ok ve yay kullanması öğretilmektedir. Bunu talimler ile at binmek ve silâh atışları takip etmektedir.

Elcura Marino, bu şekilde sıkı bir çalışma ile ordunun iki ay içinde tamamlanacağını söylemektedir.

(Newsweek)

Film yıldızı Van Johnson annesine, ayda 400 dolar cep harçlığı ödemeği ve diğer malt ihtiyaçlarım görmeği taahhüt etmiştir.

(Newsweek)

M U S İ K İ

Opera

Arya Ziyafeti

Bundan yüz küsür sene kadar önce bir Nisan günü, Verdi, Salvatore Cammarano adlı bir zata söyle bir mektup yazıyordu:

"Senaryonuzu aldım. Normalin üstünde kaabiliyetli ve karakterli bir adamsınız. İspanyol piyesindeki bütün yenilikleri ve tuhaflıkları operada muhafaza edemezsek, bu tasavvurdan vaz geçelim daha iyi. Bunu söylediğim için bana gücenmeyiniz."

Bahis mevzuu ispanyol piyesi, Gutierrez'in El Trovator'u idi. Verdi, libretisti Cammarano'nun hazırladığı metin planını gözden geçirmiş, Gutierrezin dramını tatmin edici bir opera haline gelebileceğinden şüphe etmeğe baslamıştı. El Trovator. İspanya tarihinin birçok dahili harplerinden biri esnasında cereyan eden çeşitli vakaları muğlak bir şekilde birleştirmiş. tarihi bir melodramdı. Bu malzeme yığınını operaya elverişli bir hale getirmek için birçok fedakarlık gerekiyordu. Neticede karakterler beliremiyecek, vakalar bağlanamayacaktı.

Fakat Cammarano ile Verdi, tasavvurlarından vaz geçmediler. Ama operadaki vakaları da seyirciye açıkca anlatamadılar. Cammarano, en mühim motifleri ve düğüm noktalarını bir iki cümleyle ifadeye mecbur kaldı. Verdi de bol bol güzel melodi yazdı. Neticede ortaya karmakarışık, gayrımuhtemel ihtimallerle dolu bir mevzuu olan, fakat bol aryalı bir opera çıktı. İI Trovatore'nin bugün gördüğü büyük rağbetin sebebi de bu sonuncudur.

Operanın muğlak vakaların, izaha çalışalım: Bir çingene kadın var. İsmi Azucena. Annesini bir kont yakarak öldürtmüş. O da intikam almak *için.* kontun oğullarından birini yakmak istemiş. Ama, bir çılgınlık anında, kendi oğlunu yakmış. Kontun oğlu da - ismi Manrico'dur - çingeneler arasında büyümüş. Kontun diğer oğlu şimdi onun rakibi. İkisi de aynı kadını - Leonorayı - seviyorlar. Ama kardeş olduklarını bilmiyorlar. Kont, Azucena ile Manrico'yu ele geçiriyor. İkisini de öldürtecek. Fakat Leonora, Manrico'yu kurtarmak için Kontla evlenmeyi kabul eder. Sonra da zehir içer. Leonorayı kaybeden Kont, Manrico'yu ölüme gönderir. Manrico yanarken Azucena da Konta, kardeşini öldürtmüş olduğunu söyler.

Birlik yokluğu mu?

I l Trovatore'de muhtelif parçaların - aryalar, ensemble'lar *vs.* - ayrı ayrı kaldıkları, bir bütün halinde toplanmadıkları söylenir. Ama, şöhretli bir Fransız musikişinası, Rene Leibowitz, bu hususta şöyle diyor: "Bu opera iyi icra edildiği takdirde bütün yokluğu göze çarpmaz."

Devlet Tiyatrosundaki temsilinde II Trovatore'nin bir blok olarak ortaya çıkması, icranın iyiliğine delalet etmekteydi. Rejisör Vedat Gürten olsun, orkestra ve koro şefi Adolfo Camozzo olsun, eseri inandırıcı bir bütün halinde ortaya çıkarabilmişlerdi Ferdi icralar arasında farklar bulunmakla beraber, rol alan sanatkarlar tarn bir topluluk ruhu içinde çalışıyorlardı. Çarşamba gecesi verilen ikinci temsilde en yüksek muvaffakiyet, Azucena rolünde mezzo soprano Necdet Demir'e aitti. Bu rol, Necdet Demir'in sanat hayatında bugüne kadar ulaştığı en yüksek seviye olabilir.

Leonora rolünde Belkıs Aran geceye biraz sinirli başladı. Nefesini kontrol edemedi ilk anlarda. Fakat çok kısa bir zamanda kendini topladı. Bir koloratura olmamakla beraber süslü pasajları da ustalıkla icra ettiği oldu. Kontrolünde Rıfkı Ar, ne oyun ve ne de ses bakımlarından dikkat çekemedi. Dördüncü tablodaki ilk aryasında bilhassa zayıftı. Çok defa ton dışına kaydığı oldu. Ferrando rolünde Hilmi Girginkoç'un sesi bulanık, tegannisi zoraki idi. Bundan once çok daha iyi "icralarını dinlediğimiz Girginkoç'un değerini II Trovatore'deki tegannisiyle ölçmek mümkün değildi. Manrico rolünde Savni Subaşı, temsilin en zayıf unsuruydu. Muhakkak ki operamızın en kifayetsiz tenoru. Ama, imkansızlıklarını aşmak için bir gayret gösterdiği belliydi. Küçük rolünde Meserret Hürol, birlik içindeki yerini dolduruyordu.

Temsilin şaşırtıcı bir tarafı, orkestranın mükemmel çalışıydı. Korodan ayrıca bahsetmeğe lüzum yoktur. Opera korosunun kaliteli bir topluluk olduğu bilinir. Tarık Levendoğlu'nun sekiz ayrı dekoru, Devlet Operasındaki Trovatore temsilinin göze hitap eden güzelliğiydi. Herhalde bu temsil, zayıf noktalarına rağmen, Devlet Operasının muvaffakiyetler listesine ilave edilebilir.

İl Trovatore

Arap saçı mevzu ahenkli musiki

Orkestra

Milletlerarası Orkestra

Birleşmiş Milletler tarafından desteklenen bir tasavvura göre, her milletten musikisinasları içine alan milletlerarası bir senfoni orkestrası kurulacak ve bu orkestra daimi olarak dünyayı dolaşıp, sulhu ve milletlerarasındaki anlasmayı desteklemek maksadiyle, konserler verecektir. Bu tasavvur resmen Birleimiş Milletlere ait değildir. Bununla beraber, bu teşkilattaki birçok temsilci tarafından tasvip edilmekte ve desteklenmektedir. Teklif edilen orkestranın senelik bütçesi bir buçuk milyon dolardan fazla olacaktır.

Bu hususta, Amerika'nın ileri gelen musiki mecmualarından Musical America şöyle diyor:

"şimdiye kadar, kültürel münasebetler ile nihai bir dünya sulhu arasındaki münasebet gören UNESCO'nun ve benzeri teskilatların davasını daima benimsedik. Fakat, orkestra tasavvurunu destekleyemeyiz. İşin içine birçok spheli ve gerçeğe aykırı faktör giriyor. Mesela, senfonik bir orkestra tarafından verilen konserlerde muhakkak surette batı kaynaklı musiki çalınır. Böyle bir orkestrada kaç tane Asyalı musikisinas yer alabilme selahiyetini haizdir? Ve acaba kaç tane Asyalı böyle bir orkestranın çalacağı musiki ile ilgilenir?

Bundan başka, batı kültürüne bağlı milletlerin birçok büyük orkestrası vardır.

Bize öyle geliyor ki, milletlerarasında yerli kültürel fikirlerin ve müesseselerin mübadelesi yoluna gidilse, bu, herhalde, merkezi bir makamdan kültür dagıtma teşebbüsübne nisbetle daha verimli olur. Milletlerarası orkestra için teklif edilen senelik bütçe bir bucuk milyon dolardan fazladır. Bu para Hint musikisini Amerikaya,

Amerikan orkestralarını Japonya'ya, Avrupa operasanı İndonezya'ya götürmek için harcansa ne kadar iyi olur! Yayılmaya muhtaç olan şey, her milletin gerçek ve yerli sanatıdır. Ancak bu suretle kültür sahasında bir anlaşma olabilir ve bu anlaşma da müsbet tesirlerini diplomatik konferans masasında gösterebilir. Senfoni orkestrası gibi esas itibariyle batılı olan bir müessese, başlangıçta bir fayda sağlayamaz."

Anlaşılan Musical America dergisi, musikinin milletlerarası dil olduğuna inanmıyor.

Konserler

Harika çocuk bekliyor

Geçen Cumartesi günü Dil - Tarih ve Coğrafya Fakültesi'nin büyük salonu her zamankinden daha fazla kalabalıktı. Ankara Radyosunun spikerine göre bu "gengliğin bu tip konserlere gittikçe artan bir alaka" gösterdiğinin deliliydi. Gençliğin "bu tip konserlere" gerçekten bir alaka gösterdiği malumdu ama, o gün salonun bilhassa kalabalık olması daha ziyade 12 yaşında bir viyolonistin konsere solist olarak iştirak edeceğinin bilinmesi dolayısiyle idi. Hem konserin bir solisti daha vardı. Şöhretli bir soprano: Azra Çaplı.

Spiker, salonda Maarif Vekili Celal Yardımcı'nın da bulunduğunu ilan ettiği zaman 12 yaşındaki viyolonistin -Atila Aydıntan adlı bu harika çocuğun- istikbaliyle alakalı olanlar, daha doğrusu bu istikbal hakkında haklı olarak endişe duyanlar, memnun oldular. Aylar, hatta yıllar geçiyor, Atila hala yabancı bir memlekete gönderilip yetişmesi selahiyetli bir öğretmene tevdi edilmiyordu. Vakıa elde, bu mevzu ile alakalı bir kanun vardı. Ama bu hususi bir kanundu. Sadece İdil Biret ile **Suna** Kan içindi. Başkası bundan faydalanamazdı. Faydalanması istenenler için yeni bir kanun hazırlanması gerekiyordu. Son günlerde basında, Atila Aydıntan için de böyle bir kanun hazırlandığına dair bir havadis nesredilmişti. Eğer öyle ise, biraz geç olmuştu ama, zararın neresinden dönülse kardı.

Konser, Rossini'nin Sevil Berberi operası uverturü ile - Hans Horner idaresindeki Riyaseticumhur Orkestrası çalıyordu - başladı. Bu bazan dramatik, bazan da hafif ve zarif uvertür, deve yürüyüşünü. andıran bir tempo ile, tam bir perişanlık içinde çalındı. Azra Çaplı aynı operadan bir aryayı ve La Traviata'dan birinci perdenin sonundaki aryayı teganni ederken orkestranın ilgisiz sesleri içinde nasıl ne söyleyeceğini şaşırmadığına şaşmamak elde değildi.

Sonra, konserin mühim şahsiyeti Atila Aydıntan, spikerin tabiriyle "kemaniyle birlikte" - **iyi** ki söyledi; konsertoyu kemansız çaldığını sanabilirdik (!) - sahneye çıktı. Orkestranın darmadağınık refakatine aldırmadan Paganini'nin şeytani güçlüklerle dolu konsertosunu çalmağa başladı. Bol notalı, süratli, yay ve parmak çevikliği isteyen pasajları oyuncaklarıyla oynayan bir çocuğun rahatlığıyla, yıldırım hızıyla ve kesinlikle icra ettiği oluyor, fakat uzun hatlı ve melodik kısımları anlayamadığı seziliyordu. Anlayamazdı da.. Oniki yaşındaki bir çocuktan duygu, böyle duygu beklenemezdi. Fakat Atila Aydıntan'ın Paganini keman konsertosunu çalışı, geçen yıl çaldığı Mendelssohn ve Beethoven konsertoları için de olduğu gibi, heyecan veren, hayret uyandıran bir hadiseydi.

Attila Aydıntan konserinde
Her hafta bir harika çocuk

Tahmin edilebileceği gibi, bir alkış fırtınasıyle karşılandı. Ancak, akla birşey geliyordu: bu yaşta bir çocuğa konser verdirmenin doğru olup olmadığı.. Pedagoglar "asla doğru değildir" derler. Fakat onu konser sahnesine çıkarmanın, babası ve öğretmeni tarafından bir maksat göz önünde tutularak yapıldığı biliniyordu: çocuğun değerini ve kaabiliyetini ilgililerin gözü önüne sermek ve böylece onun Avrupa'ya tahsile gönderilmesini sağlamak. Atila Aydıntan'ı bugüne kadar Filar - moni Orkestrası üyelerinden bir viyolist, İzzet Nezih Albayrak yetiştirmiş ve onu Paganini, Mendelssohn ve Beethoven konsertolarını çalabilecek seviyeye getirdiğine göre mühim bir iş yapmıştı. Fakat artık sıranın harika çocuk"ları yetiştirmekte ihtisas sahibi bir pedagogda olduğu aşikardı. Atila'nın böyle bir mütehassısın yanına göndermesinde en mühim rolü oynayacak zat - Maarif Vekili Celal Yardımcı - herhalde Cumartesi günü gördüklerinden ve duyduklarından sonra böyle bir lüzuma daha çok inanmış ve gerekli notları almıştır.

Ya Orkestra?

Maarif Vekilini bilhassa ilgilendirmiş olması gereken diğer bir husus da, doğrudan doğruya, Riyaseticumhur Orkestrası'nın durumudur. Kötü çalan orkestralar daima "mese-10100" olan, acilen halledilmesi gereken meseleleri olan orkestralardır. Filarmoni Orkestrasının bu mevsimdeki en düşük seviyeli konserinde, bu teşekkülün kaderini tayin etme durumunda olan Vekilin hazır bulunması çok güzel bir tesadüftü.

Çalınan eserlerin izahları bu defa daha iyi hazırlanmıştı. Ama gene de baştan savmalıktan pek kurtulunmamişti. Mesela neden, söylenen aryaların ne ifade ettiği, sözlerinin ne manaya geldiği anlatılmadı? Niçin Faust Bale Musikisi ile Berlioz'un Macar Marşı hakkında bir kelime bile izahat verilmedi? Gelecek konserden bahsedilirken çalınacak eserler niye bildirilmedi? Bu konsere iştirak edecek solistlerin isimleri neden, adeti veçhile, soprano'dan basso'ya doğru bir ana takip ederek söylenmesi gerekirken bunun tarn tersi yapıldı?

T İ Y A T R O

Ankara

Othello

"Seni öldürmeden evvel öpmüştüm, başka türlü olamaz. Kendimi öldürürken de bir busenin üstünde can vereceğim."

Othello rolünün bu son cümlesini bilmem kaçıncı defa ezberinden tekrarlıyan sanatkar: biraz rolün konsantrasyonu içinde, fakat daha ziyade aylardır sürüncemede kalan bir kararın hala tahakkuk edememiş olmasının verdiği üzüntü ile, düşünceye daldı. Devlet tiyatrosunda aylarca evvel eline bir Othello verilmiş, "en kısa zamanda ezberlemelisin, gelecek ay temsiline başlanacak..." denmişti. Sanatkar rolü çoktan ezberlemiş fakat ne eserin temsil tarihi ne de diğer rollerin kimler tarafından temsil edileceği belli olmuştu.

Muhtelif tesirlerin saikiyle zaman zaman istikamet değiştiren bir tiyatro politikası, Shakespeare'in bu büyük eserini, rüzgarın önüne kattığı bir hazan yaprağı gibi sürükleyip götürmekte idi.

Othello rolünün Nuri Altnok'a tevdi edildiği o günlerde Opera ve tiyatro sanatkarı Serap Sezer de çağırılmış ve "Desdemona" rolünü ezberlemesi emredilmişti.

İlk karara göre: eseri sahneye Umum Müdür Muhsin Ertuğrul koyacaktı. Shakespeare'in böyle bir eserinin Devlet tiyatrosuna yakışır bir mükemmeliyette hazırlanması için isabetli bir rol taksimi yapmak ve teferruat denilen yardımcı unsurlardan da azamı fayda sağlamak için, herkesin vazifesini tayin etmek ve çalışmalara baslamak icabederdi. Halbuki, ilan tahtalarındaki afişler değişiyor, hesapta olmayan bir çok eser sahneye çıkıyor, aylar geçiyor fakat bir türlü "Othello" nun rol ve vazife bölümü tebliğ edilmiyordu.

Eserin diğer mühim rollerinden İago ve Cassio'da boyuna el degiştirmekte idi.

Günün birinde Desdemona'nın Yıldız Akçan'a, İago'nın Cüneyt Gökçer'e ve Cassio'nun da Kerim Afşar'dan Nihat Akçan'a devredildiği ögrenildi. Rüzgar istikamet değiştirmişti.

Umum Müdür, üzerindeki baskıyı fair dereceye kadar hafifletebilmek için bir çıkar yol bulmus, rolleri dublörlemişti, bu defa da yeni bir mesele çıktı:

"Ben premiere açmış bir sanatkarım, münasebeyle de olsa, ilk temsili oynamazsam, hiç birini oynamam!.."

İş bir kere çığırından çıkmıştı, rollerin ilk sahipleri ayak diriyorlardı. Üstelik, kendilerini diğer sanatkarlara nazaran üstün hakka sahip zan ve bunu her fırsatta izhar eden bazı tiyatro mensupları da çeşitli mülahazalarla Umum Müdürü tazyik ediyorlardı. Eserin tamamen repertuvardan çıkarılması da düşünülmedi değil. Fakat o taktirde, aylardır köşesine çekilip Othello'ya çalışan Nuri Altınok ile, diğer mühim rol sahiplerinin durumu ne olacaktı?

Umum Müdür dahiyane fair buluşla, kendi hakkından feragat etti. Yani eserin rejisörlüğünden vaz geçti ve bu hakkı Mahir Canova'ya devretti. Bu suretle diğer roller de keenlemyekun addedilmiş olacaklardı.

Othello rolü sabit kalmak üzere, listeden bir sünger geçirildi. Bununla beraber baa isimler tamamıyle silinmemişti. Mesela: İago'nun hizasında Cüneyt Gökçer, Asuman Korad, Oğuz Bora isimlerini okumak mümkündü. Bu hizaya yeni rejisörün el yazısı ile: Saim Alpago yazıldı. Bu kelimeleri yazarken rejisör ."Ne yapayım, müessesede, rol verecek kabiliyetli arkadaş yok ki..." diyordu.

Hakikat halde ise müessesede kabiliyet vardı ama belki rejisöre göre arkadaş yoktu. Desdemona'nın hizasına da silinen Serap ve Yıldız isimlerinin üzerine Muazzez Lutas yazılmıştı.

Othello bir kaç kadro ve iki rejisör değiştirmiş olmakla beraber hala hakkındaki hüküm katileşmemiş bir maznun mevkiindedir. Kinder tarafından ve ne zaman temsil edileceğini kimse bilemememektedir. Tiyatro idaresinin, mevsim sonunda temsil ettireceğini bildirerek, ekibi ümit iç,inde çalıştırması ve "Ne yapalım, sezon bitti, gelecek mevsim oynarsınız" demesi de mümkündür.

Tiyatro yaratıcı sanatkara muhtaç

Genç tiyatro heveskarı yerinden sıcradı, önündeki dergiyi kaptığı gibi, masanın öbür ucunda oturan arkadaşının yanma koştu ve: "şimdi anladnnmmm..." dedi. Bizim rejisörlerin telif eserlerden umacı görmüş gibi korkmalarını ve mecburen sahneye koydukları telif eserlerde, tercümelerdeki kadar basarı gösteremeyişlerinin sebebini şimdi daha iyi anladım... dedi.

Genç tiyatro heveslisi hem elindeki derginin sayfalarını çevirerek arkadasına gösteriyor, hem de ,heyecanla konuşmasına devam ediyordu: "Demek ki bunlar Avrupa'da gördükleri eserlerden kendi yaratıcı tarafları adına on paralık bile fayda temin edemiyorlar. Üstelik Avrupada seyrettikleri eserleri aynen kopya edip, bize kreasyon diye yutturuyor, baskaları tarafından yapılmış dekorların, tesbit edilmiş mizansenin ve hatta kostüm ve makyajı ile başkaları tarafindan yaratılmış olan tiplerin sahipleri imiş gibi karşımıza çıkabiliyorlar..."

Gene tiyatro heveslisi çok yerinde bir derde temas etmişti. Hadise doğruydu, elindeki dergide, halen Devlet tiyatromuzun Büyük tiyatro bölümünde temsil edilen "Çayhane" isimli eserin, yabancı memleketlerden birindeki

temsiline ait resimler, krokiler ve malumat vardı. Resimler Ankaradaki temsilde görülen sahnelerin tıpkısı idi. Bununla beraber genç tiyatro heveslisi, heyecan ölçüsünü fazla kaçırmıştı; bütün sanatkarlarımızı aynı şekilde suçlandırmaya hakkı yoktu. Avrupaya giden veya gitmeden, temsil edilen eser hakkında yabancı kaynaklardan faydalanan her sanatkar kopya yolunu tutmazdı. Görüp öğrendikleri ile bilgi hududunu. genişleten, hayal ve yaratma ufkunu enginleştiren sanatkarlanmız da vardı. Fakat ne de olsa, bu son hadise, yerinde bir derdi neşterlemişti.

Yabancı sahnelerin aynen meraleketimizde taklit edilmesi, her hangi bir tercüme eserin Avrupa sahnelerinden birindeki temsilinin dekor maketlerine, mizansen defterine ve kostüm resimlerine kadar aktarılması yeni görülen bir hadise değildir. En az kırk senedenberi bu taklitcilik tatbik edilmektedir. Avrupa manada Tiyatro ananesi olmayan, tiyatro bilgisi olmayan, tiyatro görgüsü olmayan bir yerde, bir tek kişinin gayretiyle girişilen kalkınma hareketi sırasında, tatbik edilen klişe usul - bir çok mahzurlarına bilhassa yaratıcı kabiliyeti söndürmesine rağmen - bir dereceye kadar mazur görülebilir. Fakat, modern metodlarla tiyatro sanatkarı yetiştiren bir konservatuvardan mezun olup, arkadaşları arasında temayüz ederek rejisörlük vazifesi ile mükellef kılınmış, bilgi ve görgüsünü artırıp, memleket tiyatrosuna daha faydalı olması için Devlet tarafından yabancı memleketlere gönderilmiş olan sanatkarlar, memlekete dönünce, yaratıcı kabiliyetlerini işletecekleri yerde, Avrupa sahnelerinden kopya ettikleri eserleri burada sahneye koymaya kalkar ve üstelik eserin sahipleriymiş gibi isimlerini ilan ederlerse, bunun zararı büyük olur. Bir taraftan halk aldatılmış durumuna diğer, bir taraftan sahte şöhretler hak sahiplerinin hakkını gaspeder, en fenası: memleket tiyatrosu taklitcilikten öteye gidemez.

Sanatkar odur ki, yarattığı eserle öğünür, taklit ettiği ile değil!

Bir zamanlar, yabancı sahnelerdeki eserlerin taklidindeki maharetimizi bir iftihar vesilesi sayardık. (aslına bakılırsa o hal bu günkü gizlemeye nazaran daha dürüst bir harekettir). Mesela İstanbul Şehir tiyatrosunda 1941 senesinde Lessing'in "Emilia Galotti" isimli eseri temsil edildiği zaman Muhsin Ertuğrul tarafından neşredilen "Perde ve Sahne" mecmuasında dört resim intişar etmisti. Resimlerden ikisi Emilia Galotti'nin Berlin Hükümet tiyatrosundaki temsiline aitti. Diğer ikisi de, aynı eserin İstanbul Şehir tiyatrosundaki temsilini gösteriyordu. iki aynı tiyatroda temsil edilen roller o kadar bir birine benzetilmişti ki, mecmuadaki resim altları bile yanlış konulmuştu.

Yukarıda da temas edildiği veçhile, tiyatro görgüsü kıt ve henüz kuruluşunu tamamlamamış bir memlekette bu gibi taklitçiliği bir dereceye kadar mazur görsek bile ikinci, üçüncü nesil sanatkarların, hala aynı yolu tutmalarını hayret ve üzüntü ile karşılamaktan kendimizi alamayız.

R A D Y O

Anket

Radyo kendini tanıyor

Radyo program müdürü Naci Serez, her zamanki sakin ve gösterişten uzak hali ile Müdür Münir Müeyyet Bekman'ın odasına girdiği zaman, daha fazla düşünceli, fakat sevinçli idi. Çünkü Naci Serez, Türkiye radyolarinin Avrupa ve Amerika ayarında olmasa bile, bugünkünden daha mükemmel olmasını temin etmeyi gaye edinmişti. Hatta, israrla Amerika'da kendisine iş teklif eden bir arkadaşına, "vatanıma hizmet edeceğim" ifadesi ile kesin bir red cevabı vermişti.

Nad Serez neşeli ve sevinçli olmakta haklı idi. Çünkü, müsveddelerini hazırladığı yeniliği müdüre anlatacaktı, kafa kafaya verecekler, bu yeniliğin duyurulması işini tertip ye tanzim edeceklerdi. Müdür Münir Müeyyet Bekman ile görüşmenin ve böyle mühim bir meseleyi rahatça

Münir Müeyyet Bekman
Neyi idare ettiğini öğrenecek

halletmenin de tam sırası idi. Bir öğle sonrası idi, müdür yemekten yeni dönmüştü, malum ve meşhur Amerikan sigaralarından birisinin dumanlarını havaya savuruyordu.

Naci Serez oturdu ve anlattı:

"— Radyonun vatandaş tarafından sevilip sevilmediğini, hangi programın daha çok tutulduğunu, daha ne gibi yenilikler istenildiğini tespit edecek bir anket hazırlığına giriştik. İsmi "daimi anket servisimiz" olacaktır. Bu ankette, her vilayetten on ki§iye -Çünkü her Vatandaşa sormak imkansız - bazı sualler soracağız. Bu suallerin getirdiği neticeler, radyonun bundan btiyle çalışmasında birinci derecede rol oynayabilecektir.. Ne dersiniz?"

Müdür her yeni icraata, yeniye gidişe sevinmiyecek kimselerden değildi, muvafık gördü ve karşılıklı suallerin çeşitleri ve şekilleri üzerinde konuşmağa başladılar.

Radyonun bu yeni faaliyeti hakikaten "kendisini anlaması" bakımından faydalı bir hareketti. Çünkü, mühim radyo istasyonlarının anketler yapmak sureti ile daima dinleyici nabzını dinledikleri ve bu nabzın atığına göre şerbet verdikleri" bilinen bir usuldü. Nitekim, B.B.C. radyosunun bu şekle yakın bir anket usulü vardı, her vilayette, her büyük merkezde, hatta her köyde temsilcileri bulunuyordu, daima radyoyu dinliyen bu kimseler faaliyetler ve halkın beğendikleri üzerinde fikirlerini merkeze bildiriyorlardı. Halbuki, bugüne kadar Ankara radyosu böyle bir usule rağbet etmiş değildi. Neden etmemişti, neden lüzum görmemişti? Radyo tıpkı bir devlet dairesine benzetilmiş, burada çalışanlar aylıklı bir gelir - gider haline sokulmuş ve bu arada muayyen saatlerde muayyen insanlar çalmışlar, söylemişler, konuşmuşlardı. Radyonun bir ilerisi, bir yeniliği olması diye bir usule, bir ileriye bakışa lüzum görülmemişti. Yakın devirlere, aylara kadar bu böyle devam edegelmişti, devam etmektedir.

Bu anket muhtelif sualleri ihtiva ediyordu. On iki sualin içinde hemen hepsi umumi idi. Mesela bulunduğunuz yerde radyonuzu iyi işitebiliyormusunuz, radyoyu hangi saatte dinlersiniz, sark ve garp musikisi hakkında tenkid ve temennileriniz nelerdir? Bunlar suallerin içinde en fazla göze batanlardı. Bu arada radyoda. halkın iştiraki ile yapılan "daldandala ve neşe programı" gibi saatler hakkında da vatandaşın fikrini bildirmesi isteniliyordu.

Bu anketin sualleri bütün vilayetlere gönderilmişti. Bu vilayetlerden gelen cevaplar radyo program müdürlüğünde kurulan bir büroda tespit ve tanzim ediliyor, dosyalara yerleştiriyordu. Böyle bir büroya ihtiyaç var mıydı? Muhakkak ki vardı. Eğer Naci Serez bu vazifede kalacak ise, eğer Naci Serez'in böyle hakikatleri bütün çıplaklığı ile ortaya dökecek bir hareketini önlemek isteyenler çıkmazsa bu anketlere devam edilecek ve bunun için de böyle bir büronun kurulması lüzumlu hala gelecekti.

Cevaplar toplandıkıça, sınıflandıkça, bugüne kadar merkezde söylenen, tenkid edilen bazı yanlışlıkların, bazı sevimsizliklerin diğer vilayetlerde de beğenilmediği ortaya çıkıyordu. Böylece radyo idarecilerini üst makamlara karşı kurtaracak, hatta radyonun islahında birinci planda rol oynayacak bazı hakikatler beliriyordu. Çünkü bugüne kadar, halkın tutmadığı, pek mahdut bazı zümrenin şakşakladığı bazı programlar için radyonun mesulleri rahatça üst makamlara dertlerini anlatabilirlerdi elde resmi vesaik olacaktı, belirli yazılar, vatandaşın arzu-

sunu ortaya çıkaran kayıtlar bulunacaktı. Şikayetler, her zaman addedildiği gibi, bir dedikodu ve çekememezlik hududundan çıkacak, hakikatin kendisi olarak anlatılabilecekti.

Gelen cevaplar radyonun memleketin hemen her yerinde pek mükemmel işitildiğini ortaya çıkarmıyordu. Mesela, bazı batı Anadolu şehirlerinde radyo "zırıltılı" olarak işitilmekte idi. Buna mukabil şarkın en uzak bir yerinde radyo iyi işitiliyordu. Bu demekti ki, Türkiye'nin en kuvvetli radyosu istenildiği gibi işitilmekten uzaktı. Düzeltilmesi lazımdı, her yerde aynı tonda ve netlikte işitilmesini sağlamak lazımdı. Bilfarz, Ankara'dan İstanbul'a göç edenler, yaz tatiline gidenler, Ankara radyosunu parazitsiz, gürültüsüz ve temiz bir sesle işitmiyorlardı. Bu bir misaldi, bazı vilayetler hiç işitememenin derdi içinde idiler. Fakat, radyo gene de mahalli radyolara - Istanbul, İzmir - nispetle iyi idi.

Şark ve garp musikisi bahsinde, gelen cevaplar, Şarkın lehine ağır basıyordu, vatandaş şark musikisinin arttırılmasını, düzeltilmesini ve mükemmel hale getirilmesini arzu ediyordu. Mesela o kadar ileri gidiliyordu ki, Hamiyet Yüceses'in radyoda söyletilmemesinden dolayı "küsenler" bile çıkıyordu. Buna mukabil, vatandaş bizim de defaatla belirttiğimiz üzere "batı enstrumanlarıyla Türk musikisinin" daha fazla yapılmasını arzu ediyordu. Halbuki, radyo idarecileri fair türlü bu hakikati anlıyamıyarak, bu programın tatbikatçısı ve tertipçisi Mithat Akaltan'ı küçük para mukabili radyoda tutmağa gayret ediyorlardı.

Sorulan suallerden yüzde yüz evet ile cevaplandırılan bir diğeri de, radyonun sabahın yedisinden gecenin 24 üne kadar neşriyat yapıp yapmaması

Sevilen ve sevilmiyen saatlere gelen cevaplar, Naci Serez'in hazırladığı ve perşembe akşamları 20.30 dan 22 ye kadar devam "Müzik ve neşe" programını "temize" çıkarmaktadır. Bugün radyoda yenilik olarak yapılan, halkın iştiraki ile tertiplenen programların en fazla tutulanın bu program olduğu, diğerlerinin ise, muayyen fair zümre tarafından beğenildiği bu anket ile anlaşılmıştır. Hususi programlarda en fazla rey Müzik ve Neşe programına ait ise, Daldandala programında reyler çekimserden "beğeniyoruz" a kadar uzamaktadır.

Radyo idarecileri bu anketin karşılaştığı alakayı dikkate alarak, her vilayette fahri temsilcilikler teşkil etmeğe kararlaştırmışlardır. Bundan böyle, bu fahri temsilcilikler ile radyonun kontrolu mümkün olacaktır.

Böyle fair harekete radyoevi için ihtiyaç vardı. Çünkü radyoevi kendi kendini kontrolden uzakta bulunuyordu. Yapılanların halk tarafından no şekilde, ve nasıl bir sempati hududu dahilinde karşılandığı bilinmiyor, karanlıkta hareket ediliyordu. Bundan böyle ,bu anketin devamı sayesinde radyoevi çok muhtaç olduğu "kendi kendini" kontrol imkanına kavuşacaktır.

S P 0 R

Futbol

Garip hareketler

Uzun boylu bir adam yanındakilere:

— «Burası Habeşistan mı? Merkez hakem komitesi işin hakikatini aramadan bir sürü yabancı hakemi hem de oldukça ağır sayılan bir ücret mukabili memlekete getirmektedir. Bu adam ya tekaüt hakemidir. Yahut da memleketinde laysmer duruyordur. Yeni kaidelerden bihaber dedi.

Hadise 2 - 2 beraberlikle biten Fenerbahçe - Adalet maçından sonra Mithatpaşa stadının alt koridorlarında cereyan ediyordu. Sözleri söyleyen zat, Fenerbahçe Umumi kaptanı Hayrullah Güvenirdi. Ve işin garibi bu sozler başına bir beyanat olarak veriliyordu. Gerçekten 2 - 0 galip durumda iken Avusturyalı hakem Sipilet Fenerbahçe aleyhine bir penaltı vermişti. Yerli hakemler buna değil penaltı çift vuruş vermekten bile çekinirlerdi. Ama, memleketin huyunu suyunu bilmeyen yabancı hakem bu kasti harekete penaltıyı vermekte tereddüt etmedi. Hakem bu kararının cezasını gene bir Fenerbahçeli idarecinin tükürük yağmuruna tutularak ödedi. Tükürükten sonra Avusturyalı hakem Sipilet başına verdiği bir beyanatta dünyada bütün idarecileri memnun etmenin imkanı olmayacağını söylüyordu. Burası hakikatti ama, doğrusu istenirse, surata atılan tükürük gayri memnunluğun bir tezahürü olarak kabul edilemezdi. Ayni hakem ertesi gün idare ettiği İstanbulspor - Galatasaray maçında İstanbulsporlulardan bir buket çiçek aldı. Hakem çiçekle tükürük arasında acaba nasıl bir münasebet kurmuştu? İşte bu nokta meçhul kaldı. Üçüncü hafta lig maçlarında Fenerbahçe Adalete bir puvan kaptırarak ikincilikten üçüncülüğe düştü. Pazar günü ise lig lideri Galatasaray İstanbulspor maniasını çok güç aşabildi. Halihazırda Galatasaray birinci, Beşiktaş ikinci, Fenerbahçe üçüncü ve Adalet de puvan cetvelinde dördüncü durumda bulunuyorlar. İkinci devrenin dördüncü hafta karşılaşmaları. Puvan cetvelinde değişiklik yapabilecek kadar kritiktir.

Federasyon

Sinsilevi istifalardan sonra futbolumüzün kaderini dünün futbol yıldızlarının ellerine bırakmış bulunuyoruz. Hasan Polatın başkanlığında kurulan federasyon vazife taksimini yaparak fiilen çalışmaya başlamış bulunuyor. Yeni federasyonun gençler tarafından teşkili, İstanbul da eski federasyon azaları ve basında umumiyetle tasvip görmedi, denebilir. İste bu mevzuda muhtelif şahıslar tarafından söylenen sözleri şöyle sıralıyabiliriz.

Eski federasyon başkanı Ulvi Yenal:

"— Umumi prensip olarak federasyonların uzun ömürlü olmasını arzu ederim" dedi. Ulvi Yenal iş başında bulunan idarecilerin kısa zamanda yer değiştirmesinden şikayetçi idi. Vakıa iş göremiyenleri o mevkide tutmak ne derece hatalı idiyse onlara programlarını tatbik edemiyecek kadar kısa bir zaman bırakmak da o derece hatalı oluyordu. İtalyada Yunanistanda ve Macaristanda federasyon makamım uzun zamandan beri ayni şahıslar işgal etmekte idi. Muhtelif vesilelerle yapılan temaslarda bilinen isimlere tesadüf ediliyordu. Bunun güdümlü bir futbol siyaseti takip edilmesinde rolü büyüktü.

Eski federasyon azası Nedim Kaleci ise şunları söyledi :

"— İhtiyarlar yapabilse, gençler bilse. İnsallah yeni federasyon bu iki meziyeti birleştirir." Bu sözlerin için-

Seyircilerimizin teşviki

Zurnada peşrev ***olmaz*** *amma...*

de derin bir mana saklıydı. Nedim Kaleci futbolümüzün durumunu gayet sade fakat veciz cümlelerle izah etmişti. Cazip beyanatlardan birini de Sinyor POZZO namı ile anılan eski federasyon üyesi Adnan Akın vermişti. Akın şöyle diyordu :

"— Bakalım vekil nezdinde federasyona girecekler için sefahat edenler zorluklara derman olabilecekler mi?"

Vekil nezlinde sefahatte bulunanlar kimlerdi? Bu sual şöyle cevaplandırılıyordu. Ulvi Yenal'ın istifasından sonra Rize Millet vekili Osman Kavrakoğlu ile Selahattin Karayavuz Hasan Polat'ı federasyon başkanı yapabilmek için Maarif Vekiline rica etmişlerdi. İşte Adnan Akının kastettiği şahıslar da bunlardı. Diğer büyük kulüp idarecileri ve basın mensupları da ihtiyati elden bırakmamakla beraber yeni federasyon hakkında pek iyimser gözükmüyorlar. Avrupai bir zihniyete sahip olanlar federasyon baskanlığının temsili bir vazife oldu-unu söylemekte ve bu makama getirilecek olan şahsın evvela lisan bilmesi lüzumu üzerinde durmaktadırlar.

Milli takım antrenörlüğü

F ederasyon bir taraftan seleksiyon komitesi azalarını tespite çalışırken diğer taraftan da ilk iş olarak milli takıma bir antrenör tayin etmek noktası üzerinde duruyordu. Bunun için ilk teklif Ankarada misafir bulunan Yugoslav Hajduk takımının en kıymetli oyuncusu olan Vukasa yapıldı. Vukas bu teklifi kabul etmedi. Bunun üzerine ikinci teklif aynı takımın kaptanı MATOSİÇ'e yapıldı. MATOSİÇ ise futbolü bu sezonun sonunda bırakmak niyetindeydi. Teklifi alaka ile karşıladı. Ve başına verdiği bir beyanatta kabul etmek niyetinde olduğunu açıkladı. Matosiç'in antrenörlüğe tayini İstanbulda iyi karşılanmadı. Bazı kalem sahipleri Matoiç gibi ikinci sınıf bir futbolcuya Milli takımımızı çalıştırmak vazifesinin verilmesini protosto eden yazılar yazdılar.

Genç takımlar

B ir perşembe günü bir sabah gazetesi beş sütun üzerine kırk sekiz punto ile yazılmış bir haber nesretti: "Genç takımla dünya şampiyonasına iştirak edemiyeceğimiz kat'i surette anlaşıldı,." Başlıklı haberde kısaca şöyle denilmekte idi: Ulvi Yenal Federasyonu F.İ.F.A. nın üç defa ısrarla 1955 yılı Nisan ayı içersinde Napolide yapılacak Dünya gene takımlar şampiyonasına iştirak edip etmiyecegimize dair bir cevap vermediği için bu turnuvalara katılamıyoruz. Habere şahsi kanaatler de ilave edilmişti. Mes'ullerin aranıp ortaya çıkarılması hiç olmazsa ilerde aynı hatalara düşülmemesini temin edecekti. Haber ayni gün çıkan sabah gazetelerinin hie birinde yoktu. İşin tuhaf tarafı sahifelerini sabah gazetelerine bir göz attıktan sonra bağlamak itiyadında olan akşam gazeteleri de bu haber üzerinde durmuyordu. O halde bu manşet yazısı bir atlatma haber de olamazdı. İlk akla gelen haberin sıhhatsiz olduğu idi. Netekim aradan geçen günler hadisenin hakiki veçhesini ortaya koydu. Bu mevzuda İstanbulda söz söyleyebilecek bir tek adam vardı. O da Orhan Şeref federasyonunda Umumi katiplik etmiş. olan Muhtar Uygurdu. Muhtar Uygur 1954 senesinde Almanyada yapılan Dünya Jünior takımlar şampiyonasına iştirakimizde genç milli takımımızın kafile başkanlığını yapmıştı. Onun malumatina müracaat edildi. Uygur kısaca:

"— Şimdiye kadar yapılan gene takımlar Dünya şampiyonasına katılmayan İtalyanın böyle bir organizasyonu üzerine alması gariptir. Kaldı ki bu ise Almanyada talip çıkan diğer milletler de varken İtalyanın tercih edilmesi asla düşünülemez. Bence bu İtalyada yapılacak olan Jünior takımlar şampiyonası değil gene, yıldızlar şampiyonasıdır. Onun için ise henüz

Hakem Seipilet

Tiikürük ve çiçek

iki ay gibi önümüzde bir zaman vardır" dedi. Selahiyetli ağızdan dökülen bu kelimeler ferahlatıcı bir hava yarattı. Henüz gene.-takımlar şampiyonasına katılmak ümidi kaybolmuş. değildir. Şimdi bütün İstanbul basını federasyonun nazarı dikkatini bu mevzua çeken yazılar yazmaktadır.

Basın toplantısı

S ıraselvilerdeki bölge binası gazetecilerle dolup taşıyordu. Federasyon baskanlığına yeni gelmiş olan Hasan Polat seat 18 de bir basın toplantısı yapacağını ilan etmişti. Mevzu cazipti. Baskanın ne söyleyecegi? Turk futbolunun istikbali hakkında ne düşündüğü? Ne gibi bir faaliyet programı tatbik edeceği ve en sonunda mevcut pürüzleri ortadan kaldırabilmek için alacağı tedbirlerin ne olacağı? toplantıda açıklanacaktı. İşte gazeteciler bunun için bu toplantıya büyük bir önem vermişlerdi. Başkanın da ayni önemi verdiği söylenebilirdi. Program okunduktan sonra gazetecilerin hırpalayıcı suallerine, federasyon başkanlığına. geleli bir hafta olmasına ragmen Hasan Polat hakikaten makul cevaplar vermişti. Biraz heyecanlı fakat iyi hazırlanmış olduğu belli idi. Başkan evvelki federasyonunun programını ilk söz olarak tatbik etmek durumunda olduğunu söyledi ve bundan sonra sporumuzu kalkındırmak için iç ve dış faaliyetler, antrenör ve hoca hakeım, gene takım turnuvaları, Türkiye Kupası maçlarının yeniden ihtası, futbol federasyonu bünyesinde tali komitelerin kurulması, Milli maçların hasılatının kulüplere verilmesi ve Milli maçlarda oynıyan futbolcuların sigorta edilmesinin karar altına alınacağını sözlerine ilave eti. Doğrusu istenirse yeni federasyon hey'eti bu mevzuuda iyi bir anlayış. göstermişti. Bütün bu söylenenler acaba tatbik edilebilecek miydi? Buna peşinen ' kimse bir şey söyleyemezdi. Başkan gazetecilere «öğrenmek istediğiniz şeyler varsa cevaplandırmaya hazırım» dedi. Bunun üzerine kendisine pek çok sual soruldu. Sorulan suallerin mühim bir kısmı daha ziyade bir hasbihali andırıyordu. Üzerinde durulmaya değer sadece fair kaç tanesi vardı. Bu arada bir gazeteci federasyon milli maçlar hasılatını kulüplere vermekle daha başlangıçta onlara taviz vermis olur» dedi. Hasan Polat bu kanaatta değildi. "Biz taviz değil saadece onlara hakkını teslim ediyoruz" dedi. Dünya gene takımlar turnuvasına katılamıyacağımız hakkında sorulan suali başkan şöyle cevaplandırdı: "Eski federasyonun bu işte bir günahı yoktu. Şimdiki, durum da ümitli bir teşebbüse geçtik. Bizi Asya devleti saydkkları için F.I.FA. red cevabı vermiştir. Fakat bit de Avrupa siyasi camiasına dahil olduğumuzu daha evvel yapılan Dünya Genç Takımlar şampiyonasında şerefli dereceler alduğumuzı keza Dünya Kupası maçlarında Avrupa Devletlerinden İspanya ile çarpıştığımızı kendilerine hatırlatarak ihtirazda bulunduk. Neticenin lehimize tecelli edeceğine inanıyorum. Milli takıma, Hajduk takımı kaptanı Matosiçin antronor tayini ise sadece zihinden geçirilmiş. olan bir meseledır. Kendisine resmi bir müracaat yapılmış değildir." Dedi. Toplantı iki saatten fazla sürmüştü. Gazeteciler gene federasyon başkanı ve üyelerine muvafakiyetler dileyerek bölge binasindan eğimser olarak ayrıldılar.

Yeni Federasyon

K im ne derse desin, bazı İstanbul kulupleri ne kadar somurturlarsa somurtunlar, Faik Binal üstadımızın bu ilk eserini mukemmel bulanlar çoktur. Ölçü ünitesi olarak iki kutup arasindan geçen meridyenin kırk milyonda biri olmak üzere hesaplanarak ölçülmüş, biçilmiş ve yapılmış metro nümunesi kadar fenni ve sağlam bir eser... Bundan sonra milli takım teşkilinde hiç bir müşkilata uğranılmıyacak: Türkiyenin hakkıyle iftihar ettigi bu doört futbolcuya bir ilavesiyle te-

şekkül eden heyet yapılacak takımlar için mihenk taşıdır. Azasına, kendilerini nümune tutarak bütün iskeleti kurmaktan başka yapılacak pek az şey kalıyor. Vakıa kendileri ele avuca sığar şeyler değil ama, seçecekleri takım onlara ne kadar benzerse "Yugoslavyada yiyeceğimiz gollerin adedi o nispette noksan olur. Hatta, sıkışırlarsa, yaşlarına, başlarına bakmadan kollarını sıvadıkları gibi pekala oyuna bile katılabilirler! Lütfen siz de bakın ve bizimle hemfikir olduğunuzu saklamayın:

Federasyon Başkanı olan Hasan Polat Ankaranın vaktiyle en iyi bir santrhafı olarak meşhurdu. İstanbuldaki muvaffakiyeti aynı nisbette olmamakla beraber o vakitleri hatırlayanlar kıymetli Başkanımızın hasım marke etmekte, top tevziinde ve hele sıkışık vaziyetlerde ön'safa fırlayarak galebeyi kendi tarafına çekmekte ne derece mahir olduğunu pek iyi bilir-

Fikret Arıcan, hakikaten sıfatına layık bir top sihirbazı olmakla şöhret kazanmıştır. Ona büyük Fikret derler.. Bu sıfat yalnız küçük Fikretten tefriki için değil, aynı zamanda ve hatta ondan da evvel Türkiyenin en büyük futbolcusu olduğu için kendisine layık görülmüştür. Türk futbolu 1927 den beri o ayarda bir oyuncu daha yetiştirememiştir.

Hakkı Yeten Beşiktaşın çok maruf merkez muhacimidir. Yırtıcı oyunu, bomba gibi şutları ve takımı idaredeki maharetiyle tanınmıştır. O da şüphesiz son çeyrek yüzyılın en iyi oyuncularından biridir.

Eşfak Aykaç, şöhretçe diğerleri mertebesinde olmamakla beraber Galatasaray takımında çok ince, zeki ve müessir oyunu ile tatlı hatıralar bırakmış, bilahare Ankarada da daha az muvaffakiyetle bir müddet oynıyarak genç ya§ta sahadan ayrılmıştır.

Bir lahza bu dört afacanı tekrar 20 yaşına indiriniz. Her biri Avrupanin en yüksek takımlarında, arkalarından koşularak, oynatılacak birer as kesilir!

Ne yazık ki ne buna imkan var, ne de kendilerinden beklenen şey bu gapta bir iştir. Onlar başaşağı gitmiş olan futbolumuzu yeniden diriltmek ve en iyi bir tarzda idare etmek gayelerini temin maksadiyle seçilmişlerdir. Umum Müdür hiç şüphe yok ki top oynamakta bu derece yüksek meziyetlere malik olan bu namzetlerin top işlerini idare hususunda da aynı melekeyi göstereceklerine tam bir iman ile kani bulunmaktadır. İntihap üzerine başlıca müessir olan iki amilden birisi budur.

Fakat bir de ikincisi var ki o da sayın iütad için diğeri kadar mühimdir: Bu arkadaşlardan üçü son Futbol Federasyonunun son devresinde Seleksiyon komitesinde çalışmışlar ve son iki mill! ve temsili maçın hazırlık ve seçim işlerini bizzat idare etmişlerdir. şu halde bütün kodamanların ortadan silindikleri - şu kritik anda iş başına Federasyonla hiç alakası olmıyanları getirecek yerde, velevki Seleksiyon kanaliyle olsun, aynı kazanda kaynaşarak işe vukuf peyda etmiş ve yapılan tenkitlerden hariç tutulmuş olan 3 kişiyi getirmek elbette daha doğrudur. İşte yazının başında mükemmel diye tavsif ettiğimiz bu eser, fiilen spor idareciliğine kendi de yeni başlıyan Faik Binal'ın karar mihverini teşkil eden bu iki ana düşünceye tam bir cevap teşkil etmesi bakımından mükemmeldir.

*

Bu cihetleri samimi olarak işaret ettikten sonra bir iki ihtirazi kayd zikretmeği de doğru buluyoruz.

Bir kere iyi top oynamak başka, Federasyonu idare etmek yine başkadır. Her iyi futbolcu için mutlaka fena idarecidir denilemez ama, mutlaka iyi idareci olur demek de bir hata olur. Boyle yetişmiş olanlardan Federasyonda bir iki azanın bulunması faydalıdır. Bunların takım çalıştırılmasında, oyuncu seçilmesinde büyük yardımları dokunabilir. Fakat bu iki nokta Federasyona mevdu vazifelerin ancak bir kısmıdır. Federasyonların hem milli hem beynelmilel daha bir çok vazifeleri vardır ki bunları dirayetle çevirebilmek için dünya futbolu ahvaline çok yakından vakıf olmak, ve futbol hadiselerini cihanşümul bir tarzda daima takip etmek iktiza eder. Bu bakımdan bilhassa Başkanın ecnebi lisanlardan birine hakkiyle vakıf olması muvaffakiyet sırlarından birini teşkil eder. Şimdiye kadar bir iki istisnası ile, bu noktaya tamamıyle dikkat edilmiştir. Bu sebeplerle bu dört futbolcu arkadaşın ayrı ayrı aza seçilmelerini değil, fakat hep birden seçilmek suretiyle bütün sahayı istila etmelerini yanlış buluyoruz.

İkinci sebep de, zahiren kuvvetli bile görünse küçük bir tetkike bile tahammül edemiyecek derecede çürüktür. Filhakika son Federasyon zamanındaki Seleksiyon komitesi eserinde muvaffak olmuş bir teşekkül addedilemez. Yugoslavya maçları hazırlıkları fena idare edilmiş, takım fena şartlar altında seçilmiş ve neticede hezimete ugramıştır. Vakıa bundan daha ziyade birden bire ortadan silinen, azasının her biri Avrupanın bir tarafına dağışmış olan Federasyon mesuldür ama ortada Seleksiyonun matlup kısmına geçirilebilecek bir başarı da yoktur. Şu halde bu fikre istinad ederek «aynı kazanda kaynamış olan» Seleksiyon azalarını Futbol Federasyonunun ana direkleri olarak almak da olsa olsa yanlış bir zihniyetin mahsulü olabilir.

Galibiyetten sonra **kupa**
Çamur maça mı ait?

Bu tarzda yapılan tayinler karşısında bu gibi fikirlerin akla gelmemesi kabil olamazdı. Şimdi de bir temennide bulunalım :

Bu azaları bize ve bizim gibi düşünen pek çok kimselere cevap vermeleri için meydan aşıktır. Onlar muvaffak olurlarsa özür dileyecek ve kendilerini tebrik edecek yine bizler oluruz. Elverir ki iş şu veya bu cereyanlardan uzak tutularak azami gayretle futbolumuzun istikbali için ciddi adımlar atılsın.

Kendilerini iş başında bekliyoruz.

Güreş

Büyük organizasyon

Yeşilkoy hava meydanında gözlüklü bir adam tayyareden iner inmez gazetecilerin sual yağmuruna tutuldu. Gözlüklü zat Güreş Federasyonu başkanı Vehbi Emre idi. Ve 28 Ocakta Münihte üç gün devam eden Beynelmilel güreş federasyonu toplantısından geliyordu. Vehbi Emre kendisine sorulan suallerin hepsini büyük bir vukufla cevaplandırdı. Ve bu arada 21 Nisanda Almanyada "Karlsruhe" şehrinde yapılacak 1955 Greko-Romen Dünya Şampiyonasına 25 milletin iştirak edeceğini, beş bin kişilik kapalı salonun ikmal edilmiş olduğunu, dörtyüz güreşçiye ve idareciye şimdiden yer temin edildiğini, Mustafa Çetinkaya ile Mevlüt Boysana beynelmilel hakemlik ünvanı verildigini sözlerine ilave etti. Vehbi Emre son olarak 1957 senesinde dünya serbest güreş müsabakalarının şehrimizde yapılacağını müjdeledi. Haber sevinçle karşılandı.

Antrenör ve Tahsisat

Güreş federasyonu 10 Şubatta kamp açmak kararı almıştı. Müsabakanın yapılacağı 21 Nisan tarihi, halledilmesi elzem davalar varken pek de uzun sayılmazdı. Bu iş için elzem olan tahsisattı. Parasız birşey yapmak imkanı yoktu. Güreş federasyonu başkanı Vehbi Emrenin yeni Umum Müdür Faik Binalla konuşması lazımdı. Fakat bu temas aradan geçen bir haftalık zaman zarfında kabil olmadı. Bu sebeble kamp işi de muallakta kaldı. Tahsisatın yanında federasyonu üzen ikinci bir mesele de antrenör davası idi.

TÜRKİYE İŞ BANKASI

1955

ikramiye plânını takdim eder

İKİŞER DAİRELİ

5

APARTMAN

İkramiye Apartmanları, yer, malzeme, işçilik, konfor, teşkilât velhasıl her bakımdan en üstün evsafı haizdir. Apartman talihlisi bir dairede ailesiyle otururken diğer daireyi kiraya vererek kendine irat temin edecektir.

BAHÇELİ

15

EV

En iyi malzeme ile inşa edilen İkramiye Evleri, oturma, yemek, yatak odaları, şirin mutfağı, alaturka ve alafranga tuvaleti, geniş terası, elektrik, havagazı, şehir suyu, anten, telefon tesisatı ile her türlü konforu haizdir.

AYRICA

725

bin lira

PARA İKRAMİYELERİ

725.000 lira para ikramiyesi Ev ve Apartman ikramiyelerine ilâvedir.

Keşide Tarihleri:

1 MART 1955
2 MAYIS 1955
1 TEMMUZ 1955
25 AĞUSTOS 1955
1 KASIM 1955
30 ARALIK 1955

en az 150 liralık bir hesap açtırınız!

Türkiye İŞ Bankası: paranızın... istikbalinizin emniyeti

Uygun bir beslenmeyle SIHHATİNİZ düzelir ve GÖRÜNÜŞÜNÜZ daha iyi olur.

Ağız ve diş etlerindeki iltihaplar basit bir beslenme değişikliği ile tamamen kaybolabilirler

Hergün bu esas besin gruplarının herbirinden bir şeyler yiyor musunuz? Yemeniz lâzımdır!

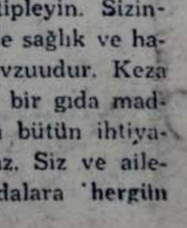
Fena yemek itiyadlarından iyisine geçmek harikalar yaratabilir!

Yeni bir beslenme tarzına ihtiyacınız olduğunu gösteren beş işaret. Renginizin solgunluğu; çabuk yorulma veya sinirlilik, iştihasızlık, hazım veya def'i tabii bozuklukları, şişmanlık yahut zayıflık, ağız veya diş etlerinde iltihaplanmalar. Bu halleri tabii zannedebilirsiniz, ama değildir. Bu belirtilerden herhangibiri varsa, doktorunuzu görünüz! Basit bir beslenme değişikliği tavsiye edebilir... ve bunlar da tamamen zail olabilir!

İyi gıda almak için bir yol: Yukarda sağlığınız için lüzumlu olan esas besinler gösterilmiştir. Bunlar herkesin severek yiyeceği şeylerdir! Bu listeyi kesin ve ailenizin bu esas besinleri yemesini temin edin. Yemeklerinizi bunlara göre tertipleyin. Sizinki gibi, ailenizin de sağlık ve hayatiyeti bahis mevzuudur. Keza unutmayın ki hiç bir gıda maddesi yalnız başına bütün ihtiyacınızı karşılayamaz. Siz ve aileniz **bütün** bu gıdalara **hergün** muhtaçsınızdır.

Hayatın tadını çıkarınız: Eğer münasip şekilde gıdalanmıyorsanız, doktorunuzun tavsiye ettiği en uygun beslenme rejimini takip ettiğiniz zaman hayatiyetinizdeki aşikâr artıştan büyük zevk duyacaksınızdır. İyi bir tıbbi muayeneye girmekte gecikmenin o kadar muhim olmasının sebebi budur. Bu, kendinizi yorgun, sinirli, mukavemetsiz hissettiğiniz takdirde bilhassa doğrudur. Belki de doktorunuz size, yediklerinizde mevcut olandan daha çok vitamin ve minerallere ziyadesile muhtaç olduğunuzu söyleyecektir.

● Squibb adını eczane raflarında olduğu gibi, doktorunuzun yazdığı reçetelerde de görürsünüz. Çünkü Squibb, penicillin, streptomycin vitaminler, anestetikler, hormonlar ile, doktorunuzun hayatınızı kurtarmak ve korumak için yazdığı diğer birçok ilâçları istihsal eden dünyanın en büyük müesseselerinden biridir. 1858 den beri Squibb Araştırma Laboratuarları dünyayı ıztıraptan kurtarmak ve sağlık durumunu yükseltmek maksadı ile ilâçlar bulmakta, ıslâh ve istihsal etmektedir.

SQUIBB
İLÂÇLARI
1858 DENBERİ